

**AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ KÖZÉPTÁVÚ SZAKKÉPZÉS
FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA**

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
BEVEZETÉS	4
VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
JAVASLATOK:.....	6
<i>Munkakultúra átadása.....</i>	6
<i>Regionális gazdaságstratégia</i>	6
<i>A fejlesztésért felelős bizottság hatáskörének kiterjesztése</i>	6
<i>A beiskolázás tervezés egységes módszertani megalapozása</i>	7
<i>A mobilitás támogatása.....</i>	7
<i>Független vizsgaközpontok</i>	7
I. FEJEZET: ÁLLAPOTRAJZ	8
BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE	9
GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ	9
<i>A GDP alakulása</i>	9
<i>Hozzáadott érték.....</i>	10
<i>Foglalkoztatás</i>	11
<i>Támogatások</i>	15
SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ.....	16
DEMOGRÁFIA	22
HEVES MEGYE	26
GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ	26
<i>A GDP alakulása</i>	26
<i>Hozzáadott érték.....</i>	27
<i>Foglalkoztatás</i>	28
<i>Támogatások</i>	31
SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ	33
DEMOGRÁFIA	39
NÓGRÁD MEGYE	43
GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ	43
<i>A GDP alakulása</i>	43
<i>Hozzáadott érték.....</i>	44
<i>Foglalkoztatás</i>	45
<i>Támogatások</i>	48
SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ	50
<i>Demográfia</i>	55
ÉSZAK MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ	59
AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ MUTATÓINAK ALAKULÁSA.....	60
<i>GDP alakulása</i>	60
<i>Foglalkoztatás</i>	64
<i>Pályakezdő munkanélküliek</i>	66
Mezőgazdaság.....	68
Élelmiszeripar.....	68
Feldolgozóipar	68
Vegyipar	69
Kereskedelem.....	69
<i>Támogatások</i>	71
<i>Innováció, K+F</i>	73

DEMOGRÁFIA	78
PROGNÓZIS	80
A GAZDASÁG KÍVÁNT FEJLESZTÉSÉNEK SÚLYPONTJAI	81
<i>Foglalkoztatás</i>	82
<i>A szakképzési stratégiát befolyásoló tényezők</i>	83
II. FEJEZET: AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ KÖZÉPTÁVÚ SZAKKÉPZÉS FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA	84
A STRATÉGIA HATÁLYA	84
A FEJLESZTÉSI STRATÉGIA ALAPELVEI	85
A STRATÉGIA SZERKEZETE	85
AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEI	85
A STRATÉGIAI CÉLOK INDOKLÁSA, FELADATOK, ESZKÖZÖK	87
ÖSSZEFOGLALÁS	114
JAVASLATOK	115
REGIONÁLIS GAZDASÁGSTRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE	116
A SZAKKÉPZÉS TELJES TERÜLETÉNEK ELLENŐRZÉSE	116
A BEISKOLÁZÁS TERVEZÉS MÓDSZERTANI MEGALAPOZÁSA	116
A MOBILITÁS TÁMOGATÁSA	117
FELHASZNÁLT IRODALOM	118
CD-N TALÁLHATÓ MELLÉKLETEK	119

BEVEZETÉS

Az állapotrajz elkészítésénél elsősorban a régió jellegzetességeit, az Észak-magyarországi Régiót alkotó 3 megye, Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megye egymástól eltérő adottságait, lehetőségeit vettük figyelembe. Az állapotrajz elkészítésénél a megyéket tettük meg az elemzés alapjaként, de bizonyos adatoknál ennél részletesebb, kistérségi szinten is végeztünk elemzést, végül pedig az eredményeket összefoglalva, regionális szinten is bemutatjuk a kapott és összesített eredményeket.

A Szakképzés Fejlesztési Stratégia alapkoncepciójához, a munkaerőpiac igényeinek való jobb megfeleléshez a gazdasági folyamatok bemutatása az elsődleges szempont, ezért a vizsgálat minden megye esetében a gazdasági mutatószámok vizsgálatával, azok elemzésével kezdődik. A gazdaság szerepe a szakképzésben alapvető, hatását azonban csak a szakképző intézmények, szakmák, szakmacsoportok, finanszírozási formák és vizsgák egyidejű vizsgálatával mutathatjuk be. A szakképzés és ennek függvényében a gazdaság erőforrásait jelentő bázist a demográfiai adatok jellegzetes mozgásainak figyelembevételével tudjuk meghatározni, a vizsgálat harmadik szintje tehát a demográfiai jellemzők bemutatásával záródik.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság, és a mellette működő szakértői team 2009 nyarán kezdte meg a régió szakképzési stratégiájának elkészítését.

A készítőik szándéka egy a korábbinál gyakorlatiasabb és feladat orientáltabb stratégia elkészítése volt. A készítőik szakképzés jelenlegi helyzetének bemutatásán túl, cselekvően, a szakképzési stratégia teljes eszköztárát felhasználva kívántak a régió jövőjével, gazdasági, és társadalmi fejlődésének irányával foglalkozni. Az általános megfogalmazások helyett igyekeztek a minél konkrétabb, pontosabb, számon kérhetőbb feladat-meghatározásra helyezni a hangsúlyt, felvállalva a régió kezdeményező szerepét számos olyan ügyben is, melyben a döntés a jogalkotók kezében van.

A stratégia elkészítésekor kiemelten fontos volt a régió szakképzését befolyásoló Uniós és hazai dokumentumrendszer elemzése, kiemelt szempontként jelent meg az illeszkedés biztosítása az Új Magyarország Fejlesztési Tervhez és az Észak-magyarországi Operatív Programhoz. A stratégia alkotói fontosnak találták, hogy az ezekben a dokumentumokban megfogalmazott célok regionális szinten is átültetésre kerüljenek.

Hasonlóan fontos szerep jutott a stratégiának a jövőbeni pozicionálására is. A régióban más szinten elkészülő stratégiák számára a konkrét megfogalmazások, és a feladatok körének kiterjesztése jelentik a kapcsolódási pontokat, melyekkel csatlakozhatnak a regionális stratégiához.

A stratégiaalkotás módszertanát alkalmazva, azt bővítve és kiegészítve született meg a jelen dokumentum. A készítés során, az adatbázisok felhasználásakor elsődleges szempont volt azok pontossága és relevanciája. Az adminisztratív források elsődleges felhasználását egészítette ki a statisztikai mintavételen alapuló adatbázisok elemzése. Az adatok mellett elengedhetetlen feladat volt a stratégiai dokumentumok által felvázolt jövőképek és ajánlások figyelembevétele is.

A stratégia szerkezetileg két lényegi fejezetre tagozódik. Az állapotrajz az adat és dokumentum elemzés alapján világos helyzetképet fogalmaz meg, az elhelyezi a regionális a szakképzést a gazdaság, a munkaerőpiac és a demográfia koordinátarendszerében, ez adja meg a viszonyrendszereket, amelyben a szakképzés jövője értelmezhető. A stratégiai fejezet részletesen ismerteti a szakképzés minden területét, bemutatja a konkrét problémákat és feladatokra, eszközökre lebontva igyekszik megadni a választ. A stratégiai fejezet megalkotásakor a folyamatos csoport és bizottsági munka egészült ki az egyes területek szakértőinek véleményével, javaslataival. Itt került meghatározásra a célok egymáshoz viszonyított rendszere, valamint a gyakorlati teendőkhöz rendelhető feladatok és eszközök is.

A középtávú szakképzés fejlesztési stratégia átfogja a szakképzés teljes területét, feladatokat fogalmaz meg a szakképzésben érintett minden résztvevő számára, épít ezek erőforrásaira és eszközrendszereire is. Ezáltal újító szellemű, előremutató és részletes a feladatok szintjén is, egyes javaslatait azonban érdemes külön megemlíteni.

JAVASLATOK:

Munkakultúra átadása

A régió szakképzésének egyik kulcskérdése a nagyobb hozzáadott értékű munkavégzésre való felkészítés. Ezért a stratégia a munkakultúra kihangsúlyozását javasolja a szakképzés területén. Ezen a téren mindenképpen lépésekre van szükség, a munkaadók elvárásainak figyelembevételével. Javasoljuk, hogy olyan önálló tartalmi modul kerüljön kidolgozásra, amely szakmacsoporttól függetlenül segíti a fiatal szakmunkások minőségi munkavégzését. Olyan egyszerű, de jelenleg mellőzött tudások átadására helyez hangsúlyt, melyek jelentősen javíthatják a tanulók beilleszkedésének képességét a munkaerőpiacra (pl. kommunikáció, kapcsolattartás, tervezés, időgazdálkodás, pénzügyi szabályok, számlaírás, nyilvántartások vezetése stb.). A munkakultúrához kapcsolódó tananyagok kifejlesztése és oktatása a tanulók szemléletét is képes átalakítani, az életszerű elvárásokhoz alakítani.

Regionális gazdaságstratégia

A gazdaságstratégiára mutató igény megelőz több kifejezetten a szakképzés területét érintő kívánalmat. Ez lehetne ugyanis az a keret, amelyhez minden más stratégiának, így a szakképzésnek is csatlakoznia kell. A regionális gazdaságfejlesztési elképzelések nélkül, a többi elképzelés az útját keresi, estenként egymással ellentétes irányokat is kijelölhet a különböző szereplők számára. A hatékonyság, az erőforrások csoportosítása szempontjából, a tiszta és világos gazdasági jövőkép elengedhetetlen, a szakképzésben felelősen gondolkodók számára pedig kiemelten jelentős terület.

A fejlesztésért felelős bizottság hatáskörének kiterjesztése

A regionális szakképzés-tervezés jövője részben azon múlik, hogy az eszközrendszer mennyire képes megvalósítani a lényegesnek tartott törekvéseket. A jelenlegi helyzetben a régióban megvalósuló képzéseknek a fejlesztésért felelős bizottság csak kis részére tud hatással lenni az arányok és irányok meghatározásakor, így a források regionális elforgcsolódásának veszélye továbbra is fennáll. A hatékonyságot csak egy olyan rendszer

képes biztosítani, mely befolyással van az összes állami, vagy közösségi forrásból megvalósított képzésre, meghatározhatja az egyes képzések szükségességét, támogatandóságát. Javasoljuk, hogy a nem állami és nem önkormányzati fenntartók – első lépésben – konzultatív jelleggel kapcsolódjanak be a regionális tervezési rendszerbe.

A beiskolázás tervezés egységes módszertani megalapozása

A beiskolázás tervezése jelenleg jelentősen eltérő módszertanok alapján valósul meg országos szinten. Egy megismételhető és pontos eredményeket nyújtó általános módszertan elfogadása kívánatos lehet minden szakképzési szereplő számára. Minden egyes döntés mögött iskolák és képzések állnak, a pontos tervezés, hibátlan módszertan tehát elengedhetetlen a felelős döntések meghozatalához.

A mobilitás támogatása

A mobilitás támogatása olyan feladat, mely a szakképzésben rendelkezésre álló kapacitások jobb kihasználásához vezet. A mobilitás támogatása elsősorban a régión belüli mobilitás megteremtését, a párhuzamosan megjelenő munkaerő kínálat és kereslet összehangolását, az igények szélesebb körű kielégíthetőségét jelenti.

Független vizsgaközpontok

A szakképzés jelenlegi minőségét nagyban befolyásolja a vizsgarendszer. A vizsgáztatás jelenlegi gyakorlata a szakmai elvárások megfogalmazásán túl gyakran egyéb, főként szociális szempontokat is érvényesít, ezáltal hosszú távon értéktelenné teszi a szakmai végzettséget, tovább csökkenti a szakképzés presztízsét. A vizsgaközpontok kialakításával egységes és kizárólag szakmai szempontokat szem előtt tartó vizsgáztatás jön létre, mely segítségével egyszerre valósulhat meg az iskolák közötti teljesítmény-mérés, és a szakképzés általános minőségének, presztízsnek növelése. Mivel a független vizsgaközpontok rendszerének kiépítése állami (kormányzati) feladat, javasoljuk, hogy a régió javasolja egy kísérleti program beindítását a régióban.

I. FEJEZET: ÁLLAPOTRAJZ

BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYE

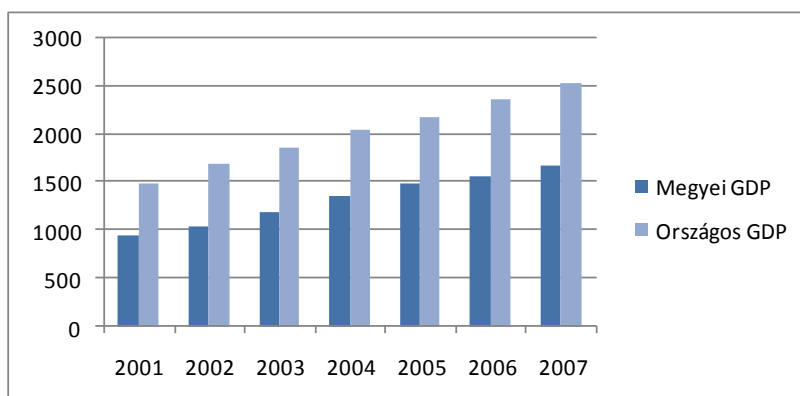
GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ

A GDP alakulása

A megye gazdaságilag részben a korábbi nehézipari beruházások maradványait, részben a mezőgazdaság egyre erősödő szerepének jellegzetességeit hordozza. Az ipari jellegű nagyberuházások elsősorban Miskolc, Kazincbarcika és Tiszaújváros térségére koncentrálódtak, a leginkább jellemző mezőgazdaságilag erős tájegységet pedig elsősorban a Tokaji borvidék, Dél-Borsod és a Hernádvölgye jelenti. A megyén belül is megjelennek a gazdasági szektorok helyzetének területi eltérései. A megye 357 települése közül 279 társadalmilag és gazdasági szempontból elmaradottnak számít.

1. ábra: Az egy főre jutó GDP változása 2001 és 2007 között

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (ezer forint)

Forrás: KSH

A fenti ábrán a megye GDP adatainak az országos adatokhoz viszonyított arányai látszanak. 2001 óta a növekedés folyamatos, de az országos GDP növekedéstől elmaradó az ütem, emiatt 2008-ra a megye egyre inkább eltávolodott az országos mértéktől. A gazdasági teljesítmény relatív visszaesésének elsődlegesen a nagyipar folyamatos térvesztése, és a beruházások viszonylagosan alacsony száma tehető felelőssé.

1. táblázat: A megyei székhelyű ipari értékesítés volumenindexe

2008					2009	
	I. negyedév	I. félév	I–III. negyedév	I–IV. negyedév	I. negyedév	I. félév
Borsod-Abaúj-Zemplén	80,6	86	88,1	88,4	81,6	75,9

Forrás: KSH

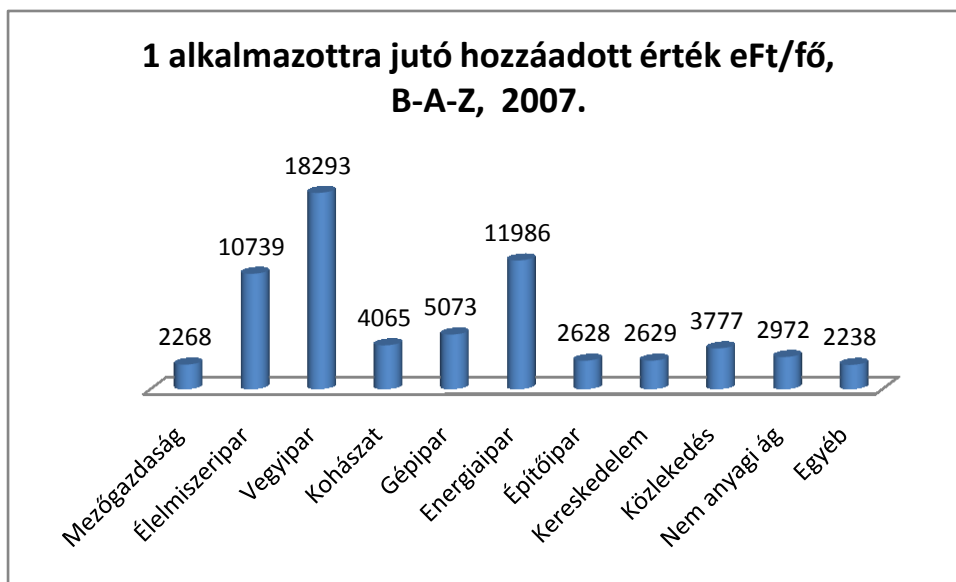
A fenti táblázat az ipari értékesítés volumenindexét mutatja be a megyében, a belföldi értékesítés viszonylatában. Ezen a táblázaton mutatható be az elmúlt közel egy év hatása az értékesítésre. A fejlettebb megyékben, így Borsodban is, jelentősen csökkent az ipari értékesítés 2009 első félévében már csak a tavaly mért szintnek a 75% át tette ki. A visszaesés elsősorban nemzetközi gazdasági okokra vezethető vissza, arányában azonban meghaladja, az országban tapasztalható szintet.

Hozzáadott érték

A hozzáadott értékek összehasonlításából következtethetünk azokra az adatokra, melyek meghatározzák az egyes nemzetgazdasági ágazatokban jellemző szakmai végzettségi

szintekre vonatkozó követelményeket. Azokban a szakmákban ahol alacsony a hozzáadott érték, ott jellemzően alacsony, ahol magas a hozzáadott érték, ott jellemzően magas az adott szakmában foglalkoztatottaktól elvárt iskolai, szakmai végzettség.

2. ábra: az egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték nemzetgazdasági ágazonként

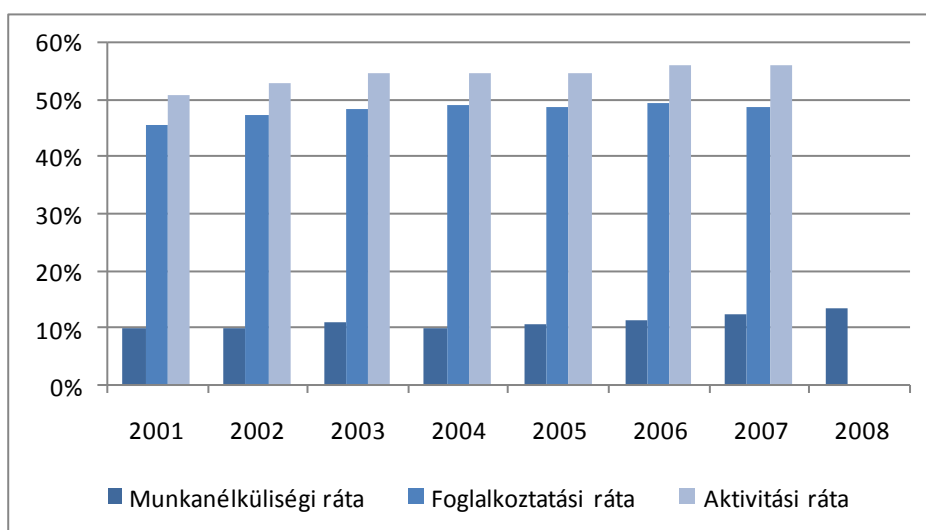
Forrás: APEH

Ezen az ábrán a Borsod-Abaúj-Zemplén megye termelési szerkezete, a nemzetgazdasági ágak közötti eltérések láthatóak. A megye területén működő magas hozzáadott értéket nyújtó gazdasági szervezetek, tevékenységüket elsősorban a vegyiparban, valamint az energiaiparban fejtik ki. Ezekhez az ágazatokhoz viszonyítva a mezőgazdaságban, kereskedelemben és építőiparban jellemzően alacsony az alkalmazottakra jutó hozzáadott érték, ezzel párhuzamosan az elérhető jövedelmek szintje is alacsonyabbra várható, mint az egyéb, jellemzően tudásalapú szakmáké.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatással kapcsolatos adatok feldolgozása jellemzően az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatbázisainak felhasználásával készült.

3. ábra: Foglalkoztatással kapcsolatos mutatók Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Forrás: ÁFSZ

A fenti ábrán megfigyelhető, hogy az aktivitási ráta csaknem állandó szintje mellett a munkanélküliségi ráta 2004-től folyamatosan emelkedik, míg a foglalkoztatási ráta 2007 óta süllyedést mutat. A 2008 végétől tartó gazdasági folyamatok feltehetőleg a legfrissebb adatokat tovább rontják, vagyis egyre magasabb munkanélküliséggel és alacsonyabb foglalkoztatással kell számolnunk a stratégia időtartamának elején.

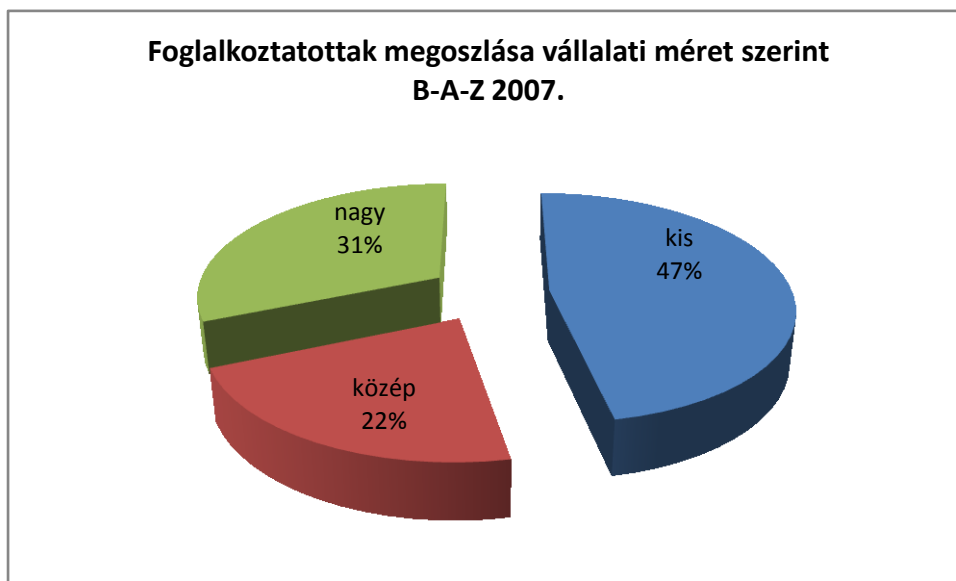
2. táblázat: Idősoros foglalkoztatási adatok

	Munkanélküliek	Foglalkoztatottak	Inaktívak
2001	25300	220682	237753
2002	26790	235656	232976
2003	29640	237583	221178
2004	27022	239901	221259
2005	28249	231934	213311
2006	30713	234917	208580
2007	33934	235129	210772
2008	35677	225041	

Forrás: ÁFSZ

A fenti táblázatból kiolvasható, hogy 2001 és 2008 között több mint tízezer fővel emelkedett a munkanélküliek száma, míg a foglalkoztatottak száma körülbelül ezer fővel ingadozik az idősoron belül.

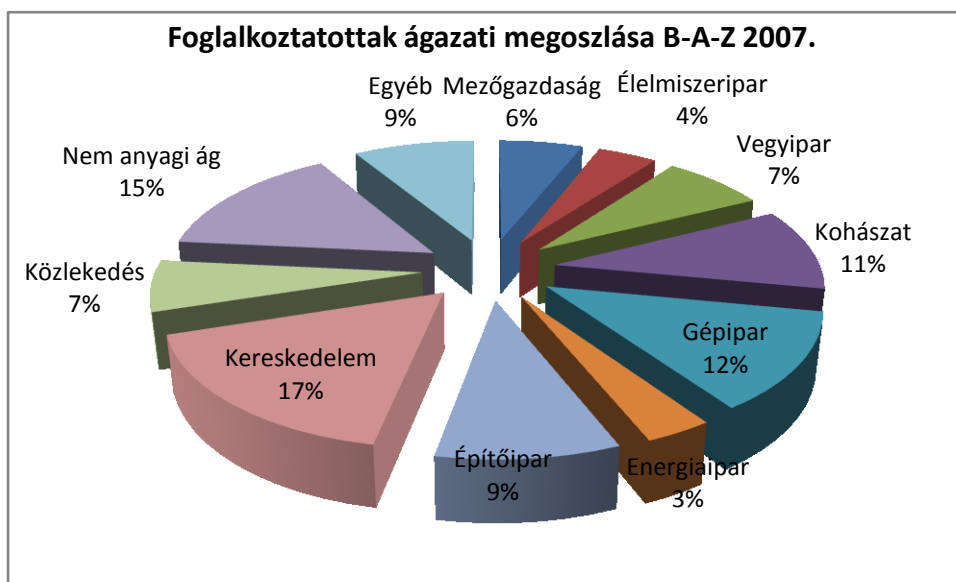
4. ábra: A foglalkoztatottak számának megoszlása vállalati méret szerint

Forrás: APEH

A foglalkoztatás szempontjából a kis- és középvállalkozások együttesen a megye foglalkoztatottainak 69%-át fedik le, míg a nagyvállalatok megközelítőleg egyharmados arányt közelítenek. Foglalkoztatás szempontjából tehát elmondható, hogy a hangsúly a kis és középvállalkozásokon van. Ezeknek a gazdasági szereplőknek támogatása, megfelelő szakemberekkel való ellátása kulcsfontosságú feladat lehet a szakképzés szempontjából.

5. ábra: A foglalkoztatottak ágazati megoszlása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Forrás: APEH

A kereskedelem ágazat hangsúlyosan jelenik meg foglalkoztatási területen a megyében, emellett a gépipar, fém és építőipar képvisel még jelentős szerepet. A megye hagyományosan

erős ágazataiban azonban előreláthatólag további csökkenésre lehet számítani. A potenciálisan jelentkező munkaerőt idővel más területek kell, hogy felszívják.

A megye legjellemzőbb adatait kistérségi szinten is érdemes bemutatni, hiszen nem csak a régión belül a megyék, de megyén belül a kistérségek is jelentősen eltérő munkaerőpiaccal, ezzel kapcsolatban pedig eltérő szakképzési, képzési igénnyel jelentkeznek.

3. táblázat: Foglalkoztatási adatok kistérségi szinten 15-65 éves korosztály 2008

kistérség	Munkanélküliségi ráta	Foglalkoztatási ráta
Abaúj-Hegyközi	25.34 %	41.5%
Bodrogközi	24.88 %	40.5%
Edelényi	20.43 %	41.3%
Encsi	26.58 %	37%
Kazincbarcikai	13.29 %	46.7%
Mezőcsáti	21.19 %	39.6%
Mezőkövesdi	9.23 %	50.5%
Miskolci	9.68 %	51.6%
Ózdi	17.63 %	47.3%
Sárospataki	14.63 %	48.9%
Sátoraljaújhelyi	12.9 %	55.3%
Szerencsi	16.27 %	42.4%
Szikszói	22.69 %	39.6%
Tiszaújvárosi	9.07 %	51.2%
Tokaji	18.32 %	42%
Összesen	13.68 %	48%

Forrás: ÁFSZ

A táblázatból kiolvasható, hogy míg a Tiszaújvárosi, Miskolci, vagy Mezőkövesdi munkanélküliségi ráták 10% alatt maradtak 2008-ban, addig az Encsi, Abaúj-hegyközi és Bodrogközi kistérségben elérik, vagy meghaladják a 25%-ot is.

Támogatások

A megyében jelentős összegű központi és közösségi forrás került felhasználásra az elmúlt 5 évben. Ennek bemutatására szolgál az alábbi táblázat.

4. táblázat: Támogatások egység és összeg szerint az elmúlt 5 évben

Hazai és uniós támogatások 2004-2009 (területi megoszlás)									
Területegység	Hazai (db)	Hazai Tám (mFt)	Hazai Költ (mFt)	EUs (db)	EUs Tám (mFt)	EUs Költ (mFt)	Összes (db)	Összes Tám (mFt)	Összes Költ (mFt)
Abaúj-Hegyközi	93	384	897	81	3 951	5 342	174	4 335	6 239
Bodrogközi	83	6 139	11 087	75	13 960	20 190	158	20 099	31 277
Edelényi	180	727	1 688	199	6 961	9 985	379	7 688	11 673
Encsi	97	453	1 659	81	3 490	4 246	178	3 943	5 905
Kazincbarcikai	260	1 304	2 860	139	6 298	10 105	399	7 602	12 965
Mezőcsáti	53	531	737	39	2 979	3 836	92	3 510	4 573
Mezőkövesdi	176	1 576	3 794	142	5 445	16 290	318	7 021	20 084
Miskolci	1 140	9 287	14 744	802	80 823	106 714	1 942	90 110	121 458
Ózdi	234	4 034	9 244	136	4 765	5 917	370	8 799	15 161
Sárospataki	180	736	1 276	97	3 368	6 404	277	4 104	7 680
Sátoraljaújhelyi	171	657	1 172	110	5 672	8 189	281	6 329	9 361
Szerencsi	201	5 095	14 837	128	4 791	7 542	329	9 886	22 379
Sziksói	81	284	429	58	3 662	5 155	139	3 946	5 584
Tiszaújvárosi	119	1 029	1 515	110	2 945	8 442	229	3 974	9 957
Tokaji	87	1 907	2 756	109	10 201	14 022	196	12 108	16 778
Összesen	3 155	34 143	68 695	2 306	159 311	232 379	5 461	193 454	301 074

Forrás: KSH

A támogatási összegek felhasználását kistérségi szintű bontásban, megyei összesítésben mutatjuk be. A felhasználás mind darabszám, mind felhasznált összeg szerint erős koncentrációt mutat a Miskolci Kistérségre, mely nyilvánvalóan lélekszáma és központi szerepe miatt képes a nagyobb mértékű forráskoncentrációra. A Kazincbarcikai, Ózdi és Szerencsi Kistérség követi nagyságrendi elmaradással, a többi kistérségben pedig még alacsonyabb a forrás felhasználás szintje. A korábbi adatokkal összevetve kitűnik, hogy azokban a kistérségekben magasabb a központi források felhasználása, ahol egyébként viszonylag alacsony a munkanélküliség és magas a foglalkoztatás

5. táblázat: Hazai források a felhasználás célja szerint megosztásban 2004-2009

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Műszaki infrastruktúra	562	19 636	35 061
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	78	4 584	8 041
Gazdaságfejlesztés	1 731	3 347	12 457
Települési életminőség	202	1 806	2 818
Humán infrastruktúra	147	1 510	2 826
Egyéb, nem besorolható	145	1 482	3 526
Emberi erőforrások fejlesztése	114	1 323	3 157
Tervezés	112	191	311
Kulturális örökség védelme	18	181	276
Turizmus fejlesztése	46	82	220
Összesen	3 155	34 142	68 693

A megyében felhasznált hazai források, projektek száma tekintetében a gazdaságfejlesztési programokra összpontosultak. A felhasznált összeg nagysága szerint azonban a műszaki infrastruktúra fejlesztésére fordult a legnagyobb támogatás. A környezetvédelmi beruházások viszonylag alacsony számú projekt mellett kapták a második legmagasabb támogatást, míg az elmúlt 5 évben a gazdaságfejlesztési projektek a harmadik helyen álltak támogatási összeg szempontjából. A humán erőforrások fejlesztésére 1323 millió forintot fordított a költségvetés az elmúlt 5 évben, 112 projekt támogatásával, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Az agráriumban és vidékfejlesztésben 2004 és 2009 között 100 Mrd forint Uniós támogatás került lehívásra, mellyel a megyében csaknem 300 Mrd forintnyi beruházás valósult meg.

SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ

A megyében hét regisztrált TISZK, egy Központi Képzőhely (Miskolci TISZK), illetve hetven szakképző intézmény működik, összesen csaknem harmincezer fő vesz részt valamilyen szakképző intézményen belül folyó oktatásban. A 6. táblázat a TISZK-ek megyei intézményekben tanuló létszámait mutatja a szakképzési évfolyamokon. A legnagyobb létszámmal a Sajó-menti TISZK rendelkezik, míg a megyében a legkisebb a súlya a kazincbarcikai központú Országos Egyházi TISZK-nek.

A legjelentősebb szakmacsoport a szakképző évfolyamokon az Egyéb szolgáltatások, amelyet a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció és a gépészet követ. :

6. táblázat: A megyében intézménnyel rendelkező TISZK-ek megyei létszámai (szakképző évfolyamok)

Szakmacsoport	ÉMOR-TISZK ZRT.	Fazola TISZK	Gállfy Ignác TISZK	Miskolci TISZK	Országos Egyházi TISZK	Országos Rendészeti TISZK	Sajó-menti TISZK	Széchenyi István TISZK	Zempléni TISZK	Végösszeg
Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	323		86				312	29	179	929
Egyéb szolgáltatások				29	45	852	87	170	88	1242
Egészségügy				260			112	31	69	212
Szociális szolgáltatások							77		24	101
Oktatás					25					25
Művészet, közművelődés, kommunikáció		435		58			124	110	9	678
Gépészet		176	13	137	42		249		224	704
Elektrotechnika, elektronika				38			174	72	34	280
Informatika	57	44		194			79	36	26	242
Vegyipar							78			78
Építészet		236			82		250		122	690
Könnyűipar					38		45	37	58	178
Faipar		79		68			17		116	212
Nyomdaipar					10					10
Közlekedés		9					130	311	36	486
Környezetvédelem-vízgazdálkodás	25	61					16			102
Közgazdaság			56				65	33	55	209
Ügyvitel	0	17	0				63	14	56	150
Vendéglátás-idegenforgalom	92		137				129		247	605
Mezőgazdaság		39	46				89		141	315
Élelmiszeripar			139	336					108	247
Végösszeg	497	1096	477	1120	242	852	2096	843	1592	7695

Forrás: KIR-STAT 2008

A legnagyobb létszámú iskolák természetesen jellemzően a nagyobb városokban, megyeszékhelyen helyezkednek el. A sor túlsó végén a Körzeti Általános Iskola és Szakiskola helyezkedik el, melynek mindössze 9 tanulója van.

7. táblázat: A legnagyobb létszámban képzett szakmák Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 2008

Szakma	Tanuló
Rendőr	707
Bolti eladó	442
Ápoló	264
Logisztikai ügyintéző	250
Asztalos	248
Fodrász	245
Szakács	235
Pincér	220
Kereskedő	177
Szobafestő-mázoló és tapétázó	176
Kőműves	172
Élelmiszer- és vegyiáru-kereskedő	165
Grafikus (a tevékenység megjelölésével)	160
Géplakatos	158
Hegesztő	156

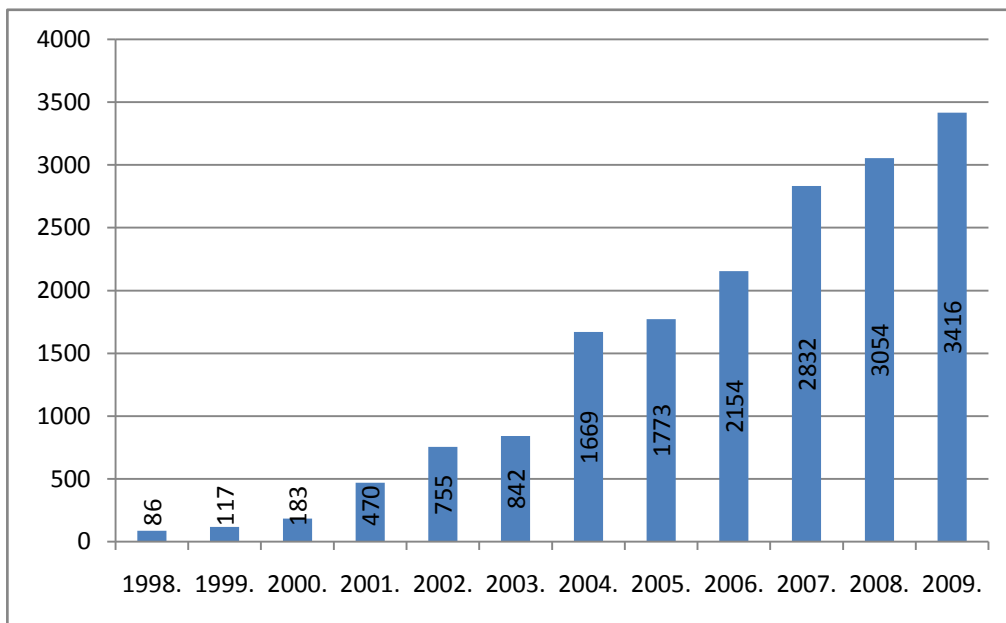
Forrás: KIR-STAT

A táblázatban kereskedelemmel, építő- és gépiparral kapcsolatos szakmák súlya szembetűnő, de magas a szolgáltatási ághoz köthető képzések létszáma is. A rendőr és a harmadik helyen megjelenő ápoló szakmai képzések jórészt a költségvetési intézmények munkaerőigényét hivatottak kiszolgálni, de a többi képzésben résztvevő hallgatónak a szabad munkaerőpiacon kell majd helytállnia. A megyében képzett 245 fodrász, 250 logisztikai ügyintéző, vagy akár a 160 grafikus feltehetőleg nehezen talál majd lakóhelyéhez közel betöltetlen állást, ezekben az esetekben a túlképzés káros hatásainak elkerülése érdekében, lépéseket kell tenni a mobilitás fokozására. Az Agráriumban 2009 évben eddig 14 szakmában 44 képzés volt, ahol a képzettek száma meghaladta a 1000 főt.

Ezen képzések száma várhatóan felgyorsul 2013-ig, mivel 100%-os Uniós támogatással az UMVP keretében 145 szakmában nyílik oktatási lehetőség a felnőttképzésben.

A gazdasági állapotrajz elkészítésekor világossá vált, hogy a kereskedelem az építő- és gépipar foglalkoztatja a legnagyobb számú munkavállalót a megyében, vagyis az első 15 szakma közül legalább 6-ról elmondható, hogy a képzési kínálat egybevág a munkaerő-piaci igényekkel. Az állami alkalmazottak létszámának jövőbeni változására becslést adni nehéz, ezért ezekről a szakmákról nem könnyű eldönteni, hogy milyen viszonyban állnak a kereslettel.

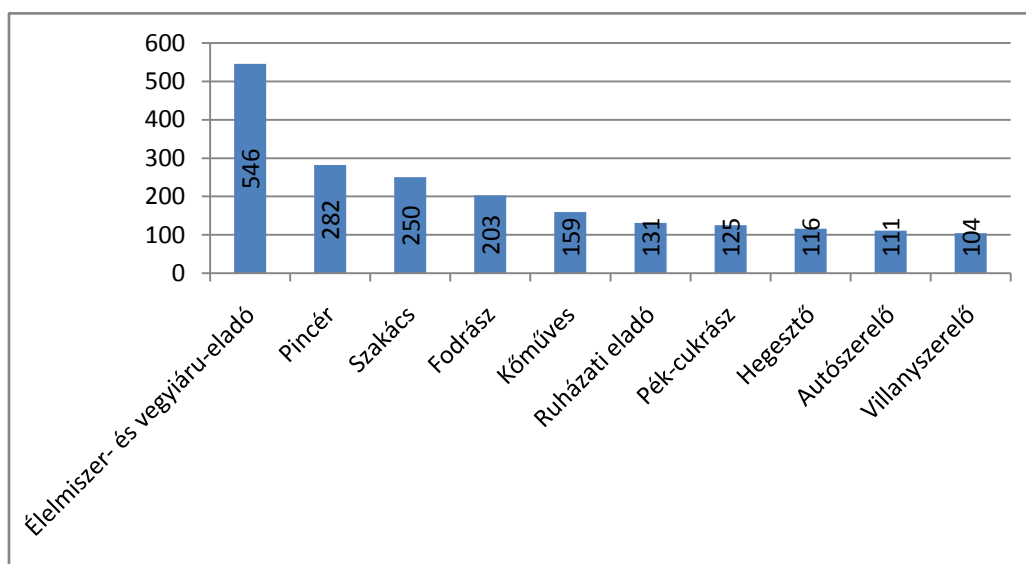
6. ábra: A tanulószerveződések számának változása Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

Forrás: BOKIK

A szakképzés hatékonyságának szempontjából lényeges a tanulószerveződések vizsgálata. 1998 óta folyamatos növekedés mutatható ki a szerveződések számát illetően, de a teljes tanulói létszámhoz viszonyítva még bőven mutatkozik lehetőség a szerveződésszám bővítésére

7. ábra: A 10 legtöbb tanulószerveződéssel rendelkező szakma 2009-ben

Forrás: BOKIK

Szakmánkénti összehasonlításban, a megyében a legtöbb tanulószerveződést élelmiszer- és vegyi áru –eladó szakmában kötöttek, de kiemelkedő az eredmény a pincér, szakács és

fodrász szakmákban is. Elsősorban a kereskedelem és a szolgáltatások körében magas a tanulószereződések száma, de az építő- és gépípar is jelen van az első tíz szakma között.

A tanulószereződések vizsgálata mellett a felnőttképzés adatait is érdemes megvizsgálni. Az alábbi táblázat szakmacsoportonként mutatja be a sikeresen letett vizsgák számát 2008-ban.

**8. táblázat: Iskolarendszeren kívüli és iskolarendszerben letett vizsgák
Borsod-Abaúj-Zemplén megye 2008**

Szakmacsoport	Iskolarendszeren kívül	Iskola-rendszerben
1. Egészségügy	67	194
2. Szociális szolgáltatások	107	34
3. Oktatás	24	121
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	12	130
5. Gépészet	1174	409
6. Elektrotechnika-elektronika	12	198
7. Informatika	292	269
8. Vegyipar	77	36
9. Építészet	269	123
10. Könnyűipar	0	76
11. Faipar	30	138
12. Nyomdaipar	0	6
13. Közlekedés	0	310
14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás	34	31
15. Közgazdaság	119	149
16. Ügyvitel	71	164
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1109	509
18. Vendéglátás-idegenforgalom	327	300
19. Egyéb szolgáltatások	584	616
20. Mezőgazdaság	256	110
21. Élelmiszeripar	26	80
Összesen	4590	4003

Forrás:NIVE

A táblázatból kiolvashatjuk, hogy a felnőttképzésben az iskolarendszert meghaladóan vesznek részt a szakmát szerezni vágyók, kiugróan magas a gépészet és kereskedelem- marketing szakmacsoportban a felnőttképzés többlet teljesítménye az iskolarendszerhez képest.

A szakképzési Vizsga-nyilvántartási Adatbázis adatait felhasználva képet kapunk arról, hogy mely szakmacsoportokban hogyan alakul a képzések iránti piaci kereslet. Az önköltséges képzések esetében a tanuló általában több ismerettel rendelkezik a képzés későbbi hasznosíthatóságát munkaerő-piaci értékét illetően. Az önköltséges képzések számából az is kitűnik, hogy mely szakmacsoportokban aktívak a piaci képző cégek és melyekben nem.

9. táblázat: Sikeres vizsgák száma támogatott és nem támogatott képzésekben 2008-ban

Szakmacsoport	Borsod-Abaúj-Zemplén	
	Támogatott	Önköltséges
1. Egészségügy	372	243
2. Szociális szolgáltatások	284	71
3. Oktatás	335	0
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	211	20
5. Gépészet	2218	1247
6. Elektrotechnika-elektronika	385	63
7. Informatika	854	390
8. Vegyipar	169	19
9. Építészet	518	162
10. Könnyűipar	85	1
11. Faipar	260	11
12. Nyomdaipar	8	0
13. Közlekedés	592	4
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	79	35
15. Közgazdaság	630	179
16. Ügyvitel	521	58
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	2127	2126
18. Vendéglátás-idegenforgalom	1030	659
19. Egyéb szolgáltatások	1115	522
20. Mezőgazdaság	683	177
21. Élelmiszeripar	273	11
Összesen	12749	5998

forrás:NIVE

A táblázat vizsgálatakor feltűnik, hogy a gépészet, kereskedelem-marketing, vendéglátás-idegenforgalom és az egyéb szolgáltatások területén végeznek a legtöbben támogatott formában, és az önköltséges képzések területén is vezetnek ezek a szakmacsoportok. Igen nagy eltérés tapasztalható az oktatás szakmacsoport területén, ahol 335 támogatott képzésen résztvevő tanulóval szemben nem áll egyetlen önköltséges végzett sem. Hasonlóan nincs önköltséges képzés a nyomdaiparban sem, bár itt a támogatott képzések száma sem magas.

10. táblázat: Sikeresen vizsgázók száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében összesen, 2009-ben

Szakmacsoport	Borsod
1. Egészségügy	228
2. Szociális szolgáltatások	282
3. Oktatás	106
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	125
5. Gépészet	790
6. Elektrotechnika-elektronika	362
7. Informatika	412
8. Vegyipar	121
9. Építészet	496
10. Könnyűipar	52
11. Faipar	106
12. Nyomdaipar	0
13. Közlekedés	200
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	41
15. Közgazdaság	85
16. Ügyvitel	197
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1057
18. Vendéglátás-idegenforgalom	400
19. Egyéb szolgáltatások	1380
20. Mezőgazdaság	289
21. Élelmiszeripar	105
Összesen	6834

Forrás: NIVE

2009 harmadik negyedévéig összesen 6834-en tettek sikeres vizsgát, feltűnő, hogy míg a kereskedelem-marketing és az egyéb szolgáltatások szakmacsoportok vezető szerepe megmaradt a vizsgaszám szerinti összehasonlításban, addig a gépészet szakmacsoportban jelentősebb visszaesés mutatkozik az egy évvel korábbi adatokhoz képest. A sort a könnyűipar és faipar, valamint a nyomdaipar zárja, ahol 2009 3. negyedévéig sikeres vizsga egy sem történt.

DEMOGRÁFIA

A megye lakossága 2008-as adatok szerint 709 ezer fő körül alakul. A megyét alkotó 15 kistérség közül a nagyobb városi központtal rendelkező kistérségek lélekszáma magasabb és ebbe az irányba mutat a megyén belüli migráció iránya is. A kisebb települések felől a nagyobb lélekszámú városok felé áramlik az elsősorban fiatal, aktív, munkaképes korú népesség. A városokba irányuló migráció az infrastruktúra és az oktatási intézményrendszer hálózatát két irányból is hatás alatt tartja, hiszen a kisebb településeken a gyermekszám fokozatos csökkenésével az iskolák számának csökkenése lehet a következmény (ezzel

párhuzamosan megoldandó problémává válik a településen megmaradó gyermekek utazása-utaztatása is) Az érme másik oldalát a városi iskolák iránti egyre nagyobb kereslet, az ehhez szükséges infrastrukturális fejlesztések kialakítása jelentik.

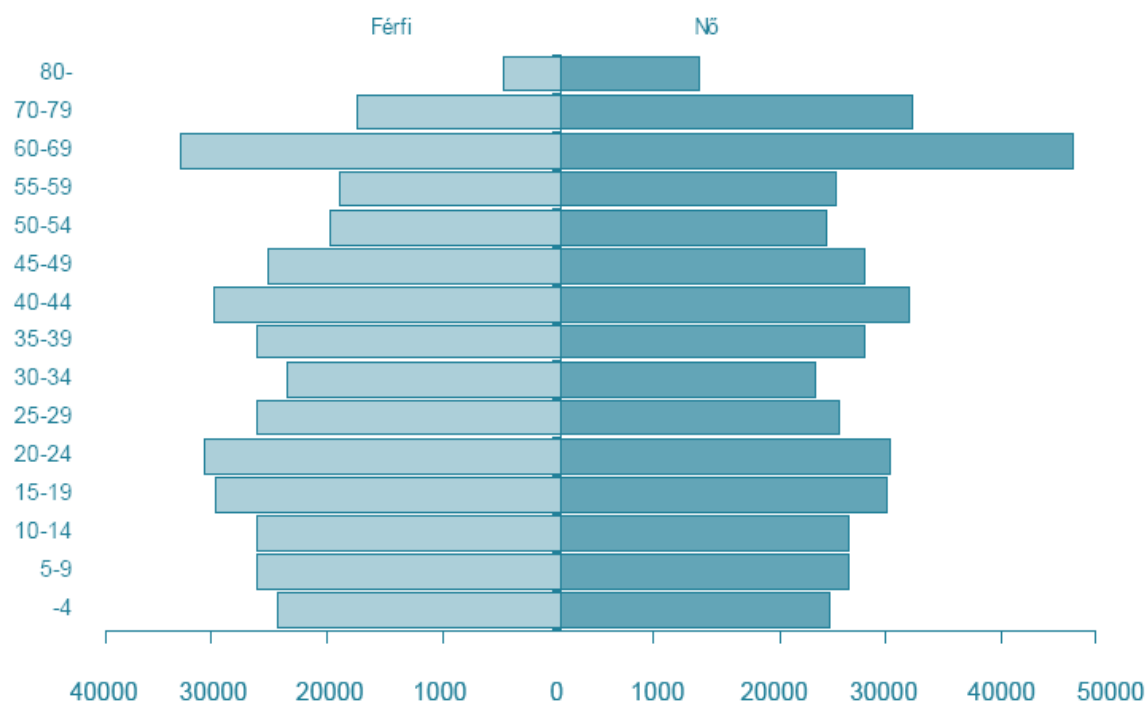
11. táblázat: Borsod-Abaúj-Zemplén megye jellemző települési adatai 2007

Terület (km²)		7250
Lakónépesség (fő, 2008.jan.1.)		709634
Kistérségek száma		15
Kedvezményezett kistérségek száma		13
Mérték szerint	Hátrányos helyzetű	3
	Leghátrányosabb helyzetű	0
	Komplex program	10
Települések száma		357
Jogállás szerint	Város	20
	Község	337

forrás: KSH

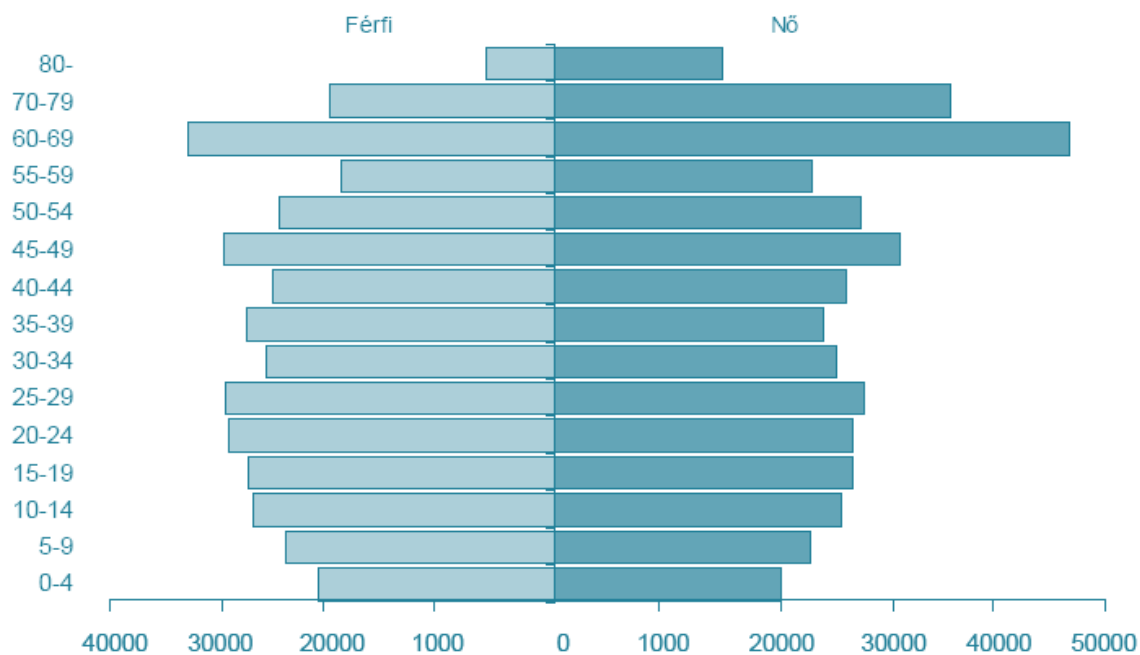
A megyét azonban nem csak a határain belüli migráció érinti, hanem a határain átnyúló is. Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának száma évről évre csökken, a tendencia ráadásul a 2005 óta egyre erősödni látszik, vagyis a megyében a népességfogyás ütemének felgyorsulására lehet számítani. A migráció természetéből adódóan elsősorban gazdasági jellegű, vagyis a jobb munkakörülmények, magasabb életszínvonal, jobb jövedelmi lehetőségek irányába mutat, emiatt elsősorban a jövedelemszerző képességgel rendelkező, aktív, valamilyen szakmai végzettséggel rendelkező elsősorban fiatal lakosokat érinti. Az ilyen irányú elmozdulás, a megye gazdaságilag aktív népességének csökkenése károsan hat a megtermelt GDP mértékére és a beruházások számára. Ezzel egy időben egyre nagyobb terhet jelent az arányában megnövekedett inaktív, ellátásra szoruló réteg támogatása, szociális rendszerekkel való kiszolgálása is.

8. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye korfája 1996

Forrás: KSH

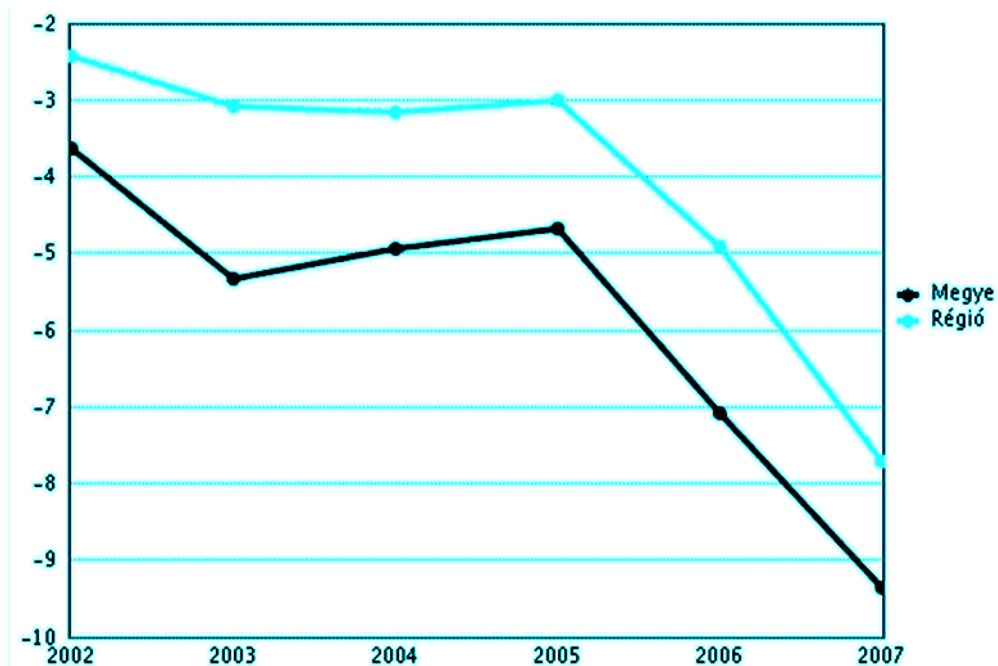
9. ábra: Borsod-Abaúj-Zemplén megye korfája 2002

Forrás: KSH

A megye korfáját tanulmányozva észrevehető, hogy folyamatos a népesség csökkenése. A tendencia folytatódása miatt egyre kevesebb tanulóra, ezzel párhuzamosan egyre kevesebb foglalkoztatottra kell számítani. Ehhez a tényhez kell az intézményhálózatot hozzáigazítani.

10. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása 2002 és 2007 között

HEVES MEGYE

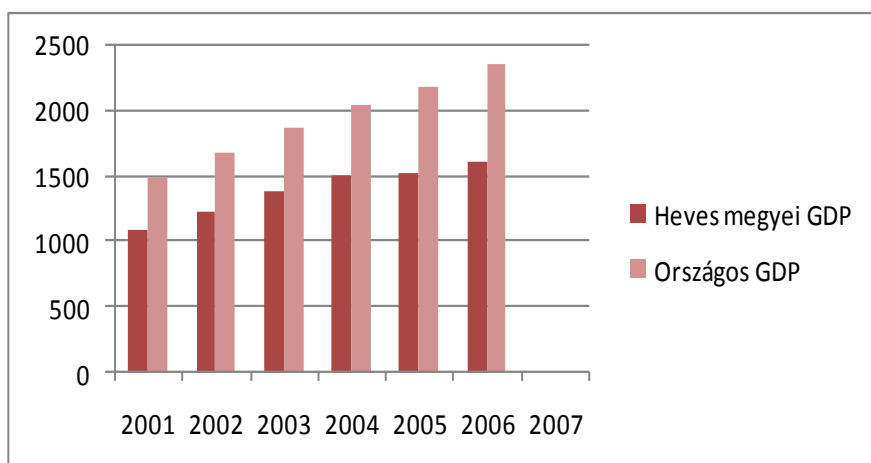
GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ

A GDP alakulása

Heves megye gazdaságilag erősen kötődik a fejlett központi régióhoz, ennek következtében a központi régió gazdasági teljesítménye erős hatással van a megye saját erejére. A közelmúltban végrehajtott infrastruktúra fejlesztések megemelték a GDP szintjét, a többlet elsősorban az építőiparban jelentkezett. Beruházási értékét tekintve a gépipar messze kiemelkedik a megyében, és ebben a szektorban a legmagasabb a foglalkoztatottak száma is.

11. ábra: Az egy főre jutó GDP változása 2001 és 2007 között

Heves megyében (ezer forint)

Forrás: KSH

Az ábrából kitűnik, hogy Heves megye egy főre eső megtermelt nemzeti össztermék szempontjából 2001 és 2003 között lépést tartott az országos termeléssel, bár mindig jóval az országos átlag alatt maradt, de 2004 óta leszakadás mértéke is növekedni kezdett. A gazdasági visszaesés, és ezen belül a gépipar kivitelének csökkenése 2008-ban és 2009-ben, az elmaradás további növekedését jelentheti Heves megyének, mely 2004 óta gazdaságilag szinte stagnál.

12. táblázat: A megyei székhelyű ipari értékesítés volumenindexe

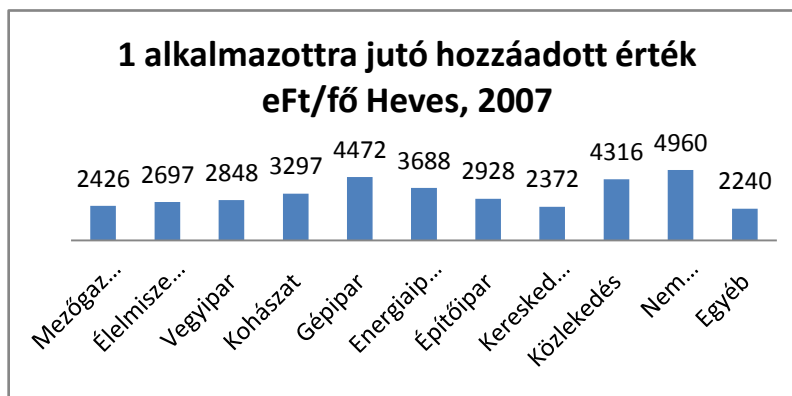
2008					2009	
	I. negyedév	I. félév	I–III. negyedév	I–IV. negyedév	I. negyedév	I. félév
Heves	108,1	106,9	104,9	99,4	75,5	79,6

Forrás: KSH

Hozzáadott érték

Hozzáadott érték szempontjából vizsgálva a megye helyzetét megállapíthatjuk, hogy a gazdasági súly és foglalkoztatás szempontjából is élen járó gépipar hozzáadott érték szempontjából is elöl, a megyében a második helyen tartózkodik ágazati összehasonlításban. Az ágazat jelentősége tehát egyértelmű a megyén belül.

12. ábra az egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték nemzetgazdasági ágazonként

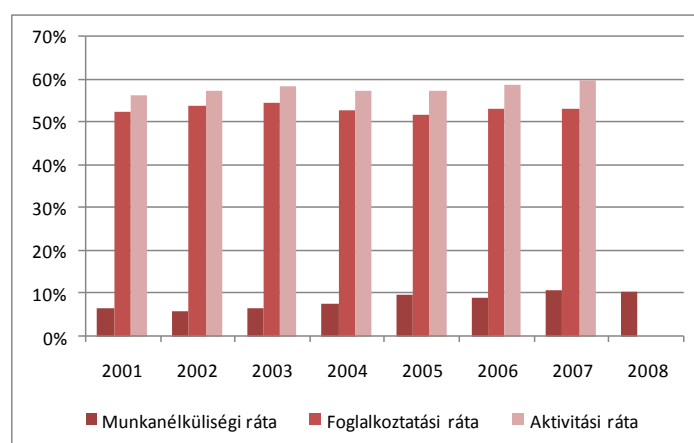
Forrás: APEH

Az ábrán jól látható, hogy hozzáadott érték szempontjából a szolgáltatásokat összefogó ágazat szerepel az első helyen. A szolgáltatások fejlődése, vezető szerepük a nemzetgazdasági ágakon belül nem csak a megyére, de az egész országra jellemző. A közlekedés, energiaipar és kohászat (fémiparral együtt) szintén jelentős hozzáadott értéket teremt. Ezen területek gazdasági súlya is jelentősnek mondható. A besorolt ágazatok közül a kereskedelem és mezőgazdaságban a legkisebb a hozzáadott érték aránya, feltételezhetően ezekben a szakmákban a legalacsonyabb a foglalkoztatottak szakmai végzettségének aránya is.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatási helyzetkép alapvetően meghatározza a szakképzés fejlesztési stratégia alapjait.

13. ábra: Foglalkoztatással kapcsolatos mutatók Heves megyében

Forrás: ÁFSZ

Idősoros ábrán bemutatva a megyére vonatkozó legfrissebb adatokat, azt tapasztaljuk, hogy az aktív népesség szám szerint növekszik, de a foglalkoztatásban nem állt be jelentősebb javulás, sőt a 2003. év kiemelkedő foglalkoztatási arányaihoz képest 2007-re visszaesést szenvedett el

a megye. A munkanélküliségi adatok vizsgálatából a helyzet folyamatos romlására következtethetünk. Az aktív népesség növekedésével a munkanélküliek arányának csökkennie kellett volna, de épp ellenkezőleg történt. 2007-ben és 2008-ban 10% körül alakult a munkanélküliségi ráta, és ennek pozitív irányba való elmozdulása 2009 folyamán sem várható.

13. táblázat: Idősoros foglalkoztatási adatok

	Munkanélküliek	Foglalkoztatottak	Inaktívak
2001	8281	116372	96791
2002	7306	115860	91842
2003	8447	119668	91215
2004	9764	114511	91920
2005	11845	111153	91715
2006	11304	111388	86234
2007	13713	112479	85321
2008	13072	113527	

Forrás: AFSZ

A táblázat számszerűleg mutatja be a foglalkoztatással kapcsolatos legfontosabb adatokat. A munkanélküliek száma 2001 és 2008 között csaknem 5000 fővel növekedett, a foglalkoztatottak száma pedig nagyjából 3000 fővel csökkent. Mindez az inaktívak számának jelentős csökkenése (11 000 fő) mellett ment végbe. A megye foglalkoztatási helyzetéről általánosságban elmondhatjuk, hogy folyamatos romlás, a munkaerőpiac tendenciózus szűkülése jellemzi. A szakképzés szempontjából fontos tény, hogy a kibocsátott szakmai végzettségű tanulók számára évről évre kevesebb munkahely jut.

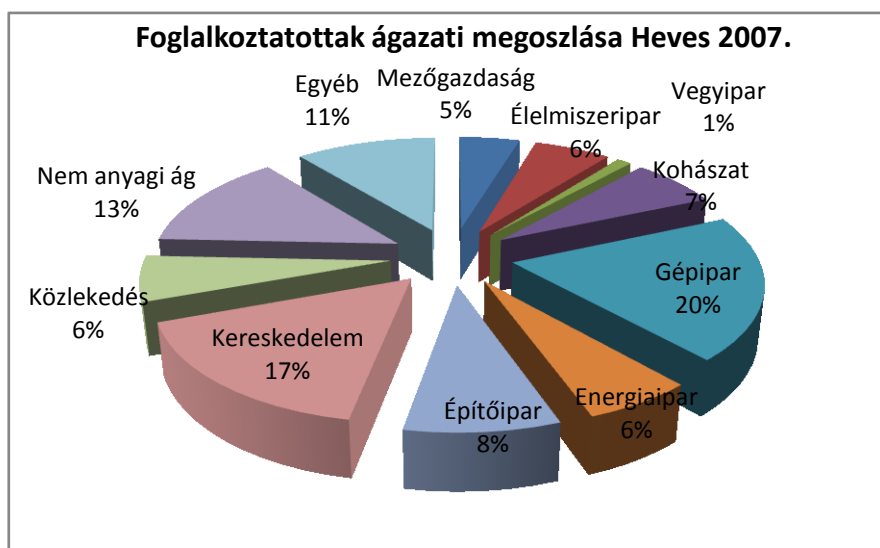
14. ábra: foglalkoztatottak számának megoszlása vállalati méret szerint

Forrás: APEH

A foglalkoztatás általános adataihoz tartozik még a foglalkoztatottak vállalatméret szerinti megoszlásának vizsgálata is. A megyében a foglalkoztatás túlnyomóan a kis- és középvállalkozások feladata. A nagyvállalatok csak a teljes foglalkoztatott állomány 30%-át tartják munkaviszonyban. A kis- és középvállalkozások között is elsősorban a kisvállalkozások jelentősek, a teljes foglalkoztatott keretből 45%-ot a kisvállalkozások alkalmaznak. A szakképzett munkaerő elsősorban tehát a kisvállalkozásoknál talál munkahelyet.

15. ábra: foglalkoztatottak számának ágazati megoszlása

Forrás: APEH

A foglalkoztatottak ágazati megoszlása a megyében az egyes nemzetgazdasági ágak jelenlegi munkaerő felszívó képességét mutatja meg. A korábban már említett gépipar a legjelentősebb munkahelyteremtő ágazat a régióban, de a kereskedelem mindössze 3%-al van elmaradva tőle. A megyében 2007-ben még mindig jelentős volt kohászat és fémipar foglalkoztatási potenciálja is, de az építőipar és a mezőgazdaság-élelmiszeripar, energiaipar hasonló jelentőséggel bír. A kapott eredményeket összevetve az egyes területekhez tartozó hozzáadott érték adatokkal látható, hogy a kereskedelemben, mezőgazdaság, élelmiszeripar, építőipar területén inkább az alacsonyabb szakmai végzettségűek, míg a gépipar, energiaipar területén a magasabban képzett szakemberek foglalkoztatása várható.

14. táblázat: Foglalkoztatási adatok kistérségi szinten 15-65 éves korosztály 2008

Kistérség	Munkanélküliségi ráta	Foglalkoztatási ráta
Bélapátfalvi	14,42%	50,90%
Egri	7,81%	54,90%
Füzesabonyi	13,24%	49%
Gyöngyösi	8,17%	54,90%
Hatvani	6,58%	55,50%
Hevesi	20,80%	46,90%
Pétervásári	14,72%	54,10%
Összesen	10,33%	53,40%

Forrás:ÁFSZ

A táblázat adatainak elemzése megmutatja a megyén belül, kistérségi szinten megjelenő, jelentős különbségeket. A hatvani, egri, gyöngyösi kistérségek munkanélküliségi rátái országos összevetésben sem számítanak magasnak, ezzel párhuzamosan azonban a Hevesi Kistérség 20% feletti munkanélküliségi rátával jelenik meg az adatsorban. A Füzesabonyi Kistérség a maga 13% feletti munkanélküliségi rátájával és 49%-os foglalkoztatási szintjével a második legrosszabb helyzetben van, egyedül a hevesi foglalkoztatási rátája múlja alul ezt az adatot is (46,9%). A táblázatban szereplő kistérségeket a megye térképén elhelyezve a központi régióhoz való fizikai közelség is jelentős befolyásoló tényezőnek tűnik.

Támogatások

A gazdasági elemzéshez tartozik a megyében felhasználásra kerülő források bemutatása is. Az igényelt és elnyert források eloszlása kistérségek és célterületek között megmutatja a központi források által elsősorban fejleszteni kívánt területeket is. A forrásmegoszlás jellegzetességeit érdemes figyelembe venni minden olyan esetben, amikor az RFKB saját forrásairól dönthet.

15. táblázat: Támogatások egység és összeg szerint 2004-2009

Területegység	Hazai (db)	Hazai Tám (mFt)	Hazai Költ (mFt)	EUs (db)	EUs Tám (mFt)	EUs Költ (mFt)	Összes (db)	Összes Tám (mFt)	Összes Költ (mFt)
Bélapátfalvai	88	658	1 119	35	1 672	3 007	123	2 330	4 126
Egri	686	4 146	7 162	344	21 811	37 818	1 030	25 957	44 980
Füzesabonyi	199	1 797	3 458	100	3 192	6 740	299	4 989	10 198
Gyöngyösi	286	3 252	8 347	230	9 640	18 286	516	12 892	26 633
Hatvani	143	2 601	6 405	103	9 604	15 217	246	12 205	21 622
Hevesi	148	841	1 387	131	5 369	8 039	279	6 210	9 426
Pétervásárai	139	732	1 112	106	3 496	7 694	245	4 228	8 806
Összesen	1 689	14 027	28 990	1 049	54 784	96 801	2 738	68 811	125 791

Forrás: KSH

A táblázat adatai a hazai és Uniós források felhasználásának területi megoszlását mutatják. Felhasznált összeg szerint az első három helyen az egri, gyöngyösi és hatvani kistérségek szerepelnek. Ezekben a kistérségekben mind a hazai, mind az Uniós források tekintetében jelentősebb volt a támogatás, mint a többi kistérségben. A Füzesabonyi Kistérségnél csak a pétervásárai és a bélapátfalvai kapott kevesebb támogatást az elmúlt öt év során a megyében. A korábbi foglalkoztatási adatok tükrében vizsgálva tehát úgy tűnik, hogy ahol eleve magasabb a foglalkoztatottság, jobb a gazdasági helyzet és alacsonyabb a munkanélküliség, ott a nyújtott támogatások is magasabbak.

16. táblázat: Hazai források a felhasználás célja szerint megosztásban 2004-2009

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Műszaki infrastruktúra	285	9 962	17 272
Gazdaságfejlesztés	1 024	1 357	2 770
Egyéb, nem besorolható	106	823	2 036
Települési életminőség	85	515	1 043
Humán infrastruktúra	30	499	1 377
Emberi erőforrások fejlesztése	40	380	875
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	47	326	3 283
Turizmus fejlesztése	41	72	195
Tervezés	26	68	100
Kulturális örökség védelme	5	25	37
Összesen	1 689	14 027	28 988

Forrás: KSH

A megyében hazai támogatási források cél szerinti megoszlását olvashatjuk ki a fenti ábrából. A projektek számát tekintve egyértelműen a gazdaságfejlesztési programok járnak élen. Az 1024 gazdaságfejlesztési célú pályázatra jutó támogatás azonban jóval elmarad a megyében megvalósult műszaki infrastrukturális beruházások támogatásához képest.

Települési életminőség javítására, humán infrastruktúra és emberi erőforrások fejlesztésére együtt, megközelítőleg akkora támogatás jutott hazai forrásokból, mint gazdaságfejlesztésre.

Összefoglalva a megye gazdasággal, munkaerőpiaccal és támogatással kapcsolatos adatait elmondhatjuk, hogy a központi támogatások dacára a megye gazdasága nem tudott jelentősen erősödni, foglalkoztatási képessége pedig csökkent.

A gazdasági helyzet javulására, a foglalkoztatás bővülésére a későbbiekben, elsősorban a nagyobb, városi központú, a központi régióhoz közelebb eső, műszaki infrastruktúra és gazdaságfejlesztési programok által támogatott kis és középvállalkozásokban lesz remény.

Szakmaszerkezet szempontjából a mezőgazdaság-élelmiszeripar, valamint az építőipar és kereskedelem lehetnek azok a területek, ahol az alacsonyabb szintű szakmai végzettséggel rendelkezők könnyebben álláshoz juthatnak.

SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ

Heves megyében harmincegy szakképző iskola folytat képzést, és hét TISZK rendelkezik intézménnyel.

A legnagyobb, mezőgazdasági képzéssel és vendéglátóiparral foglalkozó szakközépiskola Egerben található. Összesen csaknem tizenegyezer tanuló jár a különböző szakmai képzésekre a megyében.

Az alábbi táblázat a szakképző évfolyamok szakmacsoportok szerinti TISZK-es létszámait mutatja. A legjelentősebb szakképzéssel a megyében az Egri TISZK működik, míg az Országos Egyházi TISZK-nek csak egy kis intézménye van itt. A vendéglátás-idegenforgalom és a gépészet szakmacsoportokban tanulnak a legtöbben a TISZK-ek intézményeiben. Az oktatás (0) és a nyomdaipar (38 fő) a legkisebb súlyú szakmacsoport.

17. táblázat: A régióban működő TISZK-ek Heves Megyében működő intézményeinek szakképző évfolyami létszámai

Szakmacsoport	AGRIA TISZK	Egri TISZK	ÉMOR- TISZK ZRT.	Gyöngyös TISZK	Hatvan- TISZK	Országos Egyházi TISZK	Összefogás- TISZK	Végösszeg
Egészségügy		117						117
Egyéb szolgáltatások	116		25	58	18		65	282
Elektrotechnika-elektronika	22	20		148	73			263
Élelmiszeripar		84	16	27	18			145
Építészet		102	64	64	80			310
Faipar		52	26	47	36			161
Gépészet	229	113	48	114	96			600
Informatika	53	15	47	36	24			175
Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	12	188	152	8	99	39	88	586
Könnyűipar		14	10	17	21			62
Közgazdaság				8	29			37
Közlekedés		93	23	24	27			167
Mezőgazdaság		85	22					107
Művészet, közművelődés, kommunikáció	83		17					100
Nyomdaipar	5	33						38
Szociális szolgáltatások		73						73
Ügyvitel		107			61	24		192
Vendéglátás-idegenforgalom	196	243	42				206	687
Végösszeg	716	1354	492	551	582	63	359	4117

Forrás: KIR-STAT

A legnagyobb létszámú iskolák természetesen meghatározzák az oktatott szakmaszerkezetet is.

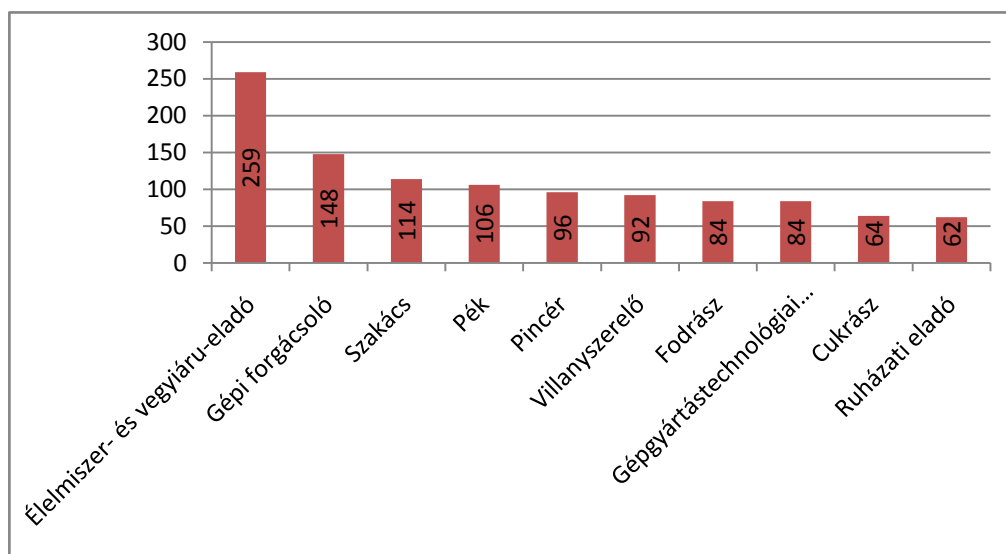
18. táblázat: A legnagyobb létszámban képzett szakmák Heves megyében 2008

Szakma neve	Tanuló
Bolti eladó	301
Gépi forgácsoló	162
Pénzügyi szakügyintéző	120
Grafikus (a tevékenység megjelölésével)	119
Szobafestő-mázoló és tapétázó	108
Gépgyártástechnológiai technikus	101
Gépipari számítástechnikai technikus	95
Asztalos	93
Pék	89
Ápoló	84
Szakács	81
Kozmetikus	79
Vendéglátó technikus	79
Pincér	76
Logisztikai ügyintéző	72

Forrás: KIR-STAT

A kereskedelemmel, vendéglátással foglalkozó intézményekből nagy számban kerülnek ki a bolti eladók, szakácsok, pincérek és vendéglátó technikusok, de magas a gépészeti és építőipari végzettségűek száma is. A gépipar jelentős gazdasági súlya miatt a gépészeti szakmákban végzettek számára feltehetően több lehetőség adódik, jó lehet a helyzete a vendéglátásban tanulóknak is, de a pénzügyi szakügyintézők számára már több gondot jelenthet az elhelyezkedés. Mezőgazdasági szakma neve nem került bele az első 15-be az első ilyen szakma (dísznövénykertész) csak a 101. helyen szerepel, mindössze 18 tanulóval. Az élelmiszeripar jobban áll a pék szakma 9. helyével, 89 tanulóval.

16. ábra: A 10 legtöbb tanulószereződéssel rendelkező szakma Heves megyében

Forrás: BOKIK

A fenti ábra a Heves megyében tanulók tanulószereződéseinek megoszlását mutatja. Az adatokból szintén az élelmiszer és vendéglátó-ipar kiemelkedő arányát olvashatjuk ki, ebben a megyében azonban a vendéglátóipar és a gépípar is igen jelentős arányokkal rendelkezik a tanulószereződések szempontjából

**19. táblázat: Iskolarendszeren kívül és iskolarendszerben
letett vizsgák Heves Megyében 2008**

Szakmacsoport	Iskolarendszeren kívül	Iskola- rendszerben
1. Egészségügy	0	0
2. Szociális szolgáltatások	53	52
3. Oktatás	94	16
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	0	0
5. Gépészet	2424	680
6. Elektrotechnika-elektronika	101	10
7. Informatika	27	0
8. Vegyipar	0	0
9. Építészet	100	0
10. Könnyűipar	53	0
11. Faipar	0	0
12. Nyomdaipar	0	0
13. Közlekedés	27	0
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	32	0
15. Közgazdaság	151	39
16. Ügyvitel	44	0
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1257	375
18. Vendéglátás- idegenforgalom	350	134
19. Egyéb szolgáltatások	923	18
20. Mezőgazdaság	273	165
21. Élelmiszeripar	21	0
Összesen	5930	1489

Forrás:NIVE

A fenti táblázat Heves megye adatait mutatja be részletesen, szakmacsoportonként. A megyében a felnőttképzés számszerűleg jóval meghaladja az iskolarendszert. A megyében a 21 szakmacsoport közül 12-ben nem is volt vizsga 2008 év folyamán. Felnőttképzésben ez a szám csak a fele. A gépészet és kereskedelem-marketing szakmacsoport ebben a megyében is élen jár a rangsorban.

A szakmaválasztásról, egy-egy szakma népszerűségéről, és a szakképzés kibocsátásait befolyásoló támogatásról ad képet a támogatott és önköltséges képzések szakmacsoportonkénti bemutatása.

**20. táblázat: Sikeres vizsgák száma támogatott és nem támogatott képzésekben
Heves megyében 2008**

Szakmacsoport	Heves	
	Támogatott	Önköltséges
1. Egészségügy	62	1
2. Szociális szolgáltatások	184	37
3. Oktatás	114	161
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	135	26
5. Gépészet	1826	2849
6. Elektrotechnika-elektronika	152	62
7. Informatika	268	129
8. Vegyipar	0	0
9. Építészet	146	98
10. Könnyűipar	47	36
11. Faipar	53	0
12. Nyomdaipar	23	0
13. Közlekedés	129	27
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	24	96
15. Közgazdaság	169	158
16. Ügyvitel	139	80
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1127	1389
18. Vendéglátás-idegenforgalom	669	469
19. Egyéb szolgáltatások	290	935
20. Mezőgazdaság	515	219
21. Élelmiszeripar	57	21
Összesen	6129	6793

Forrás: NIVE

A fenti táblázatban a Heves megyei képzésekben tett sikeres vizsgák megoszlása látszik. A vegyipari képzésben egyetlen tanuló sem vett részt 2008 folyamán, sem támogatott sem önköltséges formában. Bár hozzáadott érték szempontjából a vegyiparban dolgozók teljesítenek legjobban, úgy tűnik ilyen jellegű képzést az igények hiánya, vagy a magas költségek miatt nem lehet beindítani. Érdekesség, hogy gépészet szakmacsoportban az önköltséges képzésben résztvevők száma jóval, csaknem ezer fővel meghaladta a támogatott képzéseket, úgy tűnik, hogy azok, akik saját maguk finanszírozzák a képzésüket, szívesen választanak gépész szakmákat. Szintén meghaladja az önköltséges képzések száma a támogatottét a kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció területén. A megye foglalkoztatásának e két terület csaknem 40%-át fedi le, vagyis ezekben az esetekben úgy tűnik, egybevág a munkaerőpiac igénye, támogatott képzések száma és a képzésben

résztevők tudatos döntése is. A szolgáltatási szektorban az önköltséges képzésben részttevők száma többszöröse a támogatott képzésekének, ezekben a szakmákban azonban már felmerül, hogy egyes esetekben hiányos, vagy pontatlan munkaerő-piaci információkra alapozva választják a tanulók.

21. táblázat: Sikeresen vizsgázók száma Heves megyében, 2009-ben

Szakmacsoport	Heves
1. Egészségügy	0
2. Szociális szolgáltatások	126
3. Oktatás	59
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	139
5. Gépészet	565
6. Elektrotechnika-elektronika	84
7. Informatika	24
8. Vegyipar	0
9. Építészet	439
10. Könnyűipar	30
11. Faipar	27
12. Nyomdaipar	6
13. Közlekedés	76
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	23
15. Közgazdaság	92
16. Ügyvitel	157
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	1106
18. Vendéglátás-idegenforgalom	343
19. Egyéb szolgáltatások	1092
20. Mezőgazdaság	677
21. Élelmiszeripar	58
Összesen	5123

Forrás: NIVE

A fenti táblázat 2009. 3. negyedévéig mutatja be a sikeresen vizsgák alakulását. A gépészet visszaszorulása mellett elsősorban az Egyéb szolgáltatások szakmacsoportban jelentkező bővülés kelti fel a figyelmet. A 2008 óta tartó gazdasági visszaesés feltehetőleg a gépészeti képzésekben jobban érezteti majd hatását, a szakmai képzést választók kevésbé látják biztosnak, emiatt vonzódnak a gépészethez kötődő szakmákat. Olyannyira, hogy a mezőgazdasági képzésekben többen végeztek, mint gépészetiben.

DEMOGRÁFIA

A Központi Statisztikai Hivatal nyilvántartása szerint a megyének 2008. január elsején valamivel több, mint 316 ezer lakosa volt. A 118 település közül 7 visel városi rangot. A 7 kistérség közül 4 kedvezményezett található.

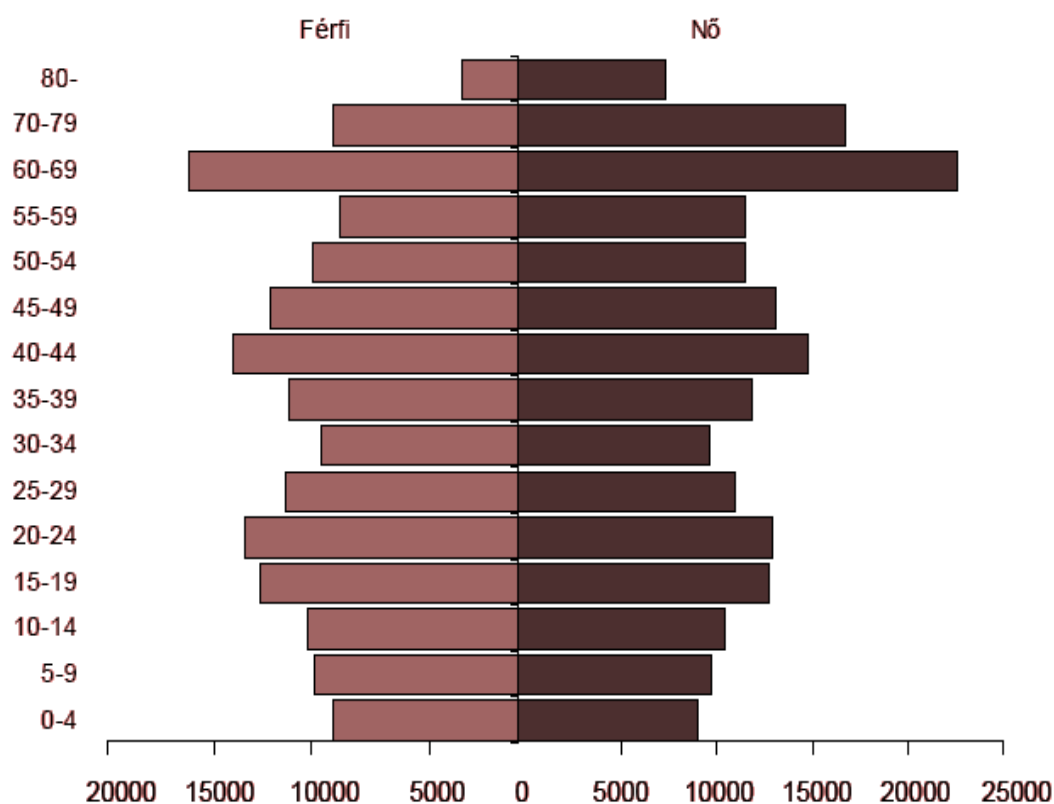
22. táblázat: Heves megye jellemző települési adatai 2007

Terület (km²)		3637
Lakónépesség (fő, 2008.jan.1)		316874
Kistérségek száma		7
Kedvezményezett kistérségek száma		4
Mérték szerint	Hátrányos helyzetű	2
	Leghátrányosabb helyzetű	1
	Komplex program	1
Települések száma		118
Jogállás szerint	Város	7
	Község	111

Forrás: KSH

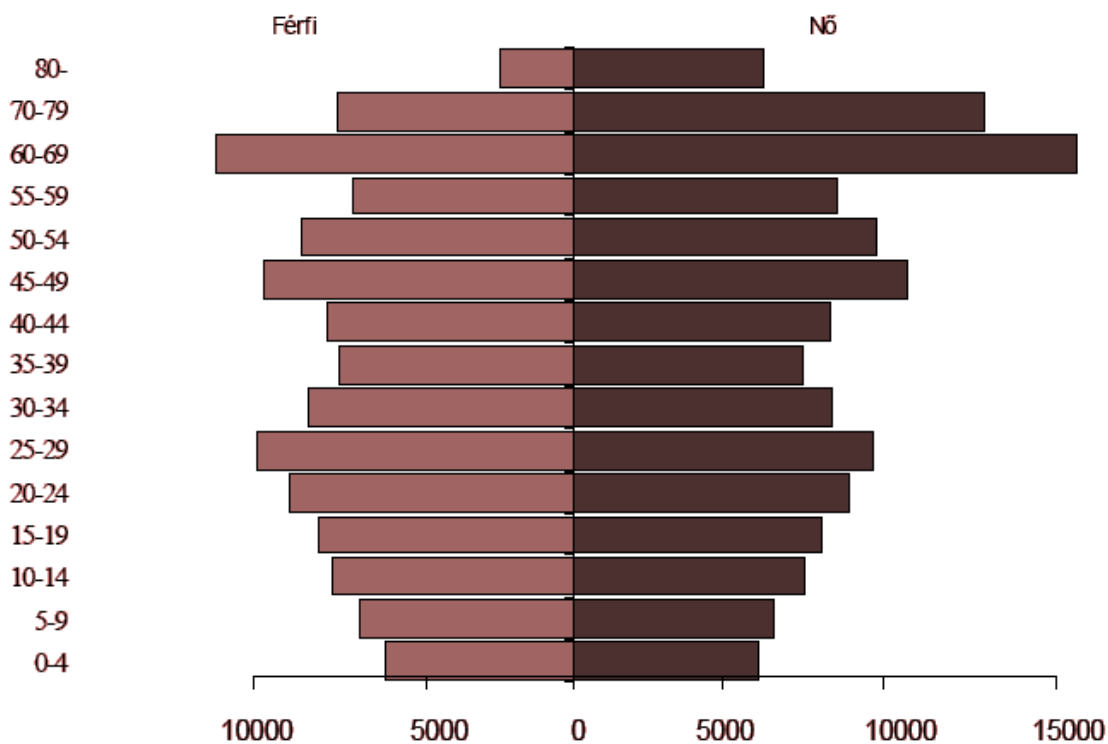
Demográfiai egyenleg tekintetében Heves megye 2003-ben és 2004-ben még pozitív vándorlási egyenleggel rendelkezett. Vagyis az elvándorlás helyett inkább az odavándorlás volt a jellemző, de 2005-től kezdve a megyében is a régióra jellemző tendencia vált hangsúlyossá, vagyis emelkedni kezdett az elvándorlás és csökkenni az odavándorlás szintje.

17. ábra: Heves megye korfája 1996

Forrás: KSH

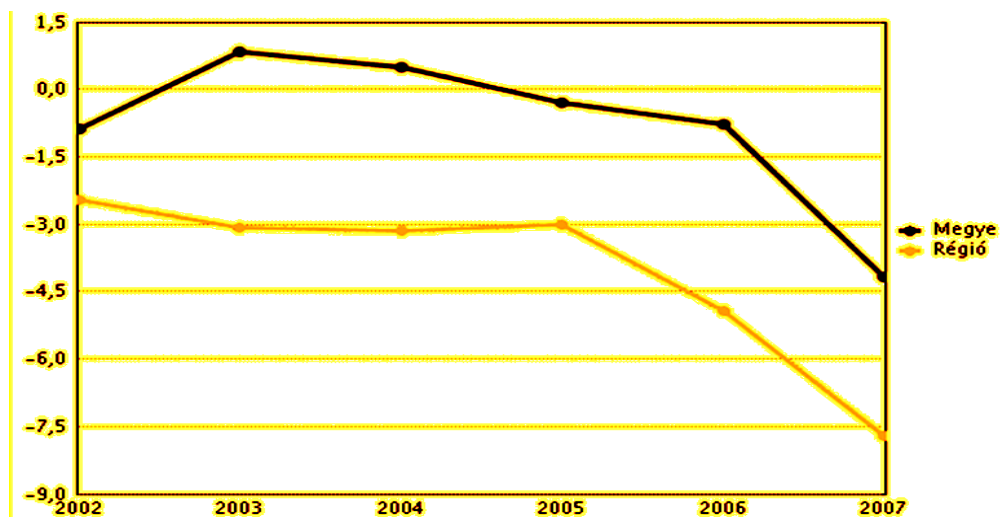
18. ábra: Heves megye korfája 2002

Forrás: KSH

A két korfa együttesen mutatja meg a megyére is jellemző öregedő szerkezet további romlását. A jelenlegi tendencia fennmaradásával néhány éven belül az általános képzésből kikerülő fiatalok száma akár 50%-al is lecsökkenhet.

19. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása 2002 és 2007 között

Forrás: KSH

NÓGRÁD MEGYE

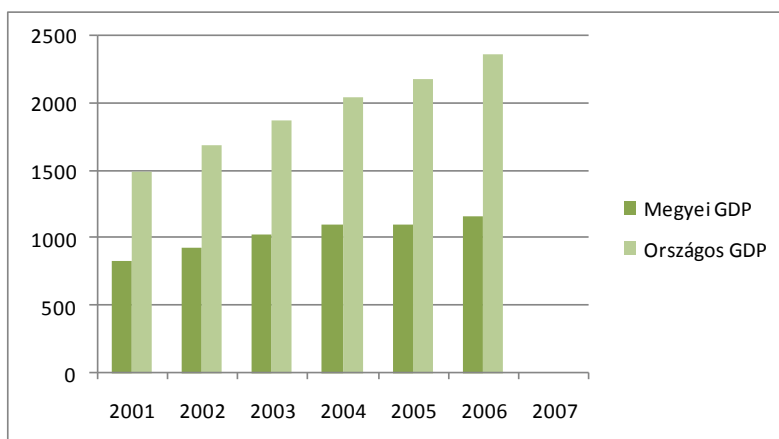

GAZDASÁGI ÁLLAPOTRAJZ

A GDP alakulása

Nógrád megye egy főre eső GDP termelése elmarad az országos átlagtól, míg az országos átlag csaknem egymillió forinttal, addig a megyében mindössze háromszázezerrel nőtt az egy főre jutó megtermelt GDP értéke. A vizsgált időszakban a fejlődés üteme a vidéki régiók átlagától is elmaradt, vagyis a lemaradás mértéke is folyamatosan növekszik.

**20. ábra: Az egy főre jutó GDP változása 2001 és 2007 között
Nógrád megyében (ezer forint)**

Forrás: KSH

A GDP alakulásában 2005-ben figyelhető meg először, hogy az egy főre eső GDP nem növekedett, vagyis a gazdaság stagnált. 2008-ra és 2009-re várhatóan gazdasági visszaesést mutatnak majd a mérőszámok. A megye annak ellenére, hogy az erős központi régió szomszédságában helyezkedik el, nem képes annak teljesítményét meglovagolni.

23. táblázat: A megyei székhelyű ipari értékesítés volumenindexe

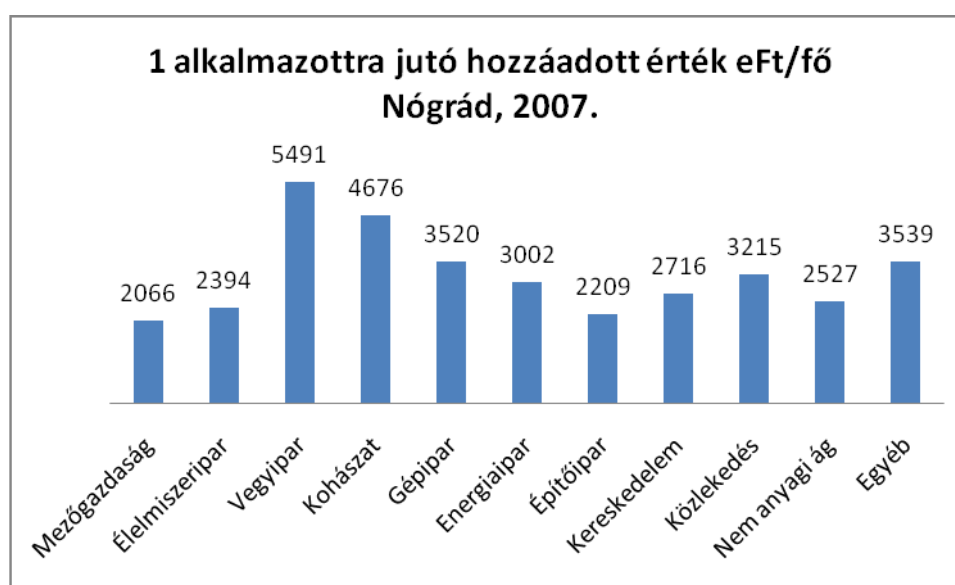
2008					2009	
	I. negyedév	I. félév	I–III. negyedév	I–IV. negyedév	I. negyedév	I. félév
Nógrád	84,7	87,5	94,3	91,6	149,5	150,7

Forrás: KSH

A fenti táblázat a legfrissebb adatok alapján készült, a megyében bejegyzett székhellyel rendelkező ipari vállalatok teljesítményét mutatja be az előző év teljesítményeihez viszonyítva. Az adatok elemzéséből látható, hogy 2008 egészében mintegy 10%-os visszaesés mutatkozik az előző évi teljesítményhez képest, a 2009-es adatok azonban a változás irányát tekintve okot adnak némi optimizmusra.

Hozzáadott érték

21. ábra: Az egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték nemzetgazdasági ágazonként

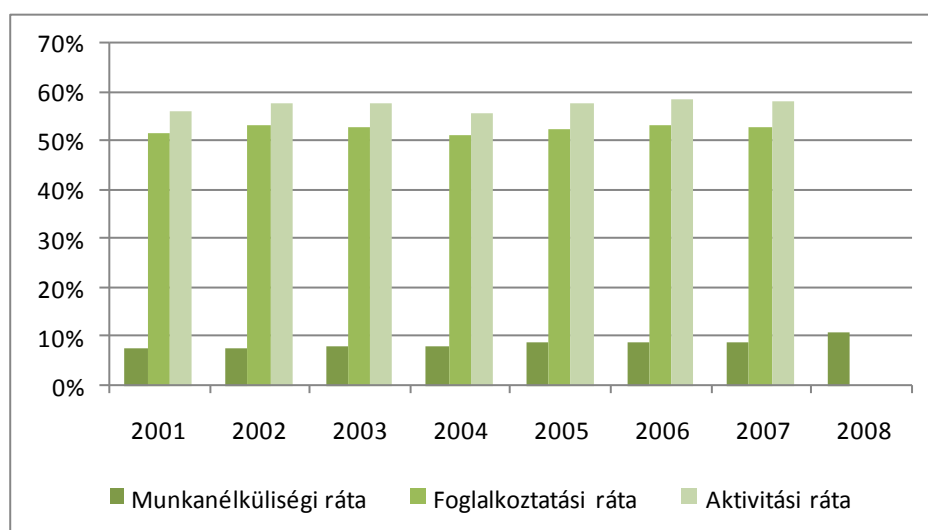
Forrás: APEH

A fenti ábra a megyére jellemző hozzáadott értékeket mutatja be, nemzetgazdasági ágazonként. A megyében kiugró a vegyipar és a kohászat szerepe hozzáadott érték szempontjából. Ezt az értéket azonban torzíttja a megyében bejelentett nagy vegyipari konszern súlya foglalkoztatási potenciálja azonban nem ebben a megyében jelentkezik. A legalacsonyabb értéket a mezőgazdaságban építő és élelmiszeriparban jelzik a számok. Viszonylag alacsony értéket mutat a szolgáltatási ág hozzáadott értékének mutatója is. A régió többi megyéjével összehasonlítva a hozzáadott értéket, kiemelkedő a vegyipar szerepe Nógrádban.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatással kapcsolatos alapvető adatok a munkanélküliségi és foglalkoztatási mutatók, valamint a teljes a gazdaságilag aktívak számának viszonya a teljes lakosság létszámához.

22. ábra: Foglalkoztatással kapcsolatos mutatók Nógrád megyében

Forrás: ÁFSZ

Az ábra adatainak elemzésekor a munkanélküliségi adatok romlása a jellemző tendencia, ugyanígy az 50% körüli foglalkoztatási ráta sem nevezhető igazán kedvezőnek. 2008-ra a munkanélküliségi ráta meghaladta a 11%-ot, a foglalkoztatási ráta jellemzően 52 és 53% körül alakult az elmúlt 5 évben. A munkanélküliség növekedése és a foglalkoztatottság csökkenése együtt a szakképzésből kikerülők pályakezdési esélyeit jelentősen lerontják. A kevés gyakorlattal rendelkezők számára feltehetőleg hosszan tartó álláskeresési időszakot eredményeznek az adatok

24. táblázat: Idősoros foglalkoztatási adatok

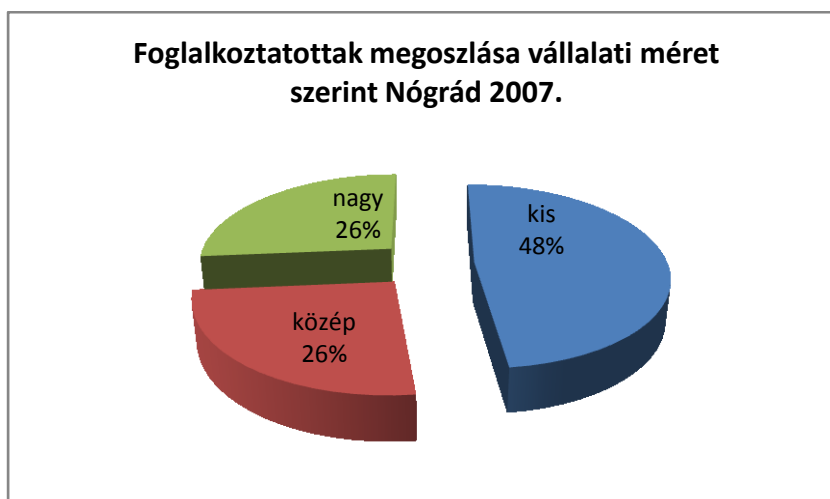
	Munkanélküliek	Foglalkoztatottak	Inaktívak
2001	6402	75505	63933
2002	6480	78451	61651
2003	7087	80126	64137
2004	6596	74774	64064
2005	7195	73361	59244
2006	7620	75865	58570
2007	7565	75314	59353
2008	8851	71110	

Forrás: ÁFSZ

A fenti táblázat számszerűen mutatja be a megyére jellemző foglalkoztatási adatokat. A számokból kiderül, hogy a százalékos változás mögött hány érintett munkavállaló van. A munkanélküliek száma 2001 óta egyfolytában emelkedést mutat. A 2004-es adatokban mutatkozó javulás elsősorban módszertani változásnak köszönhető. 2004 és 2008 között 2300 fővel növekedett a nyilvántartott munkanélküliek száma, 2008 utáni időszakban a tendencia folytatódása várható. A foglalkoztatottak száma egyetlen év alatt több mint 4000 fővel esett vissza a megyében. A 2008-as 71 ezres létszám az elmúlt 8 év legrosszabb adata.

A foglalkoztatottak vállalatméret szerinti megoszlása megmutatja, hogy a megyében jellemzően mely típusú vállalkozások működnek, melyeknek nagyobb az aktivitása foglalkoztatás területén.

23. ábra: foglalkoztatottak számának megoszlása vállalati méret szerint

Forrás: APEH

Nógrád megyében a többi vizsgált megyéhez hasonlóan a kis- és középvállalatok foglalkoztatásbeli túlsúlyát mutatja. A kisvállalatok csaknem 50%-al részesednek a munkaerőpiacon, így meghatározó a szerepük a megye munkahelyeinek létrehozásában,

Foglalkoztatottak ágazati megoszlása
Nógrád 2007.

Ágazat	Arány (%)
Élelmiszer- és kiskereskedelem	20%
Egyéb	18%
Gépipar	14%
Építőipar	14%
Nem anyagi ág	14%
Közlekedés	5%
Építéskorrekció	3%
Élelmiszeripar	2%
Kohászat	9%
Energiaipar	3%
Értékpapírpia	5%

A fenti ábra szemléletesen mutatja be a megye gazdasági-foglalkoztatási jellegét. Foglalkoztatás szempontjából a kereskedelem a legnagyobb szereplő, míg a gépipar csak második 14%-os részesedéssel. A gépipar a megyében, a teljes ipari teljesítmény 50%-át adja. A szolgáltatási ág szintén 14%-kal vesz részt a munkaerőpiac foglalkoztatási oldalán. A megyében egyébként igen jelentős a kohászat szerepe a foglalkoztatásban (9%) és a termelésben is (17%) A vegyipar súlya mindössze 2% a foglalkoztatásban.

25. táblázat: Foglalkoztatási adatok kistérségi szinten 15-65 éves korosztály 2008

Kistérség	Munkanélküliségi ráta	Foglalkoztatási ráta
Balassagyarmati	8,03%	53,10%
Bátonyterenyei	13,34%	52,10%
Pásztói	9,36%	49,10%
Rétsági	7,52%	50,80%
Salgótarjáni	13,02%	52%
Szécsényi	15,21%	48,20%
Összesen	11,07%	51,30%

A rétsági, balassagyarmati kistérségben még 2008-ban is jóval 10% alatti értékeket mutat a munkanélküliségi ráta, míg a Szécsényi Kistérség a maga 15%-os arányával az országos átlag felett van. A Foglalkoztatási adatokat megvizsgálva Balassagyarmat és Bátortereny vezető a megyei listát, de a legrosszabb értéket produkáló szécsényi is meghaladja a 48%-ot, vagyis a legjobb és legrosszabb foglalkoztatási arány között 5 százalékpont az eltérés.

Támogatások

A gazdaság elemzés részét képezi a megyébe beáramló közösségi és költségvetési fejlesztési támogatás.

26. táblázat: Támogatások egység és összeg szerint 2004-2009

Terület	Hazai (db)	Hazai Tám (mFt)	Hazai Költ (mFt)	EUs (db)	EUs Tám (mFt)	EUs Költ (mFt)	Összes (db)	Összes Tám (mFt)	Összes Költ (mFt)
Balassagyarmati	207	2 931	4 802	106	4 702	8 149	313	7 633	12 951
Bátonyterenyei	110	3 264	11 967	87	5 541	8 526	197	8 805	20 493
Pásztói	197	1 512	3 771	131	5 632	7 755	328	7 144	11 526
Rétsági	155	737	2 772	59	2 762	4 340	214	3 499	7 112
Salgótarjáni	400	7 674	13 186	182	18 153	21 683	582	25 827	34 869
Szécsényi	154	437	847	47	2 721	3 342	201	3 158	4 189
Összesen	1 223	16 555	37 345	612	39 511	53 795	1 835	56 066	91 140

Forrás: KSH

A megyében 2004 óta megközelítőleg 56 milliárd forint támogatási összeg került pályázatok útján szerződésre. A legtöbb támogatott projekt a Salgótarjáni Kistérségben valósult meg. Uniós és hazai támogatások mértéke szerint is ebben a kistérségben a legnagyobb a forrás felhasználás. A többi kistérség között viszonylag egyenletesen oszlik el a támogatás, a legkisebb összeget a Szécsényi kistérség használhatja fel, ugyanakkor ebben a kistérségben a legrosszabb a foglalkoztatási helyzet is. A hazai források megoszlását az egyes kategóriák között az alábbi táblázat mutatja be:

27. táblázat: Hazai források a felhasználás célja szerint megosztásban 2004-2009

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Műszaki infrastruktúra	222	13 092	22 696
Gazdaságfejlesztés	685	955	6 076
Humán infrastruktúra	92	775	1 923
Települési életminőség	96	664	981
Emberi erőforrások fejlesztése	36	441	2 844
Egyéb, nem besorolható	28	291	1 414
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	20	180	1 121
Tervezés	15	86	138
Turizmus fejlesztése	24	41	119
Kulturális örökség védelme	5	29	35
Összesen	1 223	16 554	37 347

Forrás: KSH

Projektek száma szerint a gazdaságfejlesztés céljai voltak elsődlegesek, míg a támogatás összege szerint a megyében is nagyságrendi előnye van a műszaki infrastruktúra fejlesztésének. Viszonylag magas a megyében a humán infrastruktúrára és települési életminőségre fordított összeg is.

SZAKKÉPZÉSI ÁLLAPOTRAJZ

A megye szakképzési rendszere mind intézményeinek, mind tanulóinak létszámát tekintve a legkisebb a régiót alkotó három megye közül.

28. táblázat: A régiós TISZK-ek megyei létszámai a szakképző évfolyamokon

Szakmacsoport	Nógrád Megyei TISZK	Országos Egyházi TISZK	Végösszeg
Egészségügy	84		84
Egyéb szolgáltatások	167		167
Elektrotechnika-elektronika	32		32
Élelmiszeripar	18		18
Építészet	213		213
Faipar	102		102
Gépészet	339		339
Informatika	200		200
Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	177	10	187
Könnyűipar	48		48
Közgazdaság	69		69
Közlekedés	85		85
Mezőgazdaság	63	7	70
Művészet, közművelődés, kommunikáció	7		7
Szociális szolgáltatások	18		18
Ügyvitel	190		190
Vendéglátás-idegenforgalom	287	5	292
Végösszeg	2099	22	2121

Forrás: KIR-STAT 2008

A szakképzésben tanulók száma a 6000 főt meghaladja a megyében, és 20 szakképző intézmény működik a területen. A szakképzés 2 TISZK-ben szerveződik, de 63 fős létszámával az Országos Egyházi TISZK nem igazán jelentős. A Nógrád Megyei Szakképzés-szervezési Társulás így, szinte kizárólagos szereppel rendelkezik a megyében. A megyében jelen lévő TISZK-ekről, tanulói létszámaikról és a tanulók megoszlásáról szóló részletes információ, a melléklet tartalmazza

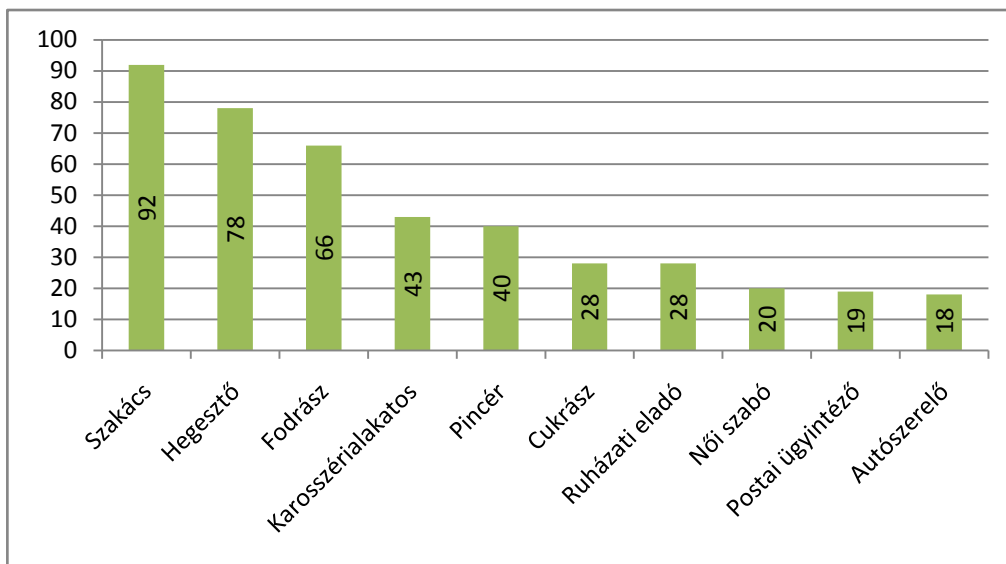
29. táblázat: A legnagyobb létszámban képzett szakmák Nógrád megyében 2008

Fodrász	132
Szakács	123
Hegesztő	101
Kőműves	96
Ápoló	84
Bolti eladó	82
Szerkezetlakatos	58
Irodai asszisztens	57
Asztalos	55
Kereskedő	54
Jogi asszisztens	48
Pénzügyi-számviteli ügyintéző	46
Multimédia-fejlesztő	44
Szobafestő-mázoló és tapétázó	44
Informatikai alkalmazásfejlesztő	43
Gépgyártástechnológiai technikus	42

Forrás: NIVE

A legnagyobb létszámban fodrászokat és szakácsokat képeznek a megyében, vagyis jellemzően igen magas a szolgáltatási ágazat szakmai képzéseinek száma, de az építő és gépipari szakmák kibocsátásai is jelentősek. A korábban elemzett foglalkoztatási helyzetkép alapján a foglalkoztatási sorrend (kereskedelem, gépipar, szolgáltatások, kohászat, építőipar) a képzési kibocsátásokban más sorrendben jelenik meg, vagyis érdemes a képzési szerkezet, kínálat hangsúlyainak átgondolása.

25. ábra: A 10 legtöbb tanulószereződéssel rendelkező szakma Nógrád megyében 2009

Forrás: BOKIK

Nógrád megye tanulószereződéseinek adatait mutatja be a fenti ábra. A szerződések között nem találjuk az első tízben az élelmiszer- és vegyiárú eladót, mint a többi megyében, de jelentős a szakács, pincér, fodrász és érdekes módon a női szabó aránya is. A hegesztő második és a karosszérialakatos negyedik helye a gépészet szakmacsoport meghatározó súlyát jelzik.

**26. ábra: Iskolarendszeren kívül és iskolarendszerben
letett vizsgák száma Nógrád megyében 2008**

Szakmacsoport	Iskolarendszeren kívül	Iskola-rendszerben
1. Egészségügy	0	0
2. Szociális szolgáltatások	52	0
3. Oktatás	16	0
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	0	0
5. Gépészet	680	52
6. Elektrotechnika-elektronika	10	12
7. Informatika	0	91
8. Vegyipar	0	0
9. Építészet	0	35
10. Könnyűipar	0	11
11. Faipar	0	15
12. Nyomdaipar	0	0
13. Közlekedés	0	35
14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás	0	11
15. Közgazdaság	39	39
16. Ügyvitel	0	95
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	375	76
18. Vendéglátás-idegenforgalom	134	114
19. Egyéb szolgáltatások	18	52
20. Mezőgazdaság	165	25
21. Élelmiszeripar	0	19
Összesen	1489	682

Forrás: NIVE

Az iskolarendszeren kívüli képzések (felnőttképzés) ebben a megyében a legalacsonyabb szintű a sikeres vizsgák száma alapján. 12 szakmacsoportban nincs felnőttképzés, azonban még így is kétszeres az iskolarendszerű képzéshez viszonyított aránya. A gépészet és kereskedelem-marketing mellett viszonylag magas a mezőgazdasági képzések száma is.

**30. táblázat: Sikeres vizsgák száma támogatott és nem támogatott képzésekben
Nógrád megyében 2008**

Szakmacsoport	Nógrád	
	Támogatott	Önköltséges
1. Egészségügy	0	0
2. Szociális szolgáltatások	114	16
3. Oktatás	28	16
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	0	0
5. Gépészet	511	654
6. Elektrotechnika-elektronika	42	0
7. Informatika	248	2
8. Vegyipar	0	0
9. Építészet	90	0
10. Könnyűipar	11	0
11. Faipar	34	0
12. Nyomdaipar	0	0
13. Közlekedés	61	0
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	22	0
15. Közgazdaság	63	46
16. Ügyvitel	181	2
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	411	482
18. Vendéglátás-idegenforgalom	198	238
19. Egyéb szolgáltatások	141	17
20. Mezőgazdaság	169	188
21. Élelmiszeripar	15	4
Összesen	2339	1665

Forrás: NIVE

A támogatott és önköltséges képzések összevetése során szembetűnik, hogy az önköltséges képzések viszonylag kevés szakmacsoportban valósulnak meg. Egészségügyben, művészeti, vegyipari és nyomdaipari szakképesítésekben sem támogatott, sem önköltséges formában nem történtek képzések 2008-ban. A legtöbb sikeres vizsga gépészet szakmacsoportban született, de jelentős a kereskedelem-marketing terület is. Jelentős az informatika szakmacsoportban a támogatott képzések aránya, érdekes módon az önköltséges képzésen csak 2 fő tett sikeres vizsgát, míg más szakmacsoportokban az önköltséges képzések aránya is jelentős. A legnépszerűbb szakmákban, de a vendéglátás-idegenforgalom területén is magasabb az önköltségesen végzett tanulmányok száma, mint a támogatottaké, kiugró aránytalanság a támogatott és nem támogatott képzések között az ügyvitel, informatika és egyéb szolgáltatások területén tapasztalható.

31. táblázat: Sikeresen vizsgázók száma összesen Nógrád megyében, 2009-ben

Szakmacsoport	Nógrád
1. Egészségügy	0
2. Szociális szolgáltatások	75
3. Oktatás	0
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció	0
5. Gépészet	108
6. Elektrotechnika-elektronika	5
7. Informatika	47
8. Vegyipar	0
9. Építészet	57
10. Könnyűipar	12
11. Faipar	26
12. Nyomdaipar	0
13. Közlekedés	32
14. Környezetvédelem- vízgazdálkodás	0
15. Közgazdaság	64
16. Ügyvitel	73
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció	279
18. Vendéglátás-idegenforgalom	128
19. Egyéb szolgáltatások	110
20. Mezőgazdaság	126
21. Élelmiszeripar	18
Összesen	1160

Forrás: NIVE

Az ábra a 2009-ben a 3. negyedévig teljesített vizsgák számát mutatja meg. A többi megye elemzett adataihoz hasonlóan a gépészet szakmacsoport itt is lecsúszott az első helyről, a kereskedelem-marketing mellett vendéglátás-idegenforgalom valamint mezőgazdaság szakmacsoportokban is több vizsga született, mint gépészetben.

Demográfia

A megye lakossága a legalacsonyabb az Észak-Magyarországi Régióban. 128 településéből mindössze 6 rendelkezik városi ranggal, ezek köré csoportosulva pedig 6 kistérség jött létre.

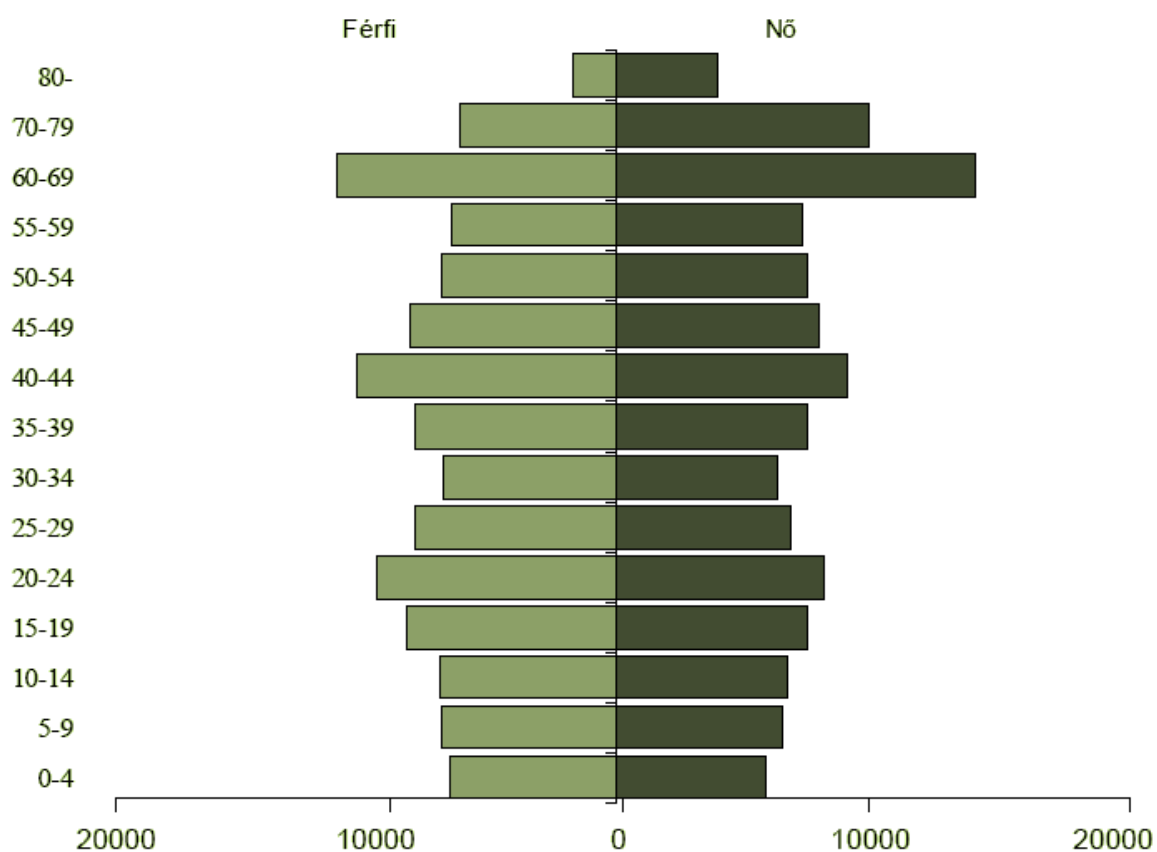
32. táblázat: Nógrád megye jellemző települési adatai 2007

Terület (km²)		2546
Lakónépesség (fő, 2008.jan.01)		210182
Kistérségek száma		6
Kedvezményezett kistérségek száma		4
Mérték szerint	Hátrányos helyzetű	1
	Leghátrányosabb helyzetű	2
	Komplex program	1
Települések száma		128
Jogállás szerint	Város	6
	Község	122

Forrás:KSH

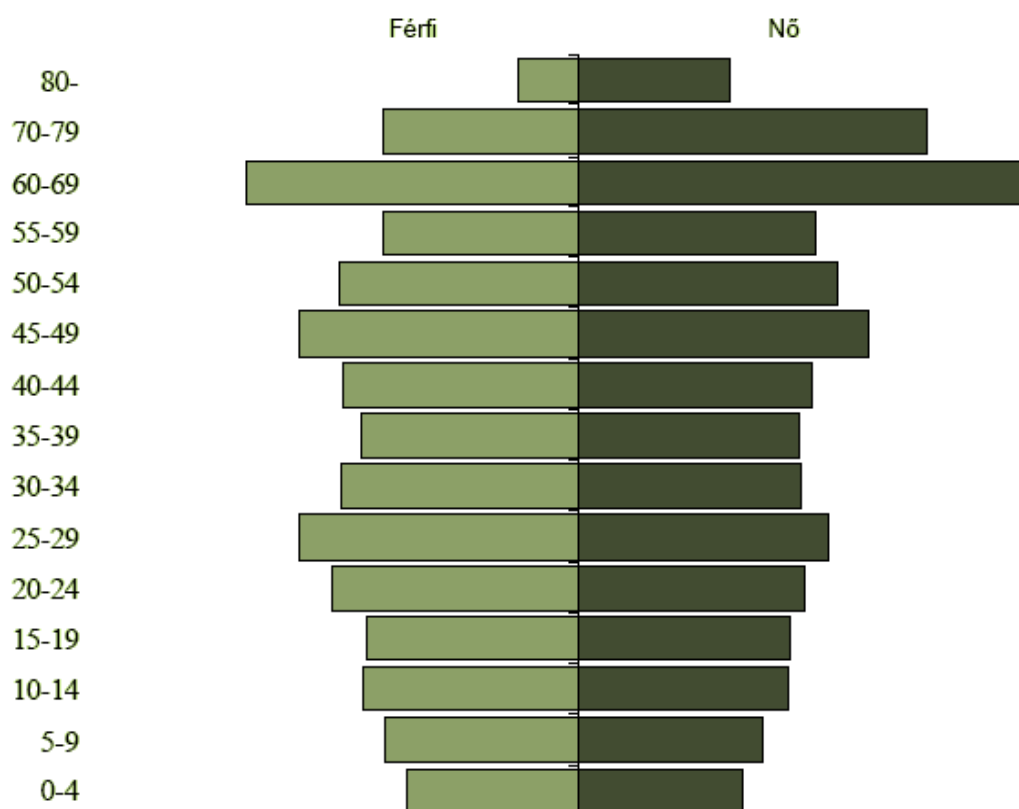
A demográfiai egyenleg alakulását a következő ábra mutatja be részletesen

27. ábra: Nógrád megye korfája 1996

Forrás: KSH

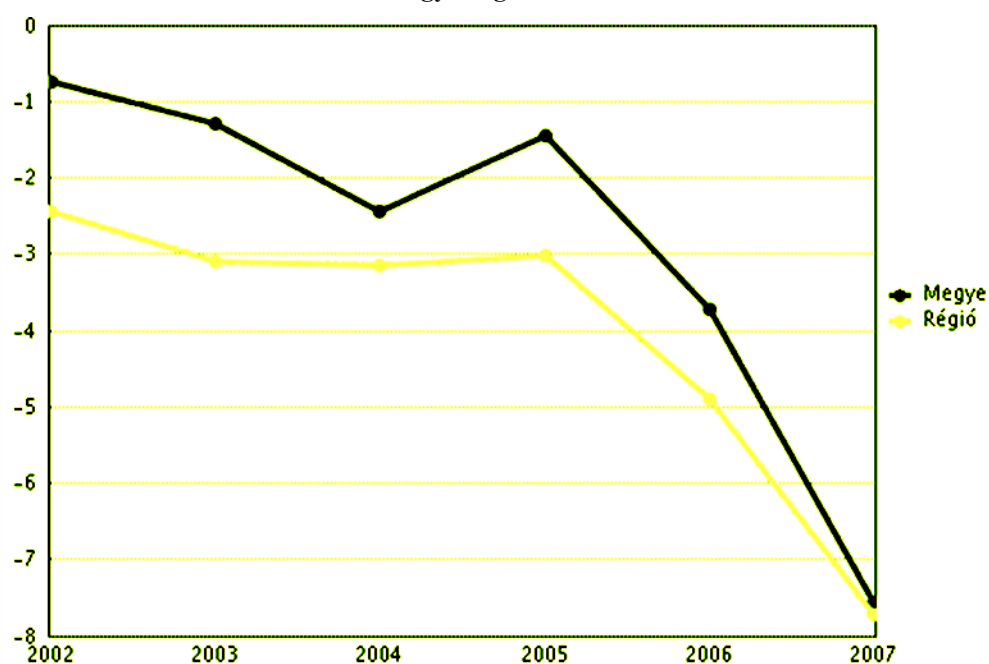
28. ábra: Nógrád megye korfája 2002

Forrás: KSH

A többi megyéhez hasonlóan Nógrádban is a demográfiai helyzet folyamatos romlásával találkozhatunk. A fiatalok népességszámának folyamatos csökkenése az aktív-inaktív társadalmi csoportok közötti feszültség növekedését vetíti előre.

29. ábra: A vándorlási egyenleg alakulása 2002 és 2007 között

forrás:KSH

A régió demográfiai adatainak összesítéséből látható, hogy Nógrád megyében is folyamatos volt az elvándorlás. A megye területéről ki és bevándorlók számának egyenlege 2002-ben volt a legkevésbé negatív, azóta jelentős mértékben romlott az arány. A 2007-ben készített felméréskor már a régió átlagával megegyezően 8 fő volt az éves veszteség 1000 fő megyei lakosra vetítve.

Mindezek miatt célszerű egy hosszabb távú tendenciát vizsgálni, kritikával kell kezelni a 2008-as és 2009-es adatokat, hiszen a válság speciális jelenségei ekkor jelennek meg, és elsősorban a vállalatok előrejelzése, a gazdasági folyamatok nagyobb ívű vizsgálata alapján lehet a stratégiát korrekt módon megalapozni.

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ MUTATÓINAK ALAKULÁSA

GDP alakulása

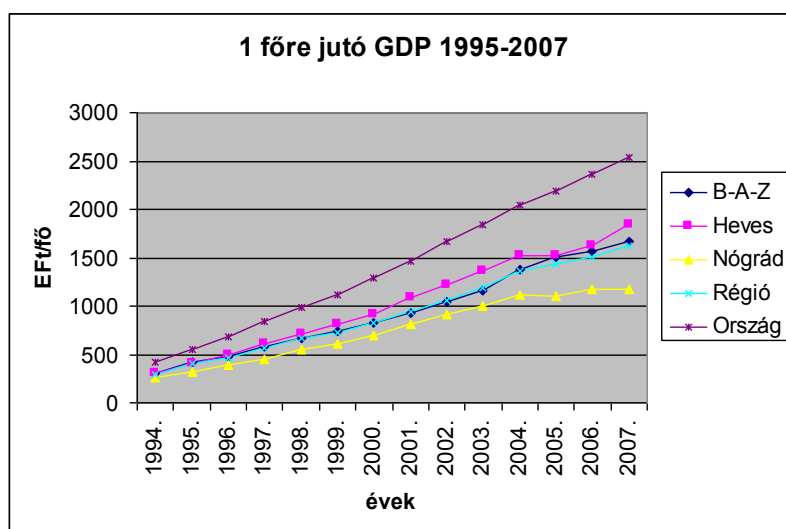
Közismert tény, hogy az Észak-magyarországi Régió alapvetően ipari, nehézipari térségként volt ismert, a XX. század második felének erős iparosítási törekvései itt hozták létre, vagy fejlesztették fel a szénbányászatot, acélipart, nehézgép-gyártást és a vegyipart. A mezőgazdaság aránya soha nem volt jelentős, az élelmiszeripari üzemek kapacitása elsősorban a térség ellátására volt elegendő. Speciális helyzetű a szőlészet-borászat: a tokaji és egri borvidék révén. A régió közgazdasági, természeti és éghajlati adottságai csak egyes térségekben nyújtanak kedvező feltételeket a nagyobb volumenű piacorientált mezőgazdasági termelésnek. A régió északi, döntően hegyvidéki rurális területein az önellátáshoz, a lakosság megtartására elégségesek a feltételek.

A 80-as évek acélipari, bányászati krízise, a kapacitások nagy részének megszüntetése, az ebből kialakuló nagyarányú munkanélküliség hosszú időre válság-térséggé alakította a régiót, s tartós leszakadási folyamatot eredményezett.

A KSH adatai szerint a régió 12,3 %-os lakossági részarány mellett 2006-ban a GDP 8 %-át, 2007-ben annak 7,9 %-át állította elő.

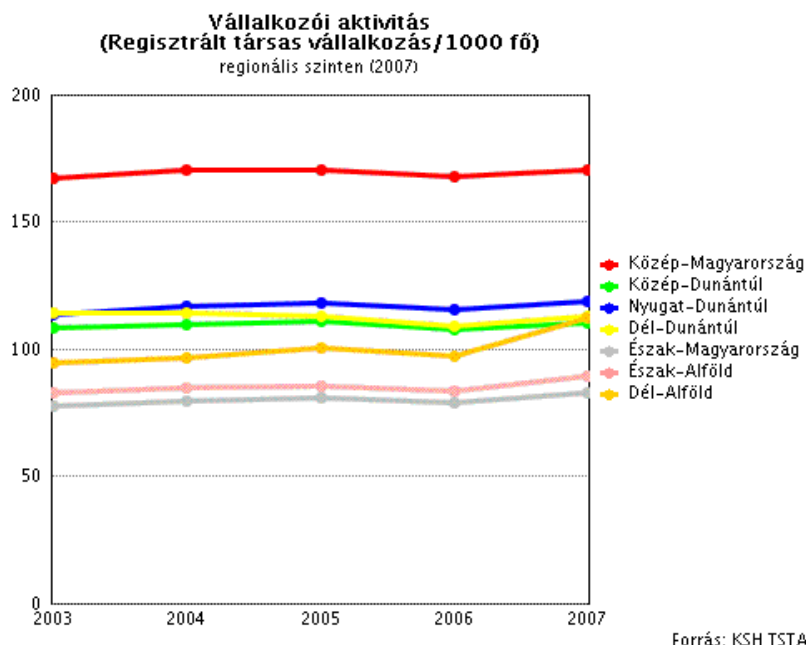
A régió teljesítménye az országos átlag 64 %-a volt 2006-ban, míg 2007-ben 64,2 %. A régiók sorrendjében Észak-Alföldet megelőzve a hatodik. A megyék közül Heves a 11., Borsod-Abaúj-Zemplén a 15., míg Nógrád a 20. helyen áll. A különbségek jellemzésére: míg Budapesten az egy főre jutó GDP az országos átlag 217,4 %-a, Győr-Sopronban 112,5 %, Komárom-Esztergomban 108,2 %, Hevesben ez az érték 72,4 %, Borsod-Abaúj-Zemplénben 65,9 %, Nógrádban pedig 46,1 %. Vagyis Budapesten közel ötször akkora, mint Nógrádban.

30. ábra: 1 főre jutó GDP 1995-2007

A gazdaság felzárkózását, a gazdasági szerkezet átalakulását a beruházások alapozzák meg. A régióban a fajlagos beruházási teljesítmények azonban hasonló elmaradást mutatnak az országos átlagtól, mint minden egyéb mutató.

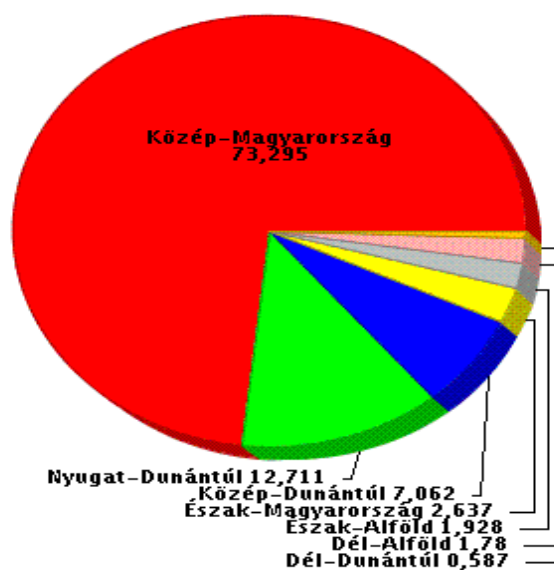
31. ábra: Vállalkozói aktivitás 2007

A jelentősebb tőkebefektetések hosszú időn keresztül a Dunántúlon és Budapesten jelentek meg, Észak-Magyarországon legfeljebb az ágazati privatizációk voltak jellemzőek (energiaipar, élelmiszeripar). Mire a tőke számára nélkülözhetetlen infrastruktúra – M3 autópálya – megépült, a tőke továbblépett, vagy a kedvezőbb adórendszerű Szlovákiát, vagy az alacsony bérköltségű Romániát választva.

32. ábra: Külföldi tőkebefektetés országos részesedése (%) 2007

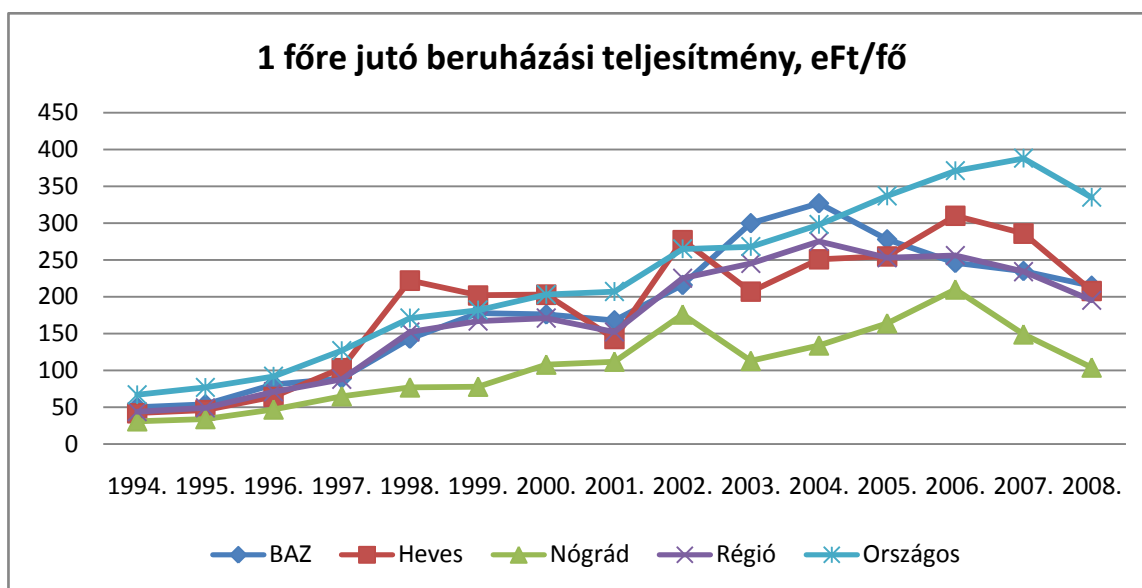
Külföldi tőkebefektetés országos részesedése (%)
regionális szinten (2007)

Forrás: APEH

Helyi, és nemzetközi tőke hiányában a gazdasági szerkezet átalakulása csak nagyon lassan mehetett végbe.

33. ábra: 1 főre jutó beruházási teljesítmény, eFt/ fő

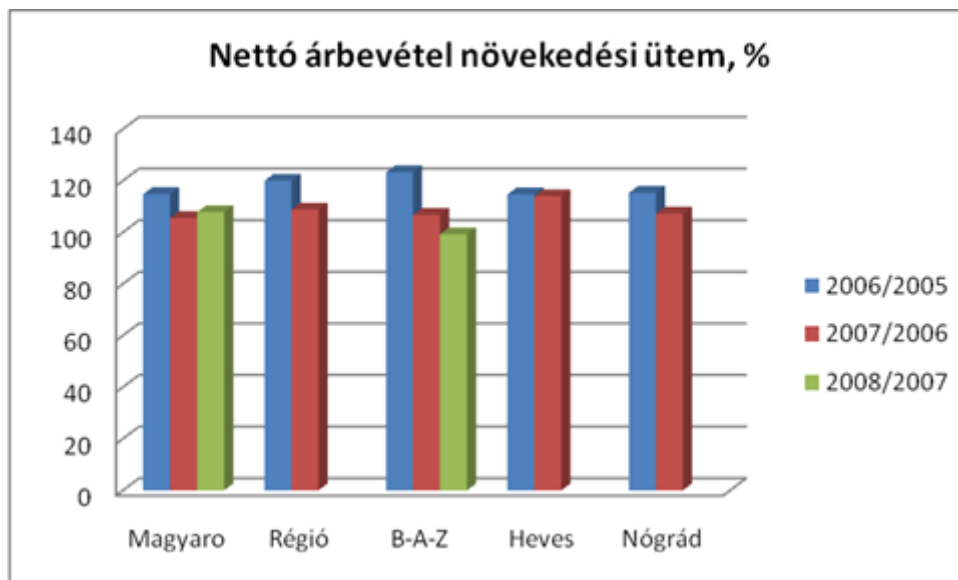
Forrás: KSH

2006-ban kisebb fordulat következett be: a növekedési indexek minden területen magasabbak voltak az országos átlagénál, s ez reményt adott arra, hogy a térség – ha lassan is – de megkezdte a felzárkózást. 2007-ben ez a folyamat mérséklődött, de még mindig pozitív volt.

2008-ban viszont az indexek ismét alatta maradtak az országos átlagnak, vagyis az olló tovább nyílt. (2008-ra e pillanatban csak a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei adatok állnak

rendelkezésre. A nagyságrendek miatt jellemzően a régiós és a B-A-Z megyei adatok hasonlóak, Heves megye eredményei mindig jobbak, Nógrádé pedig alacsonyabbak)

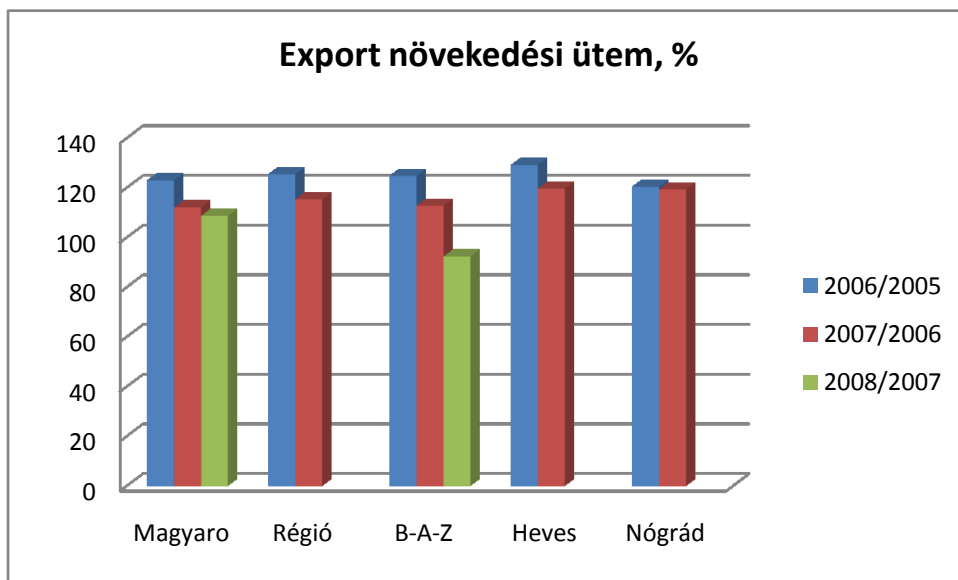
34. ábra: Nettó árbevétel növekedési ütem (%)

Forrás: APEH

A fenti ábra a régióban mérhető árbevételek változását mutatja. A 2007-2008-as években már alatta marad az országos átlagnak.

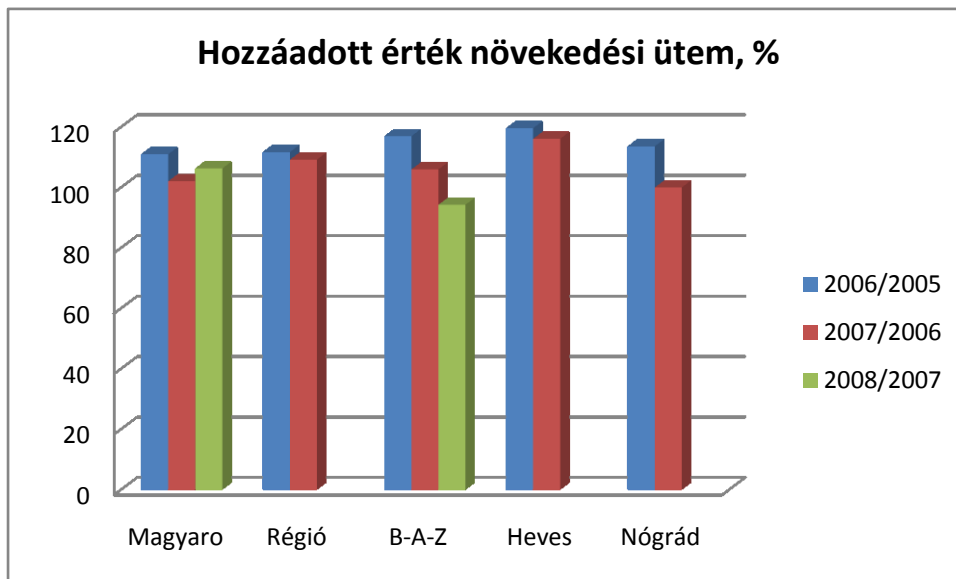
35. ábra: Export növekedési ütem (%)

Forrás: APEH

Export növekedési ütem szempontjából a visszaesés még nagyobb az országos adatokhoz képest.

36. ábra: Hozzáadott érték növekedési ütem (%)

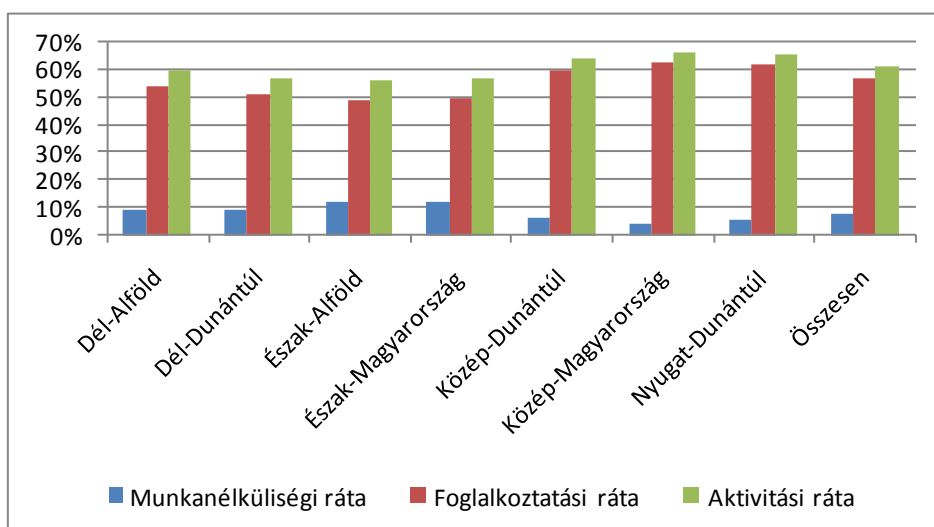
Forrás: APEH

Az egyes gazdasági ágak hozzáadott érték szempontjából is rosszabbul teljesítenek, mint az elmúlt években. Ha a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei adatokat átlagosnak vehetjük, akkor ezen a területen is visszaesésről kell beszélnünk a régió egészét tekintve.

Foglalkoztatás

A kisebb-nagyobb gazdasági eredmények, fellendülések ellenére a foglalkoztatási mutatók tartósan a legrosszabbak az országban.

37. ábra: Az országos foglalkoztatási adatok regionális bontásban 2008

Forrás: ÁFSZ

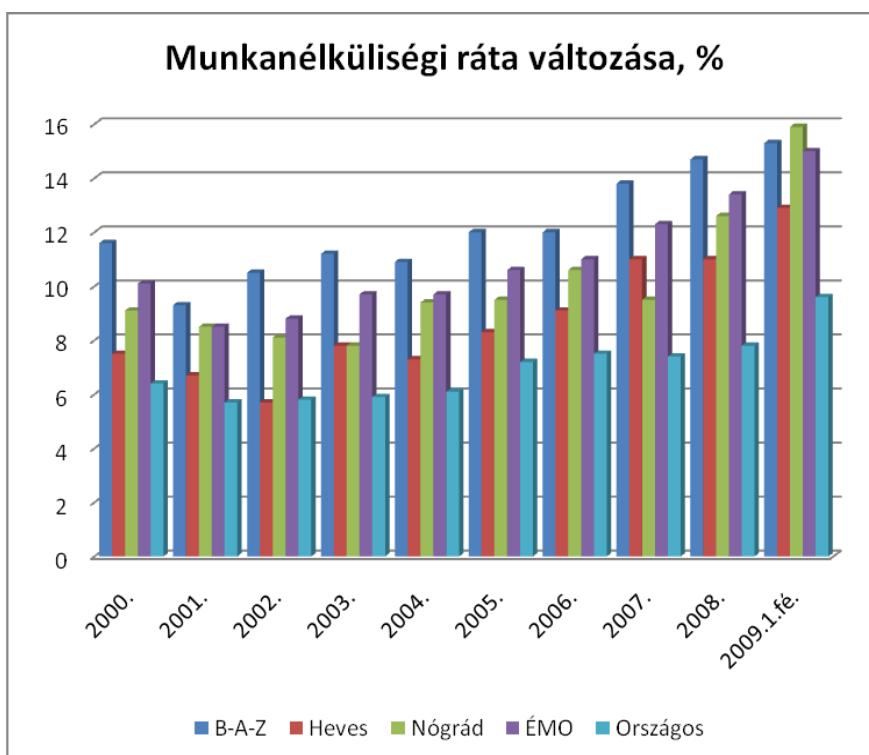
Az ábrán kiemelkedő Közép-Magyarország és két Dunántúli régió mellett Észak-Magyarország adatai nagyon kedvezőtlenül hatnak mind foglalkoztatás, mind munkanélküliség szempontjából elmarad a régió az ország, de azon belül a többi vidéki régió átlagától is.

38. ábra: Idősoros munkanélküliségi adatok

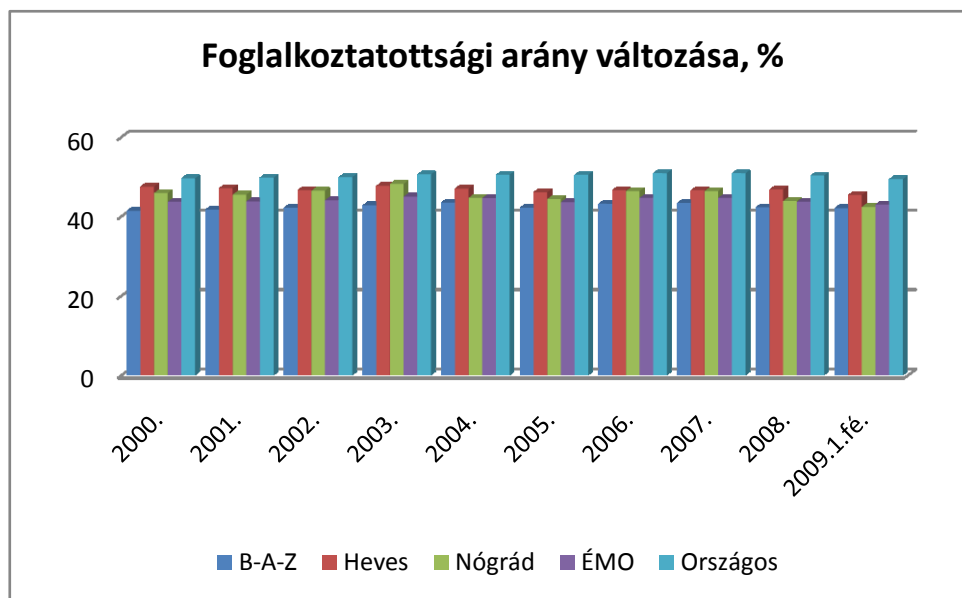
Forrás: ÁFSZ

39. ábra: Idősoros munkanélküliségi rátaváltozás adatok

Az összevont ábrán látható a megyék egymáshoz, a régió egészéhez és az országos arányokhoz viszonyított munkanélküliségi ráta változása 2000 és 2009 első feléve között. 2009 első negyedévére Nógrád megye munkanélküliségi rátáinak növekedése meghaladja Borsod-Abaúj-Zemplén megyéét. Erre az adatok szerint 2000 óta nem volt példa, sőt 2007-ben még a régió legalacsonyabb munkanélküliségi rátáival büszkélkedhetett a megye.

40. ábra: idősoros foglalkoztatási ráta adatok

2009. első félévének végén az országban 549.447, a régióban 105.214 főt tartottak nyilván álláskeresőként. Ebből 66.216 Borsod-Abaúj-Zemplénben, 20.513 Hevesben és 18.882 főt Nógrádban.

A foglalkoztatottak ágazati megoszlása a három megyében kis különbségekkel hasonló arányokat mutat. A különbségek egy-egy nagyipari vállalat területi koncentrációjából adódnak.

Pályakezdő munkanélküliek

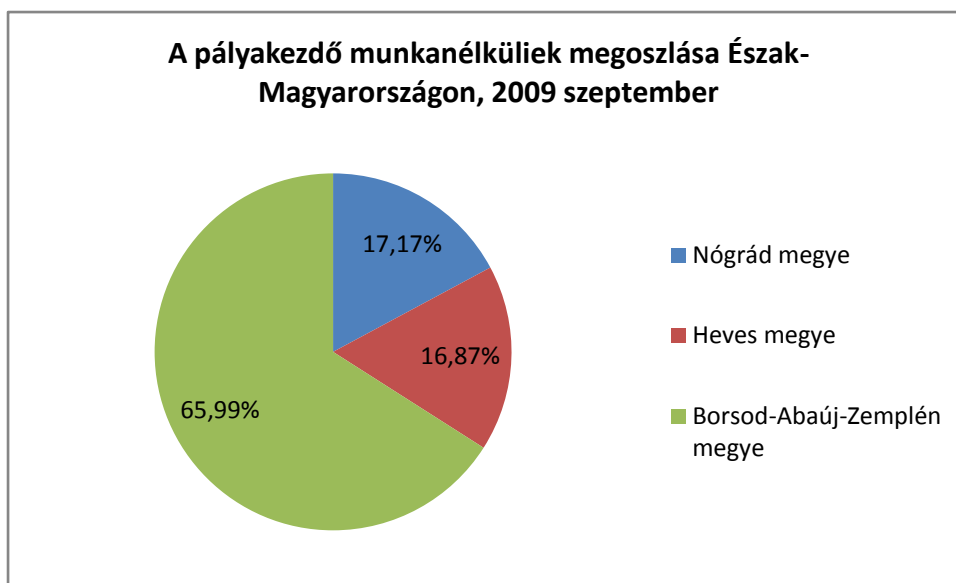
Az Észak-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ legfrissebb adatai alapján (2009. szeptember) A régióban 12895 fő volt a pályakezdő álláskeresők száma. Létszámuk 1649 fővel haladta meg a 2008-as adatokat, mely 14.7%-os emelkedésnek felel meg. A létszámbővülés Heves megyében volt a legintenzívebb (21.2%) míg Nógrádban 16.2, Borsod-Abaúj Zemplén megyében pedig 12.7% volt ez az arány.

A szakképzett, vagy érettségivel rendelkező tanulók közül legtöbben adminisztratív vagy ügyintéző állásokat kerestek, de jellemző volt az eladó, a kereskedő, felszolgáló, hegesztő, szakács, festő, lakatos és fodrász állások iránti érdeklődés is.

A felsorolásból egyben képet kaphatunk arról is, hogy mely szakmákban jelennek meg tömegével az elhelyezkedni nem tudó, vagy néhány hónap után állásukat feladni kényszerülő pályakezdők.

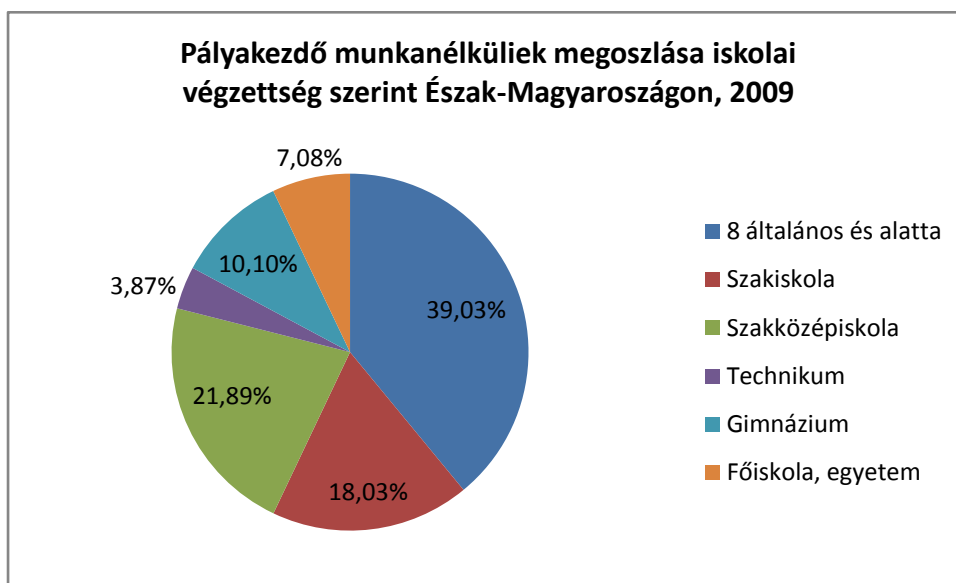
A pályakezdő munkanélküliek összetétele rendkívül kedvezőtlen, a fiatalok zöme csak általános iskolai végzettséggel rendelkezik, mely csaknem kizáró ok a munkaerőpiacon. A szakmai végzettségekkel rendelkezők számára is egyre nehezebb a pályakezdés, a munkáltatók nem, vagy csak kis számban vesznek fel gyakorlattal nem rendelkező munkaerőt.

41. ábra: A pályakezdő munkanélküliek megoszlása

Forrás:Észak-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ

42. ábra: Pályakezdő munkanélküliek iskolai végzettsége

Forrás:Észak-Magyarországi Regionális Munkaügyi Központ

Mezőgazdaság

Súlya 2,5-3,8 % körüli. Területileg elsősorban az Alföldhöz közeli, déli részeken és a folyó völgyekben koncentrálódik a termelés. A szőlészet-borászat Zemplénben, a Bükk-alján, Eger és Gyöngyös környékén illetve az erdőgazdálkodás a hegyvidékeken jelentősebb. Az ágazatra jellemző a szezonális, az alkalmi munkavállalás, ugyanakkor az is, hogy ma már kevesebb mezőgazdasági nagyüzem működik, az ágazat ugyanakkor az aprófalvas településeken alapvető megélhetési lehetőséget biztosít.

Élelmiszeripar

Mint azt jeleztük, ez az ágazat mutatóiban nem tükrözi a valós helyzetet a magyar statisztikai és adórendszer sajátosságai miatt. Számos élelmiszeripari vállalat központja régió kívülre került, így pl. az Északtejsz Miskolcon működik, székhelye Budapest. A Miskolci Sütőipar székhelye Győr. A Borsodi Gabonavállalat székhelye Komárom (ez utóbbiak egyéb vállalatokkal együtt alkotnak cégcsoportokat). A legendás Szerencsi Csokoládégyár megszűnt, a Nestlé kis tételben termelést (húsvéti és Mikulás figurák), de inkább csomagolást végez. A Szerencsi Cukorgyár előbb a Mátra Cukor (Hatvan) része lett, majd bezárt. Mára már a térségben megszűnt a cukorgyártás. Jellemzővé vált az utóbbi években a kisüzemi élelmiszeripari tevékenység (Abaújtejs, Gelej tej és Sajt vagy a húszüzemek Sajó húsa vagy a Szerencsi ZRT Húszüzeme, de szólni kell a 2009 évben átadott Szerencsi Tojáslé üzemről is)

Az élelmiszeripari teljesítményeket emiatt pl. Borsodban a Borsodi Sörgyár dominánsan meghatározza, de ágazati következtetéseket csak körültekintően lehet levonni.

Feldolgozóipar

A régió mindhárom megyéjében domináns az alapanyaggyártó és feldolgozó ipar.

A kohászat – minden válsága ellenére – még mindig jelentős foglalkoztató. Tudni kell azonban, hogy klasszikus kohászati üzem ma már csak Salgótarjánban és Ózdon működik, a Diósgyőri Acélművek közel egy éve áll, sorsa bizonytalan. A többi kohászati eredmény a jól működő öntödéktől – elsősorban az autógyártásba is szállító színesfém öntödéktől – és a kovácsüzemekből származik, valamint a tovább-feldolgozott kohászati termékeket elállító cégektől, pl. húzott, hántolt, csiszolt rúdidozók.

A gépipar területén megtörtént a szerkezet-átalakítás, az egykori nehézgép-gyártás helyett több multinacionális cég és korszerű közép- és kisvállalkozások révén elsősorban alkatrészgyártás illetve összeszerelés folyik. Kiemelhető Nógrádban a Delphi, Hevesben a ZF Hungária, Borsodban a Remy Automotive, két megyében a Bosch-cégek, itt nem csak

összeszerelés, de innovatív munka is folyik. Foglalkoztatás szempontjából jelentősek az összeszerelést végző Jabil és Shinwa cégek is.

Vegyipar

A vegyipar központja két város: Kazincbarcika és Tiszaújváros. Köréjük épült fel egy műanyag-feldolgozó hálózat, részben az alapanyaggyárakról levált feldolgozó leányvállalatok, önálló cégek, részben a magán-kezdemenyezésből létrejött feldolgozó-fröccsöntő üzemek.

Kereskedelem

Arányaiban a legnagyobb foglalkoztató a kereskedelem, de ide kell érteni a vendéglátást, szállásadást is. A klasszikus kereskedelmet uralják a multinacionális üzletláncok, amelyek a megyeszékhelyeken kívüli kisebb városokban is gombamód szaporodnak. Az élelmiszer- és vegyi áru kiskereskedelemben már csak a COOP üzletlánc tartja magát hazaiként, a ruházati kereskedelmet a multik és a kínaiak vették át. (A könnyűipar pedig gyakorlatilag megszűnt Magyarországon)

Mivel a válság már 2008-ban is erős hatással volt a vegyiparra és az autóipari beszállító gépiparra, a 2007-es adatok talán kiegyensúlyozottabbak, a változások várható tendenciáját későbbiekben mutatjuk be.

Közismert tény, hogy a vállalati teljesítmények nagy részét ma már nem a nagyvállalatok, hanem a kkv szektor produkálja. Ez alól egyedül az export a kivétel, hiszen a multinacionális vállalatok nagy mennyiségben, a nemzetközi piacot elosztva végzik ezt a tevékenységet.

A nagyvállalatok területileg is koncentrálódnak, elsősorban a megyeszékhelyeken és a nagy városokban. Borsod-Abaúj-Zemplénben jellemzően Miskolc, Kazincbarcika, Tiszaújváros és Sátoraljaújhely, Heves megyében Eger, Gyöngyös és Hatvan, Nógrádban Salgótarján, Balassagyarmat és Rétság területén lokalizálódnak ezek a vállalatok. A kkv-k részben a nagyvállalatok köré települtek, azok beszállítójaként vagy termékeik feldolgozójaként működnek vagy szolgáltatásaikkal az e térségekben élő, számában és jövedelmében erősebb lakosságot szolgálják ki. Az aprófalvas térségekben már a 20 főt foglalkoztató cégek is ritkák.

A nagyvállalatok térségi koncentrációjának hatását állapíthatjuk meg abból is, ha az egyes ágazatokban mért egy alkalmazottra jutó hozzáadott érték nagyságát megvizsgáljuk.

Jól látható, hogy egyes megyékben egy-egy domináns ágazat kitűnik (vegyipar, energiaipar), a gépipar és a kohászat (öntödék) nagyjából hasonló teljesítményt mutat. Ezek az ágazatok viszonylag kis létszámmal, fejlett technológiákkal és technikával dolgoznak, így a fajlagos hozzáadott érték magas. Itt van lehetőség nagyobb számban az innovatív munkaerő foglalkoztatására, a K+F erősítésére.

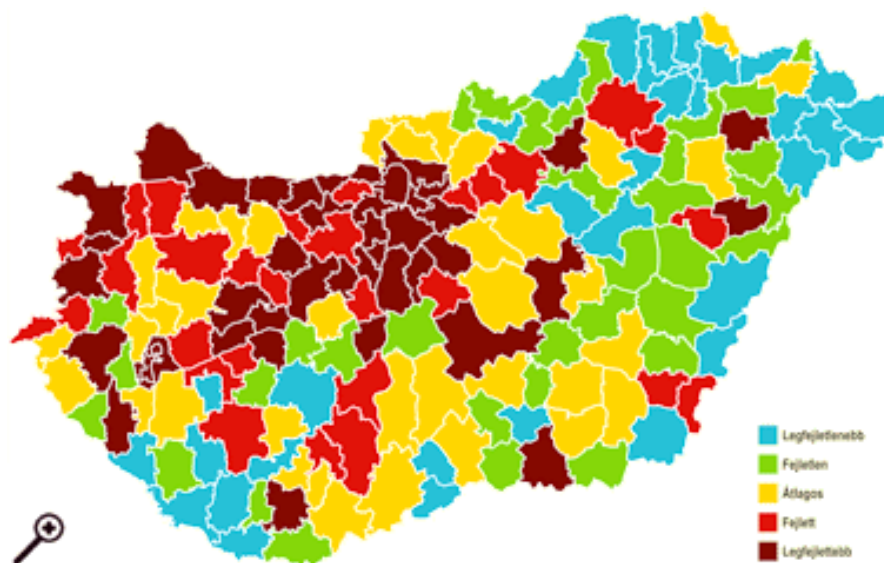
Az alacsonyabb hozzáadott értékű ágazatok ugyanakkor mindhárom megyében a mezőgazdaság, a feldolgozó élelmiszeripar, az építőipar és a kereskedelem-vendéglátás, idegenforgalom. (Borsodban, mint jeleztük a Borsodi Sörgyár és a tokaji bor torzítja az adatokat, mert vele szemben nem jelennek meg a nem megyei székhelyű élelmiszeripari vállalatok eredményei) Ezek az ágazatok képesek nagyobb foglalkoztatást biztosítani az alacsonyabban képzett, nagy tömegben a munkaerőpiacról kirekedt munkavállalónak. A szakképzettség emelkedésével, a szakmunkási és technikai szint bővülése növelni fogja a termékek hozzáadott értékét.

Ezen kívül az alternatív gazdálkodás szélesítésével, új gazdálkodási elemek bevonásával a feldolgozottsági szint emelésével, a helyi hagyományokkal rendelkező szakmák felélesztésével, a természet és környezetvédelemhez kapcsolódó biogazdálkodás, megújuló energiák szélesebb körű bevonásával, a hal és vadász turizmus élénkítésével növekedhet az agrárium jövőbeni lehetősége

Mind a szellemi potenciál felmérések, mind az Állami Foglalkoztatási Szolgálat adatai a munkanélküliek iskolai végzettség szerinti megoszlásáról azt jelzik, hogy a tömeges foglalkoztatást meg kell valósítani – erre ezek az ágazatok az alkalmasak. Annál is inkább így van ez, mert az innovatív nagyvállalatok elhelyezkedése koncentrált, a régió aprófalvas településein, elmaradott térségeiben viszont e vállalkozások főként a kkv szektorban működnek. A kkv szektor ugyanakkor jóval nagyobb részt teljesíti a foglalkoztatásban, mint a nagyvállalati kör.

Az Észak-magyarországi régió összesített mutatói alapján az elmaradott térségek közé tartozik. A régióon belül azonban jelentős különbségek vannak a kistérségek között. Az alábbi ábra jól mutatja, hogy többségük a legfejletlenebb és a fejletlen kistérségek közé tartozik, a fejlettek illetve a legfejlettebb egri térség pedig szinte egy vonalban húzódik az autópálya vonalában.

43. ábra: Kistérségek fejlettségi szintje országosan 2008

Forrás: KSH

Ez a fejlettségi különbség nem csak a lakosságra vonatkozóan mutatható ki, de az egyes kistérségekben működő vállalkozások hatékonyságában is.

Támogatások

A felhasznált támogatások jellemzően a gazdaság és műszaki infrastruktúra fejlesztés területére érkeztek.

33. táblázat: Támogatások egység és összeg szerint 2004-2009

Év	Hazai (db)	Hazai Tám (mFt)	Hazai Költ (mFt)	EUs (db)	EUs Tám (mFt)	EUs Költ (mFt)	Összes (db)	Összes Tám (mFt)	Összes Költ (mFt)
2004	3 540	19 289	39 164	92	7 257	7 657	3 632	26 546	46 821
2005	1 323	21 629	59 607	799	54 410	85 309	2 122	76 039	144 916
2006	689	20 327	30 072	620	28 208	47 701	1 309	48 535	77 773
2007	202	1 182	2 639	698	4 134	8 612	900	5 316	11 251
2008	313	2 298	3 546	837	79 545	119 770	1 150	81 843	123 316
2009	n.a.	n.a.	n.a.	876	76 941	109 780	876	76 941	109 780
Összes	6 067	64 725	135 028	3 922	250 495	378 829	9 989	315 220	513 857

Forrás: KSH

A régió adataiból 2004-től 2009-ig folyamatos hangsúlyeltolódás figyelhető meg a hazai források irányából az Unió forrásainak felhasználása felé. A 2009-es évről hazai források tekintetében nem áll rendelkezésre adat, de a tendencia folytatódása várható.

34. táblázat: támogatások megoszlása megyei szinten 2004-2009

Terület	Hazai (db)	Hazai Tám (mFt)	Hazai Költ (mFt)	EUs (db)	EUs Tám (mFt)	EUs Költ (mFt)	Összes (db)	Összes Tám (mFt)	Összes Költ (mFt)
Borsod-Abaúj-Zemplén	3 155	34 142	68 694	2 306	159 310	232 378	5 461	193 452	301 072
Heves	1 689	14 028	28 989	1 049	54 783	96 801	2 738	68 811	125 790
Nógrád	1 223	16 555	37 346	567	36 402	49 649	1 790	52 957	86 995
Összes	6 067	64 725	135 029	3 922	250 495	378 828	9 989	315 220	513 857

forrás: KSH

A fenti ábra adatai alapján elmondható, hogy mind darabszámát, mind a források mennyiségét tekintve Borsod-Abaúj-Zemplén megye áll az élen. Az összes támogatott projekt közel fele ebben a megyében valósult meg. A legkevesebb támogatást Nógrád megye kapta, de Heves megyéhez viszonyítva az összes támogatás szintjén, nem igazán jelentős az elmaradása.

35. táblázat: Források megoszlása célterület szerint a régióban 2004-2009

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (mFt)	Költség (mFt)
Műszaki infrastruktúra	1 069	42 690	75 029
Gazdaságfejlesztés	3 440	5 659	21 303
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	145	5 091	12 446
Települési életminőség	383	2 985	4 842
Humán infrastruktúra	269	2 784	6 126
Egyéb, nem besorolható	279	2 596	6 976
Emberi erőforrások fejlesztése	190	2 145	6 876
Tervezés	153	346	549
Kulturális örökség védelme	28	235	348
Turizmus fejlesztése	111	195	535
Összesen	6 067	64 726	135 030

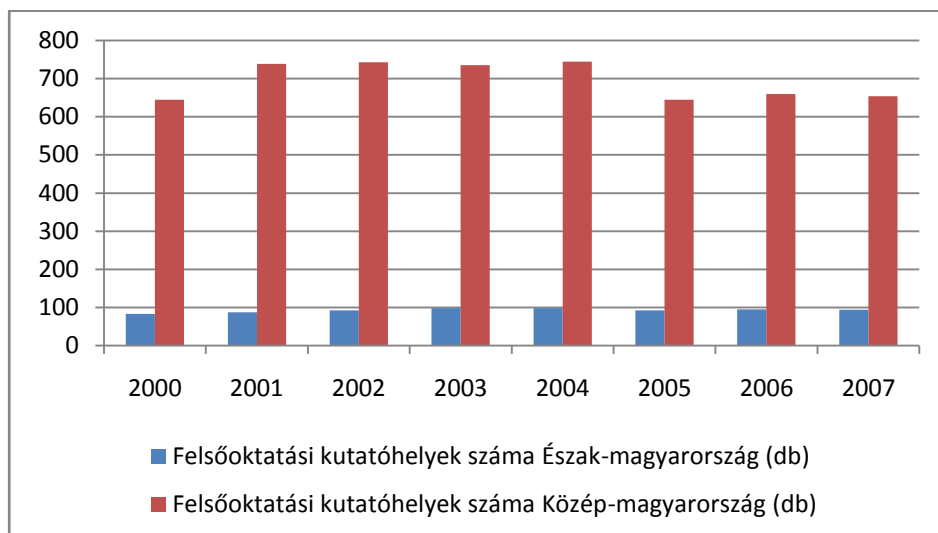
Forrás: KSH

A régió megyéivel azonos arányban a legtöbb projektet a gazdaságfejlesztés területén találjuk, míg összességében a műszaki infrastruktúra fejlesztésére fordult a legtöbb támogatási forrás.

Innováció, K+F

Az Észak-magyarországi régió sajnálatos módon nem csak a magas munkanélküliséggel, de a rendkívül alacsony innovációs teljesítménnyel is „az elsők között” van, annak ellenére, hogy a több száz éves hagyományokra épülő mérnökképzés Miskolcon működik. Az universitasként dolgozó Miskolci Egyetem, de az egri és gyöngyösi főiskolák, a BGF salgótarjáni tagozata is ontja a diplomásokat, akik jelentős része – munkahely hiányában – Budapesten, a Dunántúlon vagy külföldön helyezkedik el, miközben az ipari nagy- és közép vállalatok panaszkodnak a gyakorlati tudással, használható nyelvismerettel rendelkező diplomások hiányára.

44. ábra Felsőoktatási kutatóhelyek száma

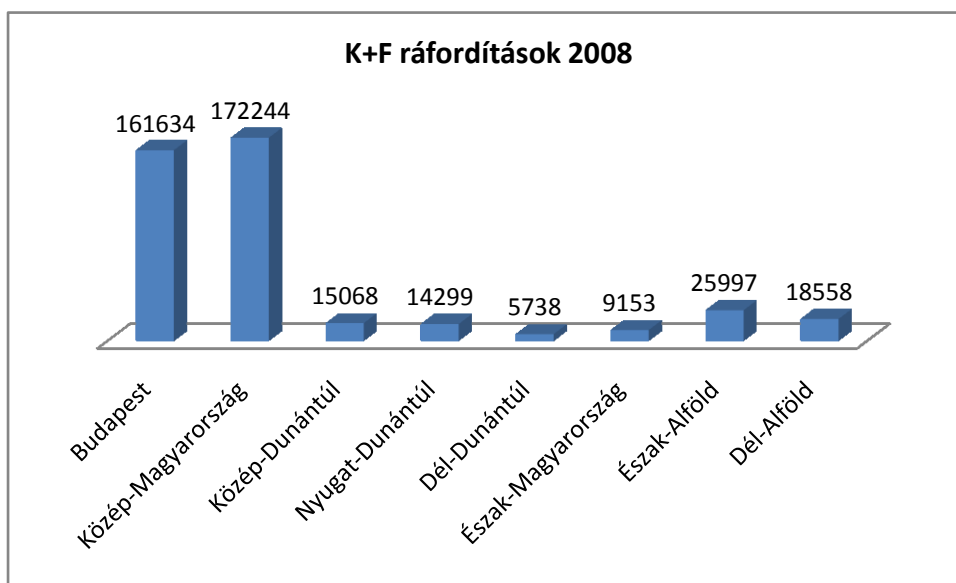

Forrás: KSH

Felsőoktatási kutatóhelyek számát tekintve 2004-ben volt a legtöbb, 2004 után országos szinten is csökkent a fejlesztéssel foglalkozó felsőoktatási helyek száma.

Régiók közötti összehasonlításban a K+F ráfordítás alapján a régió az utolsó előtti, megelőzve a Dél-dunántúli térséget.

45. ábra: K+F ráfordítások 2008

Forrás: KSH

36. táblázat: Az innovatív vállalkozások megoszlása gazdasági ág szerint % 2008

Régió	Ipar	Építő ipar	Nagy kereskedelem	Szállítás, posta	Pénzügyi tevékenység	Egyéb szolgáltatás
Közép-Magyarország	44,1	4,9	18,6	7,1	6,5	19,0
Közép-Dunántúl	66,7	10,7	9,8	2,3	4,7	5,8
Nyugat-Dunántúl	71,0	5,4	10,4	3,2	2,8	7,3
Dél-Dunántúl	61,0	16,3	11,2	3,0	2,1	6,3
Észak-Magyarország	64,7	21,0	6,6	4,7	3,1	0,0
Észak-Alföld	64,2	11,8	8,9	1,2	6,2	7,7
Dél-Alföld	63,2	8,8	9,3	7,8	2,5	8,3
Ország	57,1	9,3	12,9	5,0	4,7	11,0

Forrás: KSH

Az innovációs tevékenység a nagyvállalatok körében a leggyakoribb, a régióban lévő, 250 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató cégeknek mintegy felére jellemző. A 50-249 fő közötti, középvállalkozások esetében ez az arány kb. 20 %, míg a 10-49 fő közöttiekénél alig fél százalék.

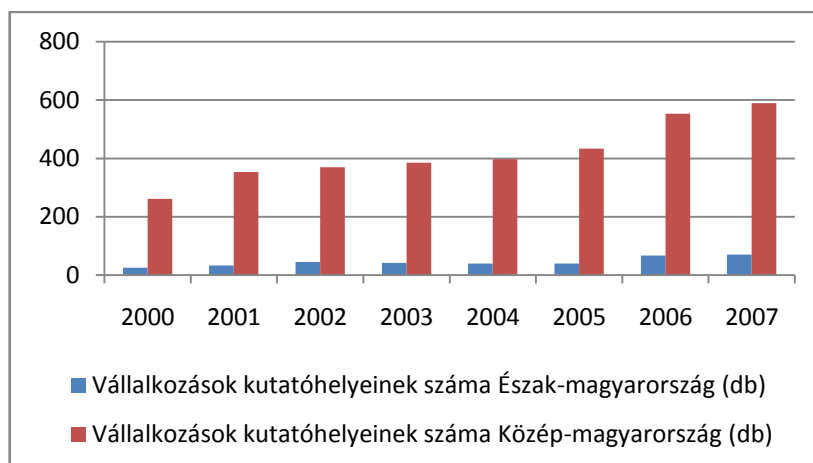
37. táblázat: Az innovatív vállalkozások megoszlása a vállalati méretnagyság szerint 2008

	10-49 fős	50-249 fős	250 fő feletti	Összesen
Közép-Magyarország	836	316	146	1298
Közép-Dunántúl	266	108	56	430
Nyugat-Dunántúl	192	82	43	317
Dél-Dunántúl	232	75	24	331
Észak-Magyarország	185	74	36	295
Észak-Alföld	193	107	38	338
Dél-Alföld	263	102	32	397
Ország	2167	864	375	3406

Forrás: KSH

A vállalkozások a kutató-fejlesztő tevékenységet döntően saját K+F részlegükkel, saját alkalmazottakkal végzik. A külső tudás vásárlása Észak-Magyarországon a legnagyobb mértékű, valószínűleg az egyetemek és a kutatóintézetek jelenléte és a vállalati kutatóhelyek fokozatos leépítése miatt.

46. ábra Vállalkozások kutatóhelyeinek száma

Forrás: KSH

A régióban tevékenykedő vállalkozások kutató fejlesztő helyeinek száma csaknem megháromszorozódott 2000 óta, bár az eredmény zöme 2005 után jelentkezett. A régió a Közép-magyarországinál jóval alacsonyabb szintről indult, a különbsége a kezdeti tízszeres arányról 2007-re nyolcszeres érték közelébe csökkent.

38. táblázat: Az innovatív tevékenységek aránya az innovatív vállalkozások százalékában 2008

Régió	Saját K+F	K+F vásárlás	Eszköz-vásárlás	Külső tudás-vásárlás	Képzés	Innovációk piaci bevezetése	Egyéb innovációs tevékenység
Közép-Magyarország	51,5	20,6	68,9	20,7	54,3	33,8	22,6
Közép-Dunántúl	47,0	15,1	78,6	14,2	49,5	27,4	18,1
Nyugat-Dunántúl	47,6	22,1	87,4	16,1	41,6	31,2	21,8
Dél-Dunántúl	40,2	16,6	71,0	11,5	44,7	23,6	19,0
Észak-Magyarország	46,8	17,0	91,5	26,1	60,7	32,9	21,7
Észak-Alföld	44,1	20,7	74,9	15,1	54,7	24,9	33,4
Dél-Alföld	50,9	15,9	72,5	12,6	47,9	21,4	31,0
Ország	48,3	18,8	75,0	17,5	51,4	29,4	23,6

Forrás: KSH

Jellemzően magas az eszközvásárlás, vagyis a korszerű berendezések, programok beszerzése. Az észak-magyarországi régióban szinte minden vállalkozásra jellemző. Erősödik a képzés jelentősége, fontossága, ami természetesen egy hosszú távú gondolkodásra utal.

A vállalati innovációs tevékenység legfontosabb célja az, hogy a kifejlesztett termékek, technológiák, szolgáltatások minél gyorsabban megjelenjenek a piacon, minél hamarabb hozzanak eredményt. Ezért igen fontosak a piaci bevezetéshez tartozó tevékenységek, a piackutatás, a reklámkampány is. Országosan a vállalkozások mintegy 30 %-a végez ilyen jellegű tevékenységet, de ez az arány Közép-Magyarországon és Észak-Magyarországon magasabb.

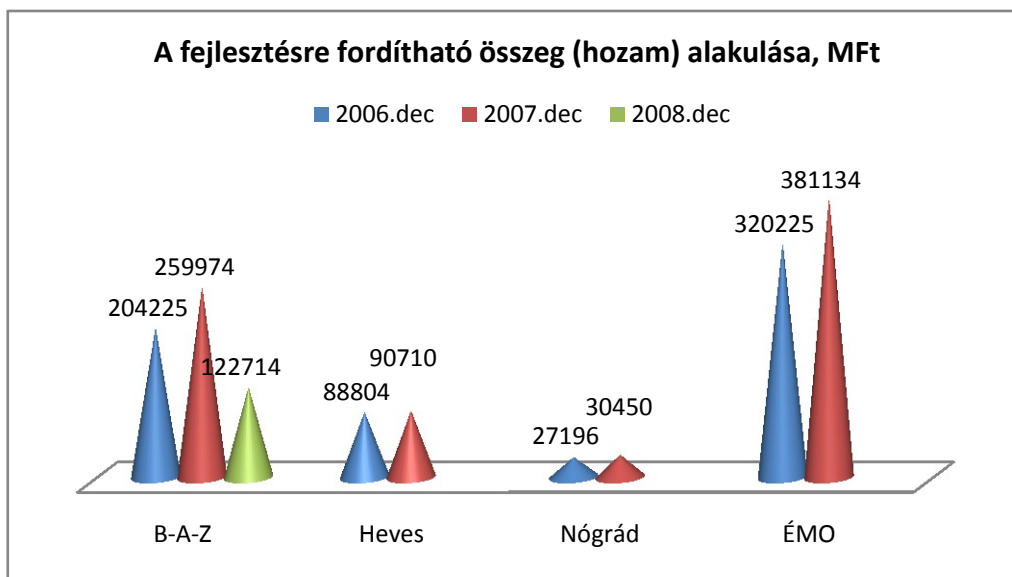
Az összes innováción belül a vállalati innováció növekedése rendkívül fontos lenne. Ennek ma legnagyobb gátja a cégek tőkehiánya, különösen igaz ez a kis és középvállalkozásokra. A szükséges anyagi erő előteremtésében a költségvetési támogatás, a pályázati források elnyerése jelentős. A vizsgált időszakban a vállalkozások egyharmada részesült ilyen forrásokból. A költségvetési támogatással is rendelkező vállalkozások aránya Észak-Alföldön (41,4%) és Észak-Magyarországon (39,3 %) volt a legmagasabb.

A 3406 innovatív vállalkozás közül mindössze 403 cég használ fel uniós forrásokat 2004-2006 között. Ilyen támogatáshoz a közép-magyarországi vállalatok jutottak hozzá a legtöbben (a vállalkozások egyharmada), a legkevesebb cég pedig Dél-Dunántúlon és Nyugat-

Dunántúlon került ki. Észak-Magyarországon az innovatív nagyvállalatok 28,2 %-a, a kis- és középvállalkozások 41 %-a jutott költségvetési forráshoz.

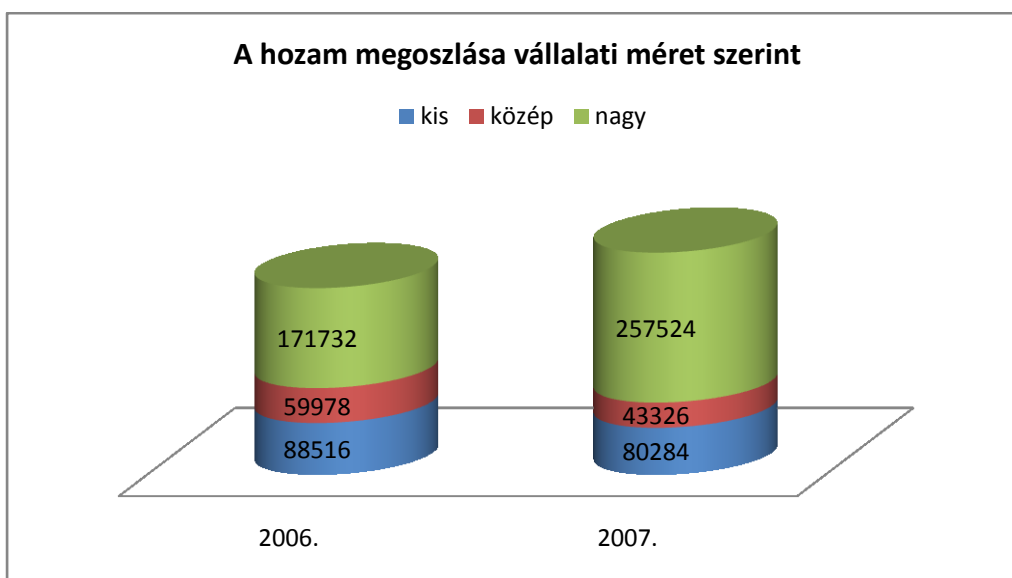
A fejlesztésre, innovációra fordítható összeg évről évre csökken a kkv-szektorban, 2008-ban a nagyvállalati körben is ez volt a jellemző.

47. ábra: A fejlesztésre fordítható összeg (hozam) alakulása, MFt

Forrás: APEH

48. ábra: A hozam megoszlása vállalati méret szerint

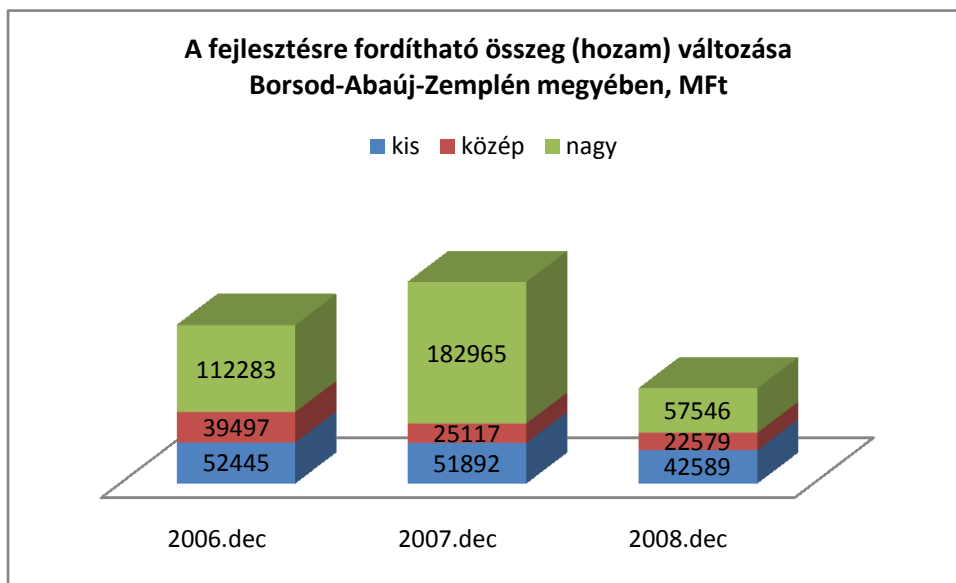

Forrás: APEH

2008-as adat csak Borsod-Abaúj-Zemplén megyére áll rendelkezésre, de az eredmény riasztó, az összeg az előző év 43%-ára esett vissza.

49. ábra: A fejlesztésre fordítható összeg (hozam) változása

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, MFt

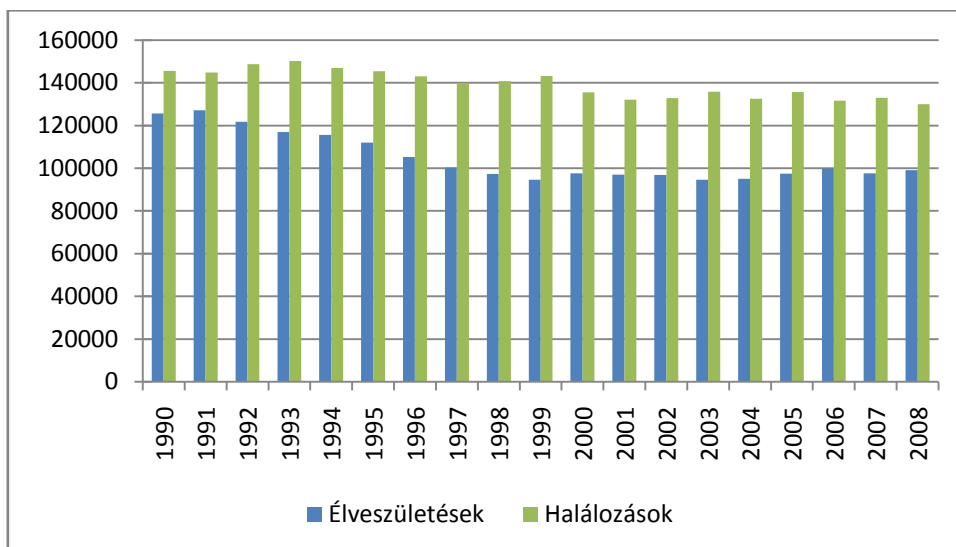

Forrás: APEH

DEMOGRÁFIA

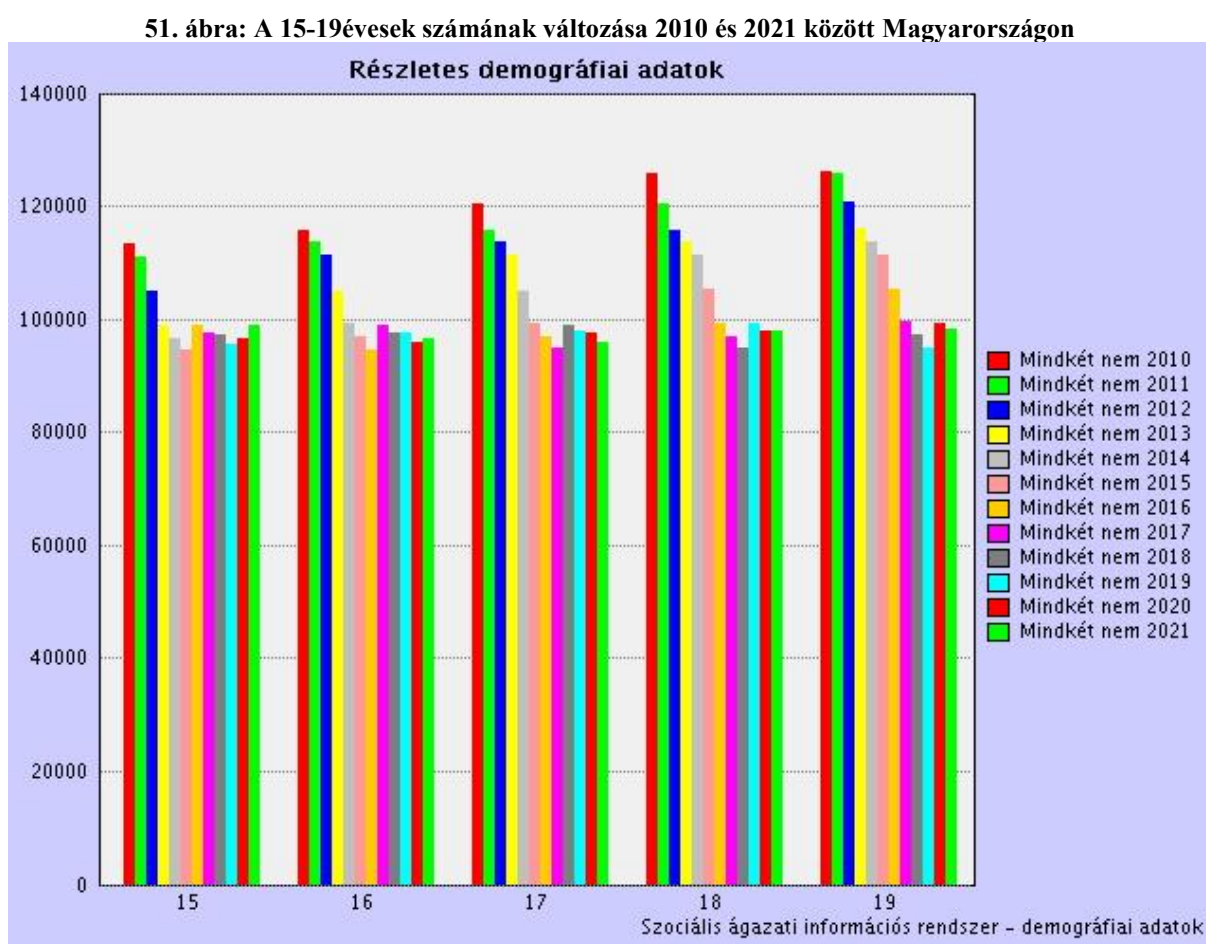
Az országos tendenciák a '80-as évek óta folyamatos csökkenést mutatnak népesedés szempontjából. A régió adatai is illeszkednek fő irányokhoz, a népességszám folyamatosan csökken, az iskolás korú fiatalok száma egyre alacsonyabb. A régió gazdasági helyzete az országon belüli vándorlások szempontjából is figyelmet érdemel, hiszen a nehezebb gazdasági helyzetben lévő megyékből szívesen vándorolnak a gazdagabb térségekbe a fiatal, munkaképes korú személyek.

50. ábra: Az élveszületések és halálozások száma Magyarországon

Forrás: KSH

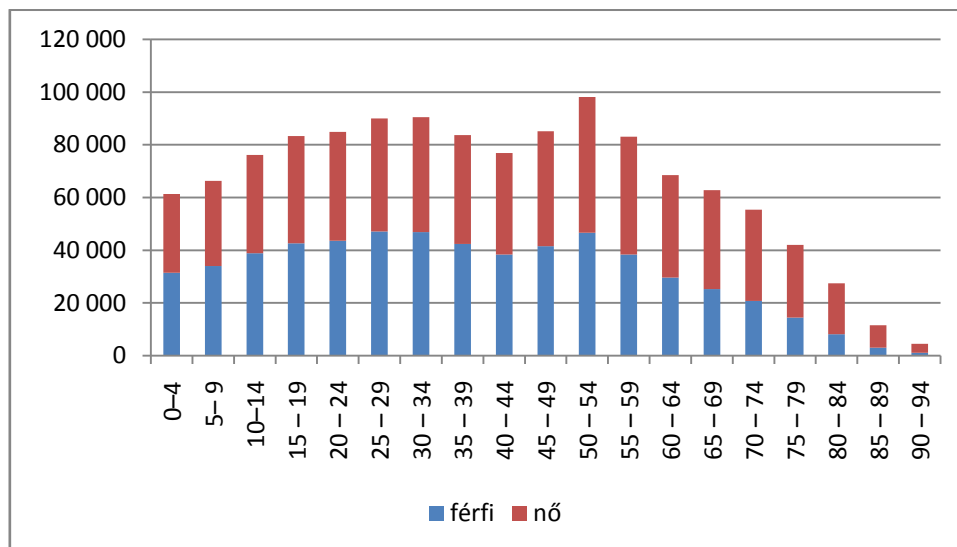
A fenti ábra országosan mutatja be évente a születettek és az elhaltak arányát. A születések száma évi százezer fő körül kezd stabilizálódni, míg a halálozások szintje jelenleg évi százharmincezer fő veszteséget jelenet. A 2001 és 2006 közötti születési létszámok jelentik majd 2020 körül a közép fokú iskolai évfolyamok bázisát.

Forrás: Szociális Ágazati Információs Rendszer

A fenti ábra öt korosztály létszámának változását mutatja be a 2010 és 2021 között. A prognózis szerint 2018 környékén lesz a legalacsonyabb a korosztályos létszám, később enyhe javulás érzékelhető majd a tanulói létszámokban. Az elkövetkező 10 évben azonban mindenképpen nagyarányú, tízezres létszámcsökkenéssel kell számolni a szakképzés szempontjából érintett népesség körében. Ez az arány még magasabb lehet az Észak-magyarországi régióban.

52. ábra: A népesség megoszlása korcsoport és nemek szerint az Észak-magyarországi régióban

Forrás: KSH

A fenti ábrán jól látható a régió korfája, nők és férfiak közötti megoszlása. Az 50-55 éves korosztály kiugrása és a 40-45 éves korosztály létszáma közötti jelentős különbség a szociális ellátórendszerek (nyugdíj-egészségbiztosítás) túlterhelését eredményezik középtávon, a fiatalabb korosztályok létszámának folyamatos csökkenése pedig hosszú távon vetíti előre a társadalompolitikai rendszerek átalakításának szükségességét. Szakképzés szempontjából az adatokat kétféleképpen értelmezhetjük. Egyrészt a tanulói létszám drasztikus csökkenésével az intézményrendszer fenntarthatósága kérdőjeleződik meg, másrészt az inaktívak arányának folyamatos növekedésével egyre nagyobb súly nehezedik a fiatalabb generációkra. Ennek pedig csak úgy lesznek képesek megfelelni, hogyha minél nagyobb számban lesznek képesek elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon. Ehhez nyújthat számukra nagy segítséget a szakképzés.

PROGNÓZIS

2009 őszén – az elemzés időpontjában – Magyarország még mindig a gazdasági válság időszakát éli. Az eltelt egy év alatt a cégek jelentős piacvesztést szenvedtek, előbb a külföldi majd a hazai piacokon. A bankok hitelezés készsége gyakorlatilag nulla, a faktorálás megszűnt. Egyetlen központi gazdaság-élénkítő folyamat sem indult be, az EU-s pályázati nyertesek közül sokan nem tudnak szerződést kötni, mert az önerőhöz szükséges banki hitelt nem kapják meg. Nem működik a Jeremy program (mikrohittel), Magyarország szinte semmit nem tett a hazai vállalkozások, termékek védelmében. Az első vesztesek közé tartozó autópári és export-orientált cégek szeptember-október hónapokban térnek vissza az öt napos munkahétre, de a pozitív változások kizárólag külső okok, elsősorban a német gazdaság beindulásának következményei.

A gépiparban várható a nagyobb termelő cégek erősödése, ez maga után vonja a beszállítói kör talpra állását. A vegyipar helyzetében még több meglepetés következhet be, a Borsodchem adósságait felvásárló kínai befektető szándékaitól sok függ: a cég optimális esetben tovább működik és fejlődik, reálisabb esetben gyártó egységként működik, biztosítva a Kínában megvalósuló fejlesztés európai lábát és piacait, pesszimista esetben néhány év után a technológia Kínába vándorol, a gyártás itt minimalizálódik vagy megszűnik.

Az építőipar még mindig válságban van, a magán építkezések leálltak, az önkormányzatiak nem tudnak fizetni.

A lakosság elszegényedése erősödik, a munkanélküliség tovább nő. (Kamarai felmérések szerint 2009-ben a vállalkozások 50 %-a már csökkentette a létszámot, további 20 % tervezi a leépítést).

Egyetlen szűk réteg tudott a válság idején is megkapaszkodni: a középvállalkozások innovációi és rugalmasságuk úgy tűnik, sikeres stratégia volt.

Mindezekből következően úgy látjuk: 2010 még nehéz év lesz, ezt követően indulhat el egy lassúbb fejlődés, de ez már a választások utáni kormány gazdaságpolitikai lépéseitől is függ.

A GAZDASÁG KÍVÁNT FEJLESZTÉSÉNEK SÚLYPONTJAI

A stratégia 2015-ig tartó időtávra készül. Az eddigi folyamatok és az azokból levonható következtetések mellett azt is figyelembe kell venni, melyek a jövő érdekében teendő súlyponti kérdések.

Egy erős gazdaság két alapvető tulajdonsággal rendelkezik: magas foglalkoztatottság, magas hozzáadott érték. E kettő látszólag ellentmondásos, hiszen a fejlesztések eredményeként általában csökken a létszám, nő a hozzáadott érték. A társadalomban egyszerre vannak jelen az alacsony képzettségű emberek és a diplomások. A munkanélküliek nagy része rendkívül alacsonyan képzett, gyakran írási-olvasási problémákkal küzd, külön kezelendő problémát okoz a növekvő arányú roma lakosság, ahonnan a szakmunkástanulók egyre nagyobb hányada és utánpótlása várható. Jelentősen megnőtt a szociálisan hátrányos helyzetű és nehezen kezelhető gyerekek száma, nőtt a beilleszkedési problémákkal küszködők aránya. A pedagógusok rendelkezésére nem áll megfelelő eszköz az új nevelési problémákra. A kompetencia eredmények gyengék. A felzárkóztatás jelenleg a szakiskolák feladata. A probléma megoldatlan, mely gyenge teljesítmény eredményekhez, valamint magas lemorzsolódáshoz vezet. A lemorzsolódottak reintegrációja rendkívül fontos, figyelembe véve a jelenlegi mutatókat. Rossz a diplomások és a felsőfokú képzés összetétele, a gazdaság és a társadalom igényeit messze meghaladó jogász – közgazdász - bölcsész kerül ki az egyetemekről, és kevés a gazdaság innovatív fejlődését megalapozó jól képzett mérnök, a természettudományos ismeretekkel rendelkező kutató.

Az egyik kérdés tehát a magas hozzáadott érték biztosítása. Ennek feltétele a jól képzett, gyakorlati ismeretekkel rendelkező, kreatív munkaerő valamennyi szinten. A termelő, innovatív ágazatokban ez ma hiány.

A térség ilyen termelő ágazatai: a gépipar, a vegyipar, a kohászat (elsősorban az öntödék), energiaipar – különös tekintettel a megújuló energiákra.

Ezekben az ágazatokban kell elsősorban erősíteni a szakmunkásképzést, nemcsak mennyiségi, de minőségi téren is. Fontos a kreativitás, és kívánatos lenne az idegen nyelvtudás is, ezek a befektetők számára is rendkívül fontos szempontok.

Az iparban erősen hiányoznak a technikusok, akik jó gyakorlati tudással, kreatív gondolkodással azt a középréteget teremtik meg, amely stabilizálja a minőségi munkát, segíti a fejlesztések megvalósulását.

S mint jeleztük, hiányoznak a jó felkészültségű, idegen nyelvet beszélő, gyakorlatban is alkalmazható elméleti tudással rendelkező mérnökök, fizikusok.

Ezek az ágazatok erősen koncentrálnak a régió egyes városaiban, mint ahogy ezt jeleztük. Itt lehet majd megteremteni a vállalati kutatóhelyeket is, amelyek gyakorlatilag eltűntek a térségből.

Ha a szakképzés fejlesztése révén ezek az ágazatok megerősödhetnek, közvetett foglalkoztatási hatásuk is lesz, hiszen az itt dolgozó, magasan kvalifikált, jó keresetű emberek és családjaik igényelni fogják és megfizetik a szolgáltatásokat és a termékeket egyaránt, igényesebbek lesznek a környezetükre. A nemzetközi kapcsolatok révén az üzleti és a konferencia jellegű idegenforgalmat erősítik, s mind a közösségi, mind a háztartási szolgáltatások piacát bővítik.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatás letéteményese elsősorban a kis- és középvállalkozói kör. Ezek a cégek területileg és ágazatilag is egyenletesebben helyezkednek el, így a régió kisebb településein is képesek munkahelyet teremteni.

A nagyszámú, alacsony képzettséggel rendelkező embereket azok az ágazatok képesek felvenni, ahol egyszerűbb munkafolyamatok vannak. Ezt az egy munkavállalóra jutó hozzáadott érték mint jelzőszám, jól mutatja: mezőgazdaság – feldolgozó élelmiszeripar, idegenforgalom-vendéglátás, kereskedelem, építőipar.

Természetesen ezekben az ágazatokban is szükség van a diplomásokra, mérnökökre, természettudományi ismeretekkel rendelkezőkre, közgazdászokra, jogászokra, de létszámbeli súlyuk kisebb, mint az első csoportban említetteké.

Noha a klasszikus gazdasági ágazatok közé nem tartozik, de meg kell említeni az egészségügyi-szociális területeket is. Az előregező társadalomban a családok számára egyre

nagyobb gond az idősök, betegek esetleg gyerekek elhelyezése, gondozása. Egy jobb jövedelmi viszonyokkal rendelkező társadalomban a családok meg tudják fizetni a délelőttönként felügyeletet és ellátást vállaló ápolókat, gyermekgondozókat, ezek az igények közvetetten származhatnak a gazdaságból, hiszen csökkentik a táppénzes napok számát, elősegítik a fiatal anyák újbóli munkába állását.

A szakképzési stratégiát befolyásoló tényezők

A vázolt igények, szükséges fejlesztések egy olyan gazdaságpolitikát feltételeznek, amely a magyar gazdaság jelenlegi gyenge állapotát szisztematikusan megváltoztatja:

- ☐ kiemelten foglalkozik az innováció fejlesztésével,
- ☐ az ország iránti bizalom visszaállításával növeli a befektetéseket,
- ☐ nem csak elvben, de komoly pénzügyi-adminisztratív eszközökkel támogatja a kis- és középvállalkozói kört,
- ☐ széles körű foglalkoztatást tesz lehetővé,
- ☐ minimalizálja a munka nélkül szerzett jövedelmeket
- ☐ kiszámíthatóvá teszi a gazdálkodást

A szakképzési stratégia tehát túlmutat saját keretein. Elméleti szinten egyfajta társadalompolitikai, társadalom stratégiai szerep felé mozdul el, meghatározván a kívánatos, gazdasági, foglalkoztatási és szakképzési jövőképet is.

II. FEJEZET: AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ KÖZÉPTÁVÚ SZAKKÉPZÉS FEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

A stratégia tervezői a nemzeti és az Európai Unió által megfogalmazott szakképzési célok és alapelvek mentén a következő területeket tartják kiemelkedően fontosnak:

A szakképzés fejlesztés operatív céljai (részlet a kormányrendeletből):

- ☐ A gazdaság versenyképességének növelése
- ☐ A mobilitás növelése
- ☐ A hatékonyság javítása
- ☐ A regionalitás erősítése
- ☐ Az információellátottság és -áramlás javítása

A szakképzésfejlesztés regionális keretek közötti értelmezését a regionalizmus kiterjedése igazolja. A szakképzés szorosan kapcsolódik a gazdasághoz. A hazai fejlesztéspolitika a regionális szintet határozza meg, mint a tervezés és programalkotás elsődleges színterét. Ebben a keretrendszerben készülnek el a gazdaságot, infrastruktúrát és a humán erőforrást érintő tervezési dokumentumok és programok, a regionális szintre alapozódik a végrehajtáshoz kapcsolódó forrásallokációs rendszer is. A szakképzés-fejlesztést is ezen a szinten kell értelmezni, meghatározni.

A STRATÉGIA HATÁLYA

Területi hatálya:

Az Észak-magyarországi régió területére, a régióban bejegyzett, területén szakképzési tevékenységet folytató intézményekre és gazdálkodó szervezetekre terjed ki

Tartalmi hatálya:

A stratégia a régióban megvalósuló szakképzés összes formájára kiterjed. A stratégia célokat fogalmaz meg az iskolarendszerű, és a felsőfokú szakképzésben éppúgy, mint a felnőttképzés területén

Az Uniós és országos célkitűzések alapján a stratégia hatályát figyelembe véve kialakított alapelvek:

A FEJLESZTÉSI STRATÉGIA ALAPELVEI

- ☐ A szakképzés társadalompolitikai szerepének hangsúlyozása, a jövő generációk kilátásainak javítása, az életen át tartó tanulás elvének szem előtt tartásával.
- ☐ A gazdaság munkaerő-piaci igényeinek hangsúlyos figyelembevétele a foglalkoztatás bővítése, az öngondoskodás, továbbá az állampolgári szuverenitás megőrzése, kibővítése céljából.
- ☐ A társadalmi különbségek csökkentése a szakképzés fejlesztésének, irányításának aktív eszközeivel, az esélyegyenlőség kiteljesítése nemek, etnikai csoportok, és fogyatékkal élők és hátrányos helyzetű személyek számára.
- ☐ A szakképzés átfogó modernizációja a tervezési, szervezési, folyamatkövetési és pedagógiai eszközök egységes, új megközelítésű, modellszerű alkalmazásával.

A STRATÉGIA SZERKEZETE

A stratégia szerkezetileg három fő területre, stratégiai szintre oszlik:

- ☐ Stratégiai célok megfogalmazása

A stratégiai célok megfogalmazása jelöli ki azt az irányt, melyen a szakképzésnek a jelen stratégia tervezői szerint haladnia kell. Ezek a stratégiai célok tölthetők fel később azokkal a projektekkel, melyek a gyakorlati végrehajtást segítik elő.

- ☐ Feladatok kijelölése

A feladatok megfogalmazása, a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságra váró konkrét, elérendő dátumokat és irányokat tartalmazó szint, melyben az adott stratégiai célhoz tartozó „elérési útvonal” kerül kijelölésre. Ezen a szinten kerül meghatározásra az intézkedéstől elvárt eredmény is.

- ☐ Eszközök hozzárendelése

E pontban határozható meg a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) számára a jogszabályi keretek között adott eszközrendszer, ezen a szinten körvonalazható a stratégiai pontok által érintett célcsoport is.

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEI

Cél: A szakképzés és a munkaerőpiac igényeinek összehangolása

- 1.1 Komplex munkaerő-piaci információk felhasználása a szakképzés-tervezésben és a folyamatok követésében
- 1.2 A tanulószereződés rendszer általánossá tétele
- 1.3 A gyakorlati oktatók folyamatos képzése
- 1.4 A hatékony pályaaorientációs és pályaválasztási rendszer kialakítása
- 1.5 Az egységes pályakövetés bevezetésének támogatása
- 1.6 A TISZK hálózat szerves beillesztése a szakképzési profilok kialakításába
- 1.7 Független vizsgaközpont rendszer felállítása
- 1.8 Az alternatív szakképzés bevezetése
- 1.9 A felnőttképzés teljesítményének javítása
- 1.10 Felsőfokú szakképzés szerkezetének átalakítása

Cél: Az esélyegyenlőség biztosítása

- 2.1 Nők esélyegyenlőségének javítása
- 2.2 A romák esélyegyenlőségének, integrációjának segítése
- 2.3 Fogyatékkal élők integrálása
- 2.4 A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek esélyeinek javítása

Cél: A szakképzés finanszírozhatóságának biztosítása

- 3.1 A szakképzés komplex erőforrástérképének megrajzolása
- 3.2 A szakképzéshez kapcsolódó hazai és Uniós források feltérképezése
- 3.3 A források felhasználásának hatékonyabbá tétele
- 3.4 A képzési kínálat koncentrációja
- 3.5 Jelenlegi kapacitások strukturáltabb és oktatásgazdaságilag jobb kihasználása

Cél: Új szakképzési modell kialakítása

- 4.1 A regionális fenntartói együttműködés átalakítása
- 4.2 Normatív finanszírozás differenciálása
- 4.3 Hiányszakmák támogatása, ösztöndíjak
- 4.4 Az alapvizsga átalakítása

Cél: A gazdasági kamara, a munkaadók részvétele a szakképzési feladatok megvalósításában

5.1 A kis és középvállalkozások együttműködésének megszervezése szakképzési igények szempontjából

A STRATÉGIAI CÉLOK INDOKLÁSA, FELADATOK, ESZKÖZÖK

1. cél: A szakképzés és a munkaerőpiac igényeinek összehangolása

A szakképzési rendszer és a gazdaság igényeinek összehangolása jelenleg is viták tárgyát képezi. A hazai vállalatkörnyezet, különösen az Észak-magyarországi régióban a szakképzés irányából is támogatást igényel. A régió gazdasági ereje, tőkevonzó képessége alatta marad az ország legtöbb térségének, az itt működő, a foglalkoztatás jelentős részéért felelős kis- és középvállalkozások nem rendelkeznek megfelelő tőkével ahhoz, hogy saját maguk számára képezzék ki a jó minőségű munkaerőt. Az ehhez szükséges munkaidő és tőke ráfordítás ugyanis a versenyképesség csökkenését, akár elvesztését jelentené számukra. A meglévő szakképzési potenciál rugalmasságának, gazdasági orientációjának javítása így egyfajta gazdaságélénkítő szerepet jelent, hiszen a helyileg érdekelt vállalkozások számára létfontosságú források megtakarítását teszi lehetővé. Másrészt a jól képzett szakembergárda elősegíti a gyorsabb technológiai fejlesztést, ezzel a versenyképesség javítását.

Szakképzési irányból vizsgálva az egyes intézmények számára is fontos, hogy olyan képzéseket kínáljanak a tanulók számára, melyek mögött valós munkahelyek, álláslehetőségek állnak, hiszen az adott szakmában végzők mindenképpen megjelennek a munkaerő-piacon. A jelen tanulói a jövő pályakezdő munkavállalóiként kell, hogy helyt álljanak a folyamatosan fejlődő, és új technológiákat alkalmazó gazdaság munkaerő-piacán.

Feladatok:

- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) eszközeinek hatékony felhasználásával tegye képessé a régióban folyó szakképzést a munkaerő-piacról érkező információk adaptálására, az elvárásokhoz illeszkedő képzési kínálat kialakítására

Elvárt eredmények:

- ☐ Létrejövő komplex adatbázis segítséget nyújt a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez és követéséhez, a képzés fejlesztéséhez
- ☐ Az együttműködés során a térség és terület-fejlesztéssel, a gazdasággal, foglalkoztatással, szakképzéssel kapcsolatos adatok struktúrája összehangolhatóvá válik.
- ☐ A fejlesztési és innovációs folyamatokból következő igények konvertálódnak a képzési tartalmi és szervezeti kereteibe
- ☐ A partnerek érdekelté, motiváltabbá válnak az információs csatornák működtetésében

Eszközök:

- ☐ Teljes körű adatbázis létrehozása a foglalkoztatás jellegzetességeit és igényeit meghatározó és követő adatokból
- ☐ Regionális munkaerőforrás feltérképezése
- ☐ Regionális foglalkoztatói adatbázis létrehozása
- ☐ Fejlesztési adatbázis a területi és technológiai fejlesztésekről
- ☐ Felmérés készítése a gazdasági szereplők körében a számukra releváns képességekről
- ☐ Felmérés készítése a térségben elérhető szakmai fejlesztésekről, együttműködés a fejlesztőkkel
- ☐ Új típusú közvetlen interakciókat is tartalmazó kommunikációs csatornák alkalmazása
- ☐ Folyamatos adatelemzés és visszacsatolás
- ☐ A munkaerő-piaci kereslet-kínálat és képzés összehangolásának közvetlen és közvetett koordinációs módszereinek rendszerbe szervezése

1.1 Komplex munkaerő-piaci információk felhasználása a szakképzés-tervezésben és a folyamatok követésében

A régió munkaerő-piaci helyzetének folyamatos vizsgálata, feltérképezése, a kapott adatok felhasználása elengedhetetlen az elsődleges stratégiai cél megvalósulásához. A munkaerő-piaci információk nélkül a szakképzés csak vaktában tapogatózik, nem képes a valódi igények meghatározására. A jelenleg rendelkezésre álló adatokat szükséges újabbakkal kibővíteni, valamint mind az adatgyűjtés, mind az adatkezelés és felhasználás

területén használható módszertanra épülő modell kialakítása válik szükségessé annak érdekében, hogy a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntései minden esetben koherensek, visszakövethetőek, és indokolhatóak legyenek. Az egyes döntések eredményeinek társadalmasítása, a célcsoport számára történő indoklása szintén szükségessé teszi az új típusú kapcsolatrendszer kialakítását, a stabil, visszacsatolást és folyamatos korrekciót is lehetővé tévő adatgyűjtést és felhasználást.

Feladatok:

- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntéseinek előkészítésekor ismerje és használja a munkaerő-piac valós igényeit
- ☐ Számszerű információkkal rendelkezzen a régió munkaerő-piacáról, és a meghatározó feltételrendszerről és folyamatokról
- ☐ Döntéseit állandó szerkezetű stabil módszertani háttérrel hozza meg

Elvárt eredmények:

- ☐ A döntések szakmailag megalapozottan, a lehető legtöbb információ felhasználásával és megfelelő súlyozásával születnek meg
- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntései szakmailag szilárd alapokon születnek, hátterük minden érintett számára nyílt és világos
- ☐ A beiskolázás a mezőgazdasági, élelmiszer és építőipari valamint a turizmus, és vendéglátó ipari szakmai képzésekben érezhetően, legalább 10-20%-al emelkedik a stratégia időtartamán belül
- ☐ A magas hozzáadott értékkel rendelkező szakmák esetében (pl.: vegyipar) felerősödik a minőségi szakképzés

Eszközök:

- ☐ Módszertan kialakítása az adatok elemzéséhez és prognózisok elkészítéséhez
- ☐ Egységes metodika kialakítása a döntések eredményeinek vizsgálatához, visszacsatolás elvégzéséhez
- ☐ A régió foglalkoztatási szerkezet és hozzáadott érték alapján megállapított, a szakképzés igényeihez illeszkedő beiskolázás elősegítése, támogatása
- ☐ Beiskolázási arányok-irányok pontos meghatározása

- ☐ A decentralizált alaprész felhasználásához kiírt pályázatok esetében a korábbi döntést be nem tartó intézmények kizárása

1.2 A tanulószerveződési rendszer általánossá tétele

Az Észak-magyarországi régióban viszonylag alacsony szintű a tanulószerveződések száma. A képzés minőségének, orientációjának javítása érdekében elengedhetetlen, hogy ez a helyzet folyamatosan javuljon és egyre több tanuló tudjon tanulószerveződést kötni. A tanulószerveződések olyan megállapodást jelentenek, mely mindkét fél számára jogokat és kötelezettségeket ír elő, ezáltal szabályozva, kiszámíthatóvá téve az együttműködést. A munkakultúra, a szociális kompetenciák kibővítése, valamint a szakmai tudás folyamatos fejlesztése érdekében alapvető, hogy a jelenlegi vállalati/vállalkozói kör kibővüljön.

Feladatok:

- ☐ A kamara saját eszközeinek alkalmazásával érje el a tanulószerveződések széles körű alkalmazását, növelje ezek arányát a régió szakképző intézményeinél

Elvárt eredmények:

- ☐ A tanulószerveződések száma a stratégia időtartama alatt legalább 20%-al emelkedik

Eszközök:

- ☐ A tanulószerveződésekre vonatkozó információk begyűjtése
- ☐ Adatok felhasználása az ISZIIR rendszerből
- ☐ A regionálisan működő, szakképzés fejlesztéséért felelős szervezet (RFKB) saját eszközei révén ösztönzi a tanulószerveződések számának növelését, pályázati feltételként szabja a gazdálkodó szervezeteknek
- ☐ Folyamatos együttműködés a kamarával a tanulószerveződések elterjesztésére irányuló akciókban
- ☐ Az egyes intézmények adatainak összevetése
- ☐ Jó gyakorlatok gyűjtése a magas tanulószerveződés aránnyal rendelkező fenntartók/intézmények körében
- ☐ Kiadványok, ajánlások, információs napok szervezése a tanulószerveződésekkel kapcsolatos információk átadására

1.3 A gyakorlati oktatók folyamatos képzése

A régióban állandósuló problémát jelent a gyakorlati oktatók létszámának csökkenése. A régióban jelenleg olyan alacsony a gyakorlati oktatók száma, hogy néhány éven belül a gyakorlati oktatók képzésére fordított figyelem nélkül komolyan romolhat a szakképzés minősége. Mind a minőség, mind a munkaerő-piaci megfelelés szempontjából alapvető, hogy ezen a területen előrelépés történjen, megteremtve a tartós, minőségi szakképzés hátterét.

Feladatok:

- ☐ A regionálisan működő, szakképzés fejlesztéséért felelős szervezet (RFKB) feladata, hogy képzés minőségének megóvása érdekében forrást biztosítson a gyakorlati oktatók folyamatos képzésére, tananyagok elkészítésére, terjesztésére

Elvárt eredmények:

- ☐ A gyakorlati oktatók száma a szükséges mértékben növekszik, utánpótlásuk megoldott
- ☐ Az oktatók pedagógiai, szakmai felkészültsége naprakész és teljes körű

Eszközök:

- ☐ Pontos helyzetkép megalkotása
- ☐ A felkészült szakemberek alkalmazási feltételeinek javításához szükséges források biztosítása
- ☐ A szakképzésbe kerülő tanulók kompetencia eredményének javítása
- ☐ A gyakorlati oktatók képzéséhez szükséges anyagi eszközök meghatározása, átcsoportosítása
- ☐ Az oktatói képzések megszervezésének támogatása
- ☐ A gyakorlati oktatók képzéséhez szükséges tananyagok beszerzéséhez források biztosítása
- ☐ Képzési helyszínek adatbázisának összeállítása

1.4 A hatékony pályaválasztási és pályaaorientációs rendszer kialakítása

A pályaaorientáció és a munkaerő-piac összefüggéseinek megértése, feltárása a sikeres megoldás egyik fontos feltétele. A jelenlegi pályaaorientációs tevékenység alkalmatlan a tanulók megfelelő képzési irányainak segítésére ezzel összefüggésben a számukra

megfelelő képzési orientáció kialakítására. A tanulók gyakran téves, elavult információk alapján döntenek, majd a szakképző évfolyamokon szembesülnek azzal, hogy korábban választott szakmájuk nem nyújtja azokat a feltételeket, munkakörülményeket, vagy anyagi lehetőségeket, amelyekre korábban számítottak. A lemorzsolódás és a képzés utáni pályaelhagyás szintjének csökkentése nem pusztán a munkaerő-piaci megfelelés, de a hatékonyság szempontjából is értékelendő terület. Minél magasabb a lemorzsolódók, pályaelhagyók száma, annál nagyobb a nem hasznosuló szakképzésre fordított költség. Mindezen problémák mellett a szakképesítés presztízsét az oktatók társadalmi megbecsültségét is növelni szükséges.

Feladatok:

- ☐ A pályaaorientáció hatékonyságának emelése, új pályaválasztási és pályaaorientációs rendszer megalkotása, eredményeinek széleskörű felhasználása
- ☐ Szakképzés segítségével elérhető életpálya vonzóvá és megbecsültté tétele

Elvárt eredmények:

- ☐ Alkalmazásra kerül egy új pályaaorientációs és pályaválasztási anyag (eszközrendszer)
- ☐ A stratégia időszakában a lemorzsolódás legalább 10%-al csökken
- ☐ A tanulói elégedettség növekszik
- ☐ A szakképzés társadalmi megbecsültsége növekszik, a szakmai végzettséget egyre többen tartják fontosnak, és célravezetőnek az életpályájukhoz

Eszközök:

- ☐ A TISZK-ek körében jelenleg zajló pályaaorientációs fejlesztések támogatása
- ☐ A pályaaorientáció felelősi rendszer dotációja
- ☐ A jelenlegi pályaaorientációs módszerek vizsgálata
- ☐ Felmérések a jelenleg alkalmazott módszerekkel való elégedettségről a diákok körében
- ☐ Az új pályaaorientációs eszközök eljuttatása az alapfokú oktatási intézményekhez
- ☐ Az eredmények folyamatos mérése
- ☐ Szakmai bemutató napok, versenyek szervezése, támogatása

1.5 Az egységes pályakövetés bevezetésének támogatása

A pályakövetési rendszer egységessé tétele, a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) számára a beiskolázási döntések meghozatalakor a pontosabb tervezést, a korábban hozott döntések eredményeinek visszacsatolását, a döntések eredményét befolyásoló külső tényezők hatásának irányát és nagyságát is képes bemutatni. A pályakövetés eredményeinek felhasználása lehetővé teszi az egyes képzőintézmények teljesítményének mérését is, vagyis segítséget nyújthat a szakképzésben megvalósítandó minőségi verseny kialakításához. Egy jól működő pályakövetési rendszer lehetővé teszi, hogy szakmára, szakmacsoportra, TISZK-re, intézményre, vagy akár képzésre vonatkoztatva megadja az elhelyezkedési (munkaerőpiaci) helyzetet. Ez az információ adatbázisba szerkesztve akár felhasználható a pályaaorientáció területén is, releváns információkat nyújtva a szakképzésbe bekerülők számára.

Feladatok:

- ☐ Egységes, a központi programhoz kapcsolódó érvényes és alkalmazható pályakövetési rendszer bevezetésének támogatása
- ☐ Az intézmények teljesítményének a jelentkezők számára mérhetővé tétele

Elvárt eredmények:

- ☐ Az egységes pályakövetési rendszer bevezetésre kerül a régióban
- ☐ Létrejön egy nyitott, továbbfelemezhető adatbázis a pályakövetés adataiból
- ☐ A visszajelzés hatására növekszik a szakmai minőségi verseny az intézmények által nyújtott szakképzések között
- ☐ Pontosabb adatok állnak rendelkezésre a beiskolázás tervezéséhez

Eszközök:

- ☐ Adó vagy egészségbiztosítási adatfelvétel kibővítése az iskolai OM azonosítóval
- ☐ A TISZK-ekben zajló projekt támogatása
- ☐ Adatszolgáltatás és adatigénylés
- ☐ Az egységes pályakövetési rendszer véleményezése, adaptálása helyi szintre
- ☐ Módosítási javaslatok megtétele
- ☐ A pályakövetés eredményeinek adatbázisba rendezése
- ☐ Adatelemzés készítése szakmai és képzési pályakövetési adatok alapján

- ☐ Visszajelzés készítése a képzők számára
- ☐ Adatok integrálása a beiskolázási arányok és irányok meghatározásához
- ☐ Kommunikációs felület a szakképző intézmények pályakövetési adatainak nyilvánossága számára

1.6 A TISZK hálózat szerves beillesztése a szakképzési profilok kialakításába

A TISZK rendszer létrejötte – úgy tűnik – hosszú időre meghatározza a hazai szakképzés szerkezetét. A TISZK rendszerrel kapcsolatos céloknak mindenképpen be kell illeszkednie a Regionális Szakképzés Fejlesztési Stratégia céljai közé. A TISZK-ek szerepe a képzési kínálat kialakításában is jelentős. A források koncentrációjával, a szétaprózódott képzési kínálat felülvizsgálatával jelentős hatékonyságbéli, és minőségi javulás érhető el. Az információk és források koncentrációja hosszabb távon segítséget jelenthet a szakképzés jelenlegi problémáinak megoldásában. További cél, hogy a jelenleg meglévő hiányszakmák száma folyamatosan csökkenjen és minden olyan szakmában legyen beiskolázás, ahol jelentős munkaerő-piaci igény figyelhető meg. Ez csak a TISZK rendszer hálózatos működtetésével, az információk megosztásával, közös tervezéssel és végrehajtással érhető el. A kommunikáció rendszeressé, kétoldalúvá tételével magasabb szintre emelhető a szakképzés tervezése is.

Feladatok:

- ☐ A szakképzés hatékonyságának és eredményességének emelése, a TISZK hálózat által meghatározott keretek között
- ☐ TISZK-ek szervezeti és szakmai színvonalának egységesítése
- ☐ TISZK-es hálózat felülvizsgálása-központi intézkedések a minőség érdekében
- ☐ A TISZK-en kívüli intézményekre kiterjeszteni a szakmai szempontokon alapuló finanszírozás rendszerét
- ☐ A TISZK-ek saját működési területükön lássák el integráló, szakképzés-szervező szerepüket
- ☐ A TISZK-ek szoros együttműködése a területükön működő gazdálkodó szervezetekkel, egyrészt a szakképzési igények minél teljesebb megismerése érdekében
- ☐ Együttműködés a fejlesztési források begyűjtése céljából

Elvárt eredmények:

- ☐ A TISZK-ek integrálódnak a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntési mechanizmusába
- ☐ Létrejön egy közös szakmai fejlesztési platform
- ☐ A stratégia időtartamának végére megszűnnek a TISZK-en belül, párhuzamosan kínált szakképzések
- ☐ Felgyorsul a képzések integrációja

Eszközök:

- ☐ A szakképzési arányok és irányok meghatározása
- ☐ A decentralizált források elosztásakor a szoros együttműködés kikötése az adott TISZK számára
- ☐ Regionális szakmakínálati térkép készítése
- ☐ Képzési átfedések, párhuzamosságok felmérése
- ☐ Túlképzett szakmák esetén a párhuzamos képzések megszüntetése
- ☐ Információáramlás biztosítása a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB), a fenntartók és TISZK szinten, valamint a TISZK-ek között
- ☐ Gyakorlati képzőhely hálózat létrehozása a TISZK-ek és a Kamara együttműködésével, a gazdálkodó szervezeteknél gyakorlati képzést végző gyakorlati oktatók képzése és a technológiai bemutatóközpont hálózat kialakítása érdekében

1.7 Független vizsgaközpont rendszer felállítása

A szakmai vizsgák továbbfejlesztésében mindenképpen előrelépésként értékelhető a független vizsgabizottságok és a kamara szerepének erősödése. A tapasztalatok szerint azonban a változások még nem jártak a megfelelő minőségjavító hatással. Szükséges a régió szakmai vizsgáinak független vizsgaközpontba való összpontosítása. Az intézményi racionalizáció minőségelvű végrehajtásában kiemelt szerepet játszhatna a független és professzionális vizsgáztatás, amely tükröt tartana a szakképzés felé.

Feladatok:

- ☐ Egységes vizsgaközpont rendszer kialakítása szakmai, munkaerő-piaci szempontok hangsúlyos figyelembevételével

Elvárt eredmények:

- ☐ A központosított vizsgarendszer egységesíti a vizsgák követelményeit és színvonalát
- ☐ A vizsgaeredményeket kizárólag a szakmai teljesítmény határozza meg
- ☐ A központosított vizsgák eredményei visszajelzést adnak az egyes szakképzések minőségéről
- ☐ Lehetővé válik az intézmények és képzések közötti szakmai alapú verseny
- ☐ Pontosan meghatározhatóvá válnak a fejlesztendő területek

Eszközök:

- ☐ Együttműködés kialakítása a kamarákkal a közös vizsgakövetelmények meghatározásához
- ☐ A vizsgáztatás rendjének meghatározása
- ☐ A vizsgaadatok csoportosítása TISZK, intézmény, és képzések szintjén
- ☐ Visszajelzés az intézmények felé a képzéseik színvonaláról
- ☐ Nyilvános adatbázis az érdeklődők számára
- ☐ Az eredmények figyelembevétele a beiskolázási döntések során

1.8 Az alternatív szakképzés bevezetése

2010-től bevezetésre kerül a szakképzés területén egy újabb a korábbi szakképzés alternatívájaként alkalmazandó szakképzési forma, az Alternatív szakképzés. Az új rendszerben a szakképzés már a 9. osztálytól megindulhat, ezáltal gyorsabban szakmához juttathatja a képzésben tanulókat. A stratégia támogatja a szakképzési alternatíva meglétét és fontosnak tartja annak folyamatos vizsgálatát, átgondolt bevezetését. A stratégiai céloknak megfelelő alternatívának a munkaerőpiac igényeire nyitott, elsősorban gyakorlati képzésre koncentráló, tanműhelyben vagy gazdálkodó szervezetnél eltöltendő magas gyakorlati óraszámokon alapulónak kell lennie. Fontos továbbá, hogy a szakképzésben érdekelt szervezetek véleményezhessék a kerettantervet a szakmatanuláshoz szükséges kompetenciák szempontjából.

Feladatok:

- ☐ Az alternatív szakképzés bevezetésének támogatása, szakmai megfelelőségének biztosítása

Elvárt eredmények:

- ☐ Bevezetésre kerül az alternatív szakképzés
- ☐ A regionális szakmai szervezetek véleménye beépül a kerettantervbe
- ☐ A gyakorlati órák aránya biztosítja a valóban munkaerő-piac orientált szakmai tudás megszerzését az alternatív szakképzésben
- ☐ A rendszer szervesen illeszkedik a hagyományos szakképzési rendszerek mellé

Eszközök:

- ☐ A kerettanterv tanulmányozása, véleményezése
- ☐ Javaslatok elkészítése, társadalmasítása
- ☐ A beiskolázási döntések esetében az alternatív szakképzés létszámainak meghatározása

1.9 A felnőttképzés teljesítményének javítása

A felnőttképzés a szakképzésen belül is igen jelentős területet ölel fel. A régióban különösen hangsúlyos kérdés az alacsonyan iskolázott rétegek szakmaszerzésének lehetővé tétele. A felnőttképzésben általában rövidebb idő alatt, rugalmasabban lehetséges egy adott OKJ végzettség (esetleg rész-szakképesítés) megszerzése. Ezt a lehetőséget kihasználva törekedni kell arra, hogy a felnőttképzés rendszerében nagyobb arányt képviseljenek az egyszerű, könnyen megtanulható és azonnali használhatóságot, munkavállalást lehetővé tevő szakmák, az ezek megszerzésének lehetőségét kínáló szervezetek.

Feladatok:

- ☐ A felnőttképzés szakmai kínálatának szélesítése a tanulási nehézségekkel küzdő, motiválatlan emberek számára szakmaszerzési lehetőségek megteremtése
- ☐ A felnőttképzés szakmakínálatában is érvényre kell juttatni a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) ajánlásait
- ☐ TISZK-ek a magas technológiai igényű szakmákban, a képzési centrumokban megvalósult fejlesztések „háttérén” jelenjenek meg a felnőttképzésben

- ☐ A felnőttképzés elérhetővé tétele a társadalom széles rétegei számára, az elsődleges munkaerő-piaci igényeken túlmutatóan annak érdekében is, hogy a társadalmi integráció javuljon
- ☐ A Regionális Képző Központok felnőttképzésben betöltött szerepének felülvizsgálata

Elvárt eredmények:

- ☐ a felnőttképzés képzési kínálata igazodik a valós társadalmi szükségletekhez
- ☐ A felnőttképzés jobban koncentrál a képzéseken részt vevők differenciált igényeihez
- ☐ A TISZK-ek is szerepet vállalnak, de a „felnőttképzési piac” többi szereplőjével szemben elsősorban a magas hozzáadott értékű anyag és eszközigenyes szakmákban szerveznek képzéseket, ezzel bővítik a képzési kínálatot
- ☐ A társadalom egyre szélesebb rétegei vesznek részt a felnőttképzésben

Eszközök:

- ☐ Az iskolarendszerű szakképzés és felnőttek szakképzése (átképzése) közös szakmai mutatók kialakításával, egységes „utánkövetéssel” (pályakövetéssel)
- ☐ Vizsgaközpont rendszer létrehozásának támogatása, melyben a vizsgáztatás kizárólag szakmai szempontú, a felkészítő intézményektől független
- ☐ A szakmák egymásra épülésének, az egyes elemek kölcsönös beszámíthatóságának biztosítása, az ezen a téren folyó országos munka (TÁMOP 2.2.1) eredményeinek adaptációja
- ☐ A képzési szerkezet folyamatos vizsgálata, együttműködés a túlképzések csökkentése és a hiányszakmák bővítése érdekében
- ☐ Regionálisan túlképzett szakmák megállapítása, számukra minőségi alapú kvótarendszer kialakításának elősegítése
- ☐ A felnőttképzések indításához és folytatásához előírt szakmai feltételek szigorú ellenőrzése

1.10 A felsőfokú szakképzés szerkezetének átalakítása

A felsőfokú szakképzés a jelenlegi keretek között inkább a felsőoktatást megelőző, egyfajta előkészítő képzésnek tekinthető. A nappali képzésekből kevesen jelennek meg a munkaerő-piacon, miközben reális munkaerő-piaci szükség mutatkozik, egyfajta emelt szakmai (technikusi) szintre. A hallgatók körében végzett legújabb felmérés szerint a tanulók megközelítőleg 20%-a szeretne továbbtanulni.

Feladatok:

- ☐ A felsőfokú szakképesítés a munkaerő-piaci igényekhez igazítása
- ☐ A kamara hangsúlyosabb szerepvállalása a képzések indítása kapcsán

Elvárt eredmények:

- ☐ A stratégia időtartamának végére az esélyegyenlőség területén fellelhető hiányosságok mérséklődnek a régió intézményeiben
- ☐ A képzéshez való hozzáférés esélyének lehetősége javul

Eszközök:

- ☐ A szakmacsoportos kínálat felmérése
- ☐ Munkaerő-piaci felmérés a szükséges szakmai végzettségek számáról és kompetenciáról
- ☐ A képzések indításakor konkrét szakmai szempontok ellenőrzése, a régió valós igényeinek megfelelő képzések indítása
- ☐ Finanszírozási források áttekintése, célszemléletű átalakítása
- ☐ Együttműködés a szakmai szervezetekkel

2 Cél: Az esélyegyenlőség biztosítása

Az esélyegyenlőségi kérdések vizsgálata és az azokra a szakképzés által adott válasz a régió szempontjából kiemelkedő jelentőségű. Az Észak-magyarországi régióban magas a hátrányos, vagy halmozottan hátrányos helyzetben élő tanulók száma. A régióban szintén jelentős a magukat roma származásúnak vallók aránya, de a szakképzés eszközeit meg kell ragadni a nők és a fogyatékkal élők esélyeinek bővítése érdekében is. A szakképzés feladata ezen a téren az elismert szakmához való jutás lehetőségének megteremtése minden érintett csoport számára. Esélyegyenlőség címen tehát foglalkozni kell a szakképzés szakmakínálatával és az akadálymentesítés kérdéseivel is.

Feladatok:

- ☐ A hátrányos helyzetű csoportok integrációjának elősegítése, munkaerő-piaci hátrányaik csökkentése
- ☐ A hátrányos helyzetű csoportok számára megfelelő szakmai képzések nyújtása

Elvárt eredmények:

- ☐ A stratégia időtartamának végére az esélyegyenlőség területén fellelhető hiányosságok csökkennek a régió intézményeiben

Eszközök:

- ☐ Esélyegyenlőségi mérőeszközök mérőszámok kialakítása, alkalmazása
- ☐ Mentorhálózat kialakítása finanszírozása
- ☐ Intézményi szintű felmérés készítése az esélyegyenlőségi szempontok megvalósulásáról a romák, nők és fogyatékkal élők szempontjából
- ☐ Felmérés készítése az intézmények akadálymentes megközelíthetőségéről
- ☐ Modellek bemutatása, jó gyakorlatok megismertetése

2.1 Nők esélyegyenlőségének javítása

A női munkaerő jelenleg országosan is nehezebb helyzetben van a munkaerőpiacon, ugyanolyan munkakörben és beosztásban végzett munkáért alacsonyabb munkabért kapnak, mintegy másodrendű munkaerőként kezeli őket a munkaerőpiac. A szakképzés területén olyan beavatkozásokra van szükség, melyben a jellegzetesen női szakmák támogatása mellett átjárhatóvá válik a legtöbb szakma. Ismeretterjesztéssel, a pályaorientáció eszközeinek kiterjesztésével elérhető, hogy a nők olyan szakmákban is tanulhassanak, melyek korábban jellemzően férfi szakmák voltak. Emellett természetesen nem lehet megfedkezni a jelenlegi helyzetről és olyan arány és irányszámokra kell törekedni a beiskolázás tervezésekor, hogy a lányok is elvégezdhessenek számukra vonzó szakmákat.

Feladatok:

- ☐ A szakképzésben résztvevő nők esélyegyenlőségének megteremtése
- ☐ A nők munkaerő-piaci hátrányainak csökkentése

Elvárt eredmények:

- ☐ A szakmai alternatívák népszerűsége növekszik, átjárhatóbbá válnak a korábban nemekhez kötött szakmák
- ☐ A szakképzés igényfelmérésen alapuló átalakításának következtében a nők elhelyezkedési mutatói javulnak

Eszközök:

- ☐ A szakképzési arányok és irányok meghatározása a jellemzően női szakmák figyelembevételével
- ☐ Módszertani ajánlások a nők szakképzési igényeinek figyelembevételéhez a szakképző intézmények számára
- ☐ A nők munkaerő-piaci szerepének felmérése regionális szinten
- ☐ Igény és kompetencia felmérések készítése női tanulók körében
- ☐ Szakmai alternatíva kialakítása a túlképzett női szakmák helyett

2.2 A romák esélyegyenlőségének, integrációjának segítése

A roma származású népességben az átlagot meghaladó a munkanélküliség és az alacsonyabb iskolai végzettség aránya. A szakképzésbe kerülők közül igen sokan lemorzsolódnak, és a sikeresen végzők esélyei is sokkal alacsonyabbak a munkaerőpiacon, mint nem roma társaiké. Minden korábbi erőfeszítés dacára a romák társadalmi helyzete nem javult, sőt romlott az elmúlt időszakban, a társadalom számára azonban nagy jelentőséggel bír munkaerő-piaci, ezzel együtt pedig társadalmi integrációjuk. A szakképzésnek ezen a területen túl kell nyúlnia saját korlátain és meg kell teremtenie a leszakadó csoportok visszaillesztésének hátterét. A munkaerő-piacra való visszajutást a romák számára szinte kizárólag a szakképzés nyújthatja. Lehetővé kell tenni tehát a kisebbség szakképzéssel kapcsolatos attitűdjének, igényeinek felmérését. Tisztába kell jönni speciális igényeikkel és elvárásaikkal, ennek megfelelően meg kell teremteni a szakképzésnek olyan formáját, melyben csökken a lemorzsolódás és javul a későbbi elhelyezkedés esélye.

Feladatok:

- ☐ A romák társadalmi beilleszkedésének elősegítése a szakképzés eszközeivel
- ☐ A roma kisebbség lemorzsolódási arányainak csökkentése a szakképzésben megfelelő képzési kínálat megteremtése
- ☐ Megnyitni a roma kisebbség számára azokat a képzéseket is, melyekben korábban nem voltak jelen

Elvárt eredmények:

- ☐ A romák integrációja javul mind a szakképzés, mind a társadalmi beilleszkedés szempontjából a régióban
- ☐ Szakképzésbeli eredményeik javulnak lemorzsolódásuk a stratégia időszaka alatt legalább 10%-al csökken
- ☐ Számszerűen javul a romák részvétele a korábban nem preferált szakmacsoportokban és szakmákban

Eszközök:

- ☐ Attitűd és igényfelmérés a kisebbségi önkormányzatokkal együttműködésben
- ☐ A felmért igényeknek megfelelő tananyagok kialakítása
- ☐ Szakmabemutató anyagok készítése, terjesztése

2.3 A fogyatékkal élők integrálása

A fogyatékkal élő társadalmi réteg jelenleg nagy arányban marad ki a szakképzésből. Olyan képzésekben, ahol a technikai eszközök elvileg lehetővé tennék a fogyatékkal élők oktatását, ott az oktatók felkészítésével, valamint az intézmények infó-kommunikációs és fizikai akadálymentesítésének megoldásával el kell érni, hogy a fogyatékkal élő személyek szakmához, ezáltal pedig munkahelyhez és önálló jövedelemhez juthassanak. A fogyatékkal élők társadalmi, munkaerő-piaci integrációját a szakképzés több eszközével is támogatni tudja.

Feladatok:

- ☐ A fogyatékkal élő személyek munkaerő-piaci integrációjának megteremtése a szakképzés eszközrendszerének átalakításával

Elvárt eredmények:

- ☐ A fogyatékkal élő személyek száma növekszik a szakképzésben
- ☐ Magas színvonalú szakmai képzés kínálat alakul ki, a speciális igények figyelembevételével
- ☐ Növekszik a fogyatékkal élő személyek elégedettsége a szakképzés esélyteremtő képességével kapcsolatban

Eszközök:

- ☐ Együttműködés a fogyatékkal élő személyek érdekképviselői szervezeteivel

- ☐ Felmérés készítése a fogyatékkal élők igényeiről
- ☐ A szakképző intézmények szakmakínálatának felmérése, fizikai és infó-kommunikációs akadálymentesség szempontjából
- ☐ Szakmakínálat bővítése a fogyatékkal élő személyek számára
- ☐ A TÁMOP projektben megvalósuló felmérések eredményeinek felhasználása

2.4 A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek esélyeinek javítása

A hátrányos helyzetben élők, köztük a szakképzésben résztvevő tanulók aránya kiemelkedően magas a régióban, körükben a lemorzsolódás aránya magasabb, szakmai végzettséget kevesebben szereznek, mint nem hátrányos helyzetű társaik. A hátrányos helyzetek a gazdasági, szociokulturális, települési és etnikai háttérnek alapos megismerésével, az információk felhasználásával kialakított speciális képzési kínálattal és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások megszervezésével a szakképzés esélyt teremthet a hátrányos helyzetű tanulók életpályájának segítésére, munkaerő-piaci és társadalmi hátrányaik felszámolására és integrációjukra.

Feladatok:

- ☐ A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók speciális igényeinek megfelelő képzési rendszer kialakítása
- ☐ A szakképzés képessé tétele a társadalmi integrációra

Elvárt eredmények:

- ☐ A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók magasabb számban kerülnek szakképzésbe
- ☐ A szakképzésbe bekerülő hátrányos helyzetű tanulók körében csökken a lemorzsolódás aránya, javulnak vizsgaeredményeik
- ☐ A szakképzéshez kapcsolódó szolgáltatások segítségével elhelyezkedésük esélye javul a munkaerő-piacon

Eszközök:

- ☐ Pontos helyzetkép megalkotása az alapfokú oktatásban résztvevő hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók számáról
- ☐ A TÁMOP projektben megvalósuló felmérések eredményeinek felhasználása

- ☐ A kompetenciáknak és igényeknek megfelelő szakmakínálat kialakítása a felmérések alapján
- ☐ Támogató szolgáltatások (mentorrendszer) fejlesztése, kiegészítő források biztosítása

3 Cél: A szakképzés finanszírozhatóságának biztosítása

A szakképzéshez szorosan kapcsolódik a jelenlegi finanszírozási rendszer, mely a minisztériumok, és a fenntartók hatásköre. A felelősségi területek között előforduló átfedések miatt egyértelműsítésre szorul a finanszírozás kérdése is. A Szakképzés Fejlesztési Stratégiának lehetővé kell tennie a források folyamatos feltérképezését, valamint az egyes finanszírozási eszközökhöz tartozó minőségi, hatékonyság és eredményességbeli mutatókat, amelyek következetes alkalmazásával elérhetőek a meghatározott célok.

Feladatok:

- ☐ A szakképzési intézményrendszer hatékony működtetéséhez szükséges anyagi háttér megteremtésének elősegítése a szakképzési intézményrendszer működtetéséhez

Elvárt eredmények:

- ☐ A szakképzés által felhasználható források növekszenek fenntartói szinten
- ☐ Kiszámítható finanszírozási rendszer jön létre a TISZK rendszer létrejöttének és fenntarthatóságának figyelembevételével
- ☐ A forráskoncentráció és a beszerzések ésszerűsítése növeli a hatékonyságot

Eszközök:

- ☐ Forrástérkép megalkotása
- ☐ Hatékonyság, eredményesség, szakmai minőség rendszeres felmérése

3.1 A szakképzés komplex erőforrástérképének megrajzolása

A forrástérkép kialakítása a jelenlegi helyzet pontosabb és átláthatóbb megismerése mellett lehetővé teszi a stratégiai gondolkodás magasabb szintre emelését. Az erőforrástérkép tartalmazza a rendelkezésre álló összes erőforrást, anyagi, humán, eszköz, és hálózati működés szintjén. A térkép intézményi, TISZK és regionális szinten pontos

képet ad a helyzetről, az adatok továbbbelemzése pedig segítséget nyújt a beiskolázás tervezés, a szakmakínálat kialakítása valamint a gazdasági racionalizáció területén.

Feladatok:

- ☐ Komplex, a régió intézményeire kiterjedő, naprakész, hozzáférhető és több szempont szerint elemezhető erőforrás adatbázis létrehozása

Elvárt eredmények:

- ☐ Teljes és átlátható kép az intézmények képzési potenciáljáról
- ☐ Új képzések bevezetésénél a legalkalmasabb intézmény kiválasztása
- ☐ Pontos kép a szükséges fejlesztési területekről intézményi szinten

Eszközök:

- ☐ Felmérés az egyes képzésekhez rendelkezésre álló anyagi eszközökről és forrásszerző képességéről
- ☐ Felmérés a humán tőke számáról, szakmai kompetenciáiról, életkoráról
- ☐ Felmérés az intézményekben rendelkezésre álló képzési és oktatási infrastruktúráról, mennyiségéről, szerkezetéről, állapotáról
- ☐ Felmérés az intézmények hálózatos együttműködésének szintjéről

3.2 A szakképzéshez kapcsolódó hazai és Uniós források feltérképezése

A szakképzés területére több forrásból érkeznek anyagi eszközök. A munkaügyi központok által támogatott szakképzések és az önköltséges képzések mellett jelentős összeget képviselnek az Uniós forrásból származó, munkahelyteremtéssel vagy megtartással kapcsolatos képzések finanszírozására forduló összegek. A regionális szakképzésfejlesztéssel foglalkozó szervezet (RFKB) számára lényeges, hogy naprakész információkkal rendelkezzen a szakképzés területére beáramló forrásokkal, ezeket feltérképezze és elemezze. Saját döntéseinek meghozatalakor figyelembe veheti az egyes területre befolyó források mértékét, ennek függvényében alakíthatja ki saját prioritásait. De szakmai segítséget nyújthat a fennhatósága alá tartozó intézmények számára, ezen források bevonására is.

Feladatok:

- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) teremtsen meg az összhangot a szakképzésbe beáramló források között, támogatandó szakmák, és területek szempontjából
- ☐ Válgjon tudásbázissá a szakképzésre fordítható források megszerzésének területén

Elvárt eredmények:

- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntéseinek megfelelő területek kiemelt jelentőséget kapnak a források elosztásakor, erősítve a döntések hatását
- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) képes lesz szakmai segítséget, támogatást nyújtani az intézményeknek a hatékony forrásszerzés, pályázati munka során.

Eszközök:

- ☐ Együttműködés a szakképzés egyes területein résztvevő szervezetekkel
- ☐ Folyamatos formációgyűjtés a képzésekről
- ☐ A szakképzési arányok és irányok meghatározásakor a kapott információk figyelembevétele
- ☐ Pályázati tudásbázis létrehozása a szakképzés területén

3.3 A források felhasználásának hatékonyabbá tétele

A jelenleg rendelkezésre álló források felhasználásának meg kell teremteni az ellenőrizhetőségét. Az ellenőrzés eredményeinek felhasználásával lehetővé válik a különbségtétel intézmények között is, vagyis meghatározhatóak azok az intézmények melyek a legjobb és amelyek a legrosszabb hatásfokkal hasznosítják a támogatásokat. Az ellenőrzés módszertanát, adatbázisának szerkezetét meghatározva közös szempontrendszer alakítható ki a hatékonyságmérésre.

Feladatok:

- ☐ A forrásfelhasználás hatékonyságának növelése, az intézményi különbségek beazonosítása

Elvárt eredmények:

- ☐ A forrásfelhasználás hatékonysága növekszik

- ☐ A hatékony szakképzés elve beépül az alapelvek közé
- ☐ A források a hatékony felhasználás irányába csoportosulnak át

Eszközök:

- ☐ Rendszeres felmérés készítése a felhasznált források összegéről és eredményeiről
- ☐ Intézményi nyilvántartás és sorrend készítése hatékonyság szempontjából
- ☐ A források elosztásakor az intézményi hatékonyság figyelembe vétele

3.4 A képzési kínálat koncentrációja

A képzési kínálat jelenleg meglehetősen elaprózódott a régióban. A több helyen, esetenként egy TISZK-en belül meglévő párhuzamos képzések finanszírozása, a források szétforgácsolódásához vezet. A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) akkor tudja szerepét megfelelően betölteni, ha képes elérni a képzések ésszerű összevonását, döntéseiben érvényesíteni tudja a területi ésszerűséget és képes megakadályozni, hogy a szakképzési integráció csak látszólag menjen végbe. Gyakorlati lépések alkalmazásával, az együttműködés kereteinek kiszélesítésével elérhető a képzések és források hatékony, koncentrált finanszírozása.

Feladatok:

- ☐ A képzési kínálat ésszerűsítése, a párhuzamos képzések megszüntetése szakmai minőségi szempontok alapján

Elvárt eredmények:

- ☐ A területi szakmai párhuzamosságok erősen lecsökkennek vagy megszűnnek
- ☐ A jobb minőségben, hatékonyabban képző intézmények szakmai képzései többlettámogatáshoz jutnak a források koncentrációjával

Eszközök:

- ☐ A szakképzési irányok és arányok meghatározásakor az adott területen párhuzamosan működő képzések közül a jobb minőségben, hatékonyabban működő szakképzés támogatása a kevésbé hatékony rovására

- ☐ A decentralizált alaprészre benyújtott pályázatok esetén a párhuzamos képzések támogatásának kizárása
- ☐ Területi képzési térkép kialakítása

3.5 A jelenlegi kapacitások jobb kihasználása

A szakképzésben fellelhető források szűkössége elengedhetetlenné teszi jelenlegi kapacitások jobb kihasználására való törekvést. A jobb kihasználtság elérése érdekében mindenképpen szükséges egy egységes szerkezetű kapacitástérkép kialakítása. A térkép, vagy adatbázis egységes szerkezetben mutatná be az adott intézmény humán és eszköz kapacitását, valamint kapcsolati tőkéjét. Az elképzelt rendszerben szerepelnie kell az intézmények forrásainak (normatíva, szakképzési hozzájárulás, egyéb források) szakmai kapcsolatainak (tanulószerződések) valamint a rendelkezésre álló eszközök felsorolása is. A rendelkezésre álló kapacitásokat hasznosítani kell a felnőttképzés területén, növelni kell a felnőttképzés hatékonyságát.

Feladatok:

- ☐ A rendelkezésre álló képzési potenciál kihasználtságának közelítése a lehetséges legmagasabb szinthez

Elvárt eredmények:

- ☐ Az intézményi kapacitások kihasználása növekszik
- ☐ Pontosabb kép készül a piacon is eladható képzési formákról, rendszerekről

Eszközök:

- ☐ Eszköz és állapotfelmérés a képzési kapacitás területén, intézményi szinten
- ☐ A rendelkezésre álló eszközök, humán és a kapcsolati tőke felhasználásának támogatása a felnőttképzés, és támogatott képzések területén
- ☐ A felnőttképzés szerkezetének felmérése, a mutatkozó kínálati rések feltöltése

4 Cél: Új szakképzési modell¹ kialakítása

A jelenlegi képzési-finanszírozási rendszer adta lehetőségek minél jobb kiaknázása mellett, a stratégiának új távlatokat kell nyitnia. Az új szakképzési modell kialakítása mind a

¹ Megjegyzés: a regionális szintű szakképzési modell rövid leírását a melléklet mutatja be.

jogszabályi, mind a pénzügyi, mind a szerkezeti kereteket érinti. Az új szakképzési modell tehát több szempontból gyökeres változásokat, újítást jelent. Mindez a hozzá tartozó eszközök szintjén is megköveteli a jelenlegi keretek felülvizsgálatát és újragondolását.

Feladatok:

- ☐ A regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) vállalt feladata egy olyan átfogó szakképzési modell kialakítása és működtetése, mely a rendelkezésre álló tudás és tapasztalatok alapján jobban alkalmazkodik a szakképzés minőségi, hatékonysági, felülvizsgálati igényeihez, valamint hatékonyabban veszi figyelembe a munkaerő-piac igényeit

Elvárt eredmények:

- ☐ Létrejön egy olyan új, más szemlélettel rendelkező szakképzési szervezetrendszer, mely átírja a jelenlegi kereteket, hatékony, rugalmas, jó minőségű szakképzést biztosít a tanulók és a munkaadók számára, ugyanakkor figyelembe veszi a fenntartók gazdasági érdekeit is

Eszközök:

- ☐ Pilot projekt bevezetése a régióban a szakképzés szervezése és irányítása területén
- ☐ Új együttműködési keretek kialakítása
- ☐ Új finanszírozási módszerek bevezetése

4.1. A regionális fenntartói együttműködés átalakítása

A jelenlegi keretek között a regionális szakképzés-fejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) jogköre korlátozott a szakképzés területének csak részét érinti, ezért indokolt jogkörének kiterjesztése a TISZK rendszeren kívüli intézményekre, valamint a felnőttképzés világára is. Ugyanakkor a fenntartók saját intézményeik finanszírozásába nagyobb beleszólást, érdekeik fokozottabb figyelembe vételét igénylik. Ezért az ésszerű, hatékony finanszírozás elvével összhangban szükséges létrehozni egy fenntartói szintű együttműködési rendszert, a fenntartói bizottságot, amely széleskörű egyeztetést és koordinációt végezhet a szakmai képzések és az intézmények tekintetében. Ez jól beépülhet és kiegészítheti a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság hatáskörét.

Miközben a fenntartók törekszenek az intézmények szakmai önállóságának megőrzésére is.

Feladatok:

- ☐ Új együttműködési rendszer kialakítása a szakképzésben érintett fenntartók között a hatékonyabb forrásfelhasználás és koncentráció érdekében.

Elvárt eredmények:

- ☐ A szakképzési intézményrendszer finanszírozása a fenntartók közötti megállapodás során átalakul.
- ☐ Létrejön egy fenntartói jogosítványokkal rendelkező szakmai fórum, amely fokozott mértékben közreműködik a szakképzés szerkezetének ésszerű kialakításában.
- ☐ A hatékony szervezés és együttműködés következtében a rendelkezésre álló eszközök felhasználása javul.
- ☐ A koncentráció következtében a képzés minősége növekszik.

Eszközök:

- ☐ Állandó fenntartói szervezet létrehozása, működési szabályainak kialakítása.
- ☐ Az intézményi szintű szakmai önállóság megteremtése
- ☐ Hatékonyság és minőség mérésére szolgáló eszközök alkalmazása

4.2 A normatív finanszírozás differenciálása

A normatíva átstrukturálásának igénye két oldalról is megfogalmazódik. Egyrészt szükségesnek mutatkozik azon szakmák magasabb szintű támogatása, ahol az eszközigény is magasabb, másrészt az egyes szakmák között is különbség teendő aszerint, hogy a munkaerőpiacon mekkora igény mutatkozik rájuk. A differenciált normatíva több eszközt, nagyobb beavatkozási teret nyújtana, megteremtené a lehetőségét annak, hogy a hiányszakmák vonzóbbak legyenek a tanulók számára, és elismerné az egyes szakmák közötti finanszírozásban megjelenő jelentős különbségeket.

Stratégiai szempontból a normatív finanszírozásban egyéb, akár területi alapú, a hátrányok kiegyenlítését célzó módosítás is elképzelhető, regionális vagy akár kistérségi normatíva kialakítása

Feladatok:

- ☐ A képzések eszközigényének jobban megfelelő normatíva bevezetése

- ☐ Az egyes képzések munkaerő-piaci jelentőségének megfelelő normatíva rendszer kialakítása

Elvárt eredmények:

- ☐ A képzési normatíva átalakítása lehetővé teszi a képzések forrásigény szerinti differenciálását, a költségesebb képzések többlettámogatásban részesülnek
- ☐ A differenciált normatíva rendszer új eszközként jelenik meg a regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) kezében, mely által nagyobb eredményességgel tudja elérni a képzési szerkezet szakmai alapú átalakítását

Eszközök:

- ☐ A normatíva differenciált módon való alkalmazásához szükséges javaslatok, jogszabály módosítások megtétele
- ☐ A normatíva elosztás regionális szakképzésfejlesztéssel megbízott szervezet (RFKB) döntésekhez kötésének módszertani kialakítása, bevezetése
- ☐ A döntésekhez tartozó kommunikációs feladatok elvégzése

4.3 Az alapvizsga átalakítása

Az alapvizsga jelenleg a 10. osztály elvégzése után kötelező. Az ezt követő évfolyamokon azonban gyakran tapasztalható, hogy a tanulók nem rendelkeznek azokkal az alapvető kompetenciákkal, melyek a szakmai végzettség elsajátításához alapvető fontosságúak. Ebben a rendszerben nincs mód arra, hogy ezek az alapvető kompetenciák pótlódjanak, emiatt magas a lemorzsolódók aránya. Az új szakképzési modellben az alapvizsgának a 8. osztályban kell megtörténnie és csak azok engedhetők át a szakképzésbe, akik rendelkeznek azokkal az alapkompentenciákkal, amelyek elengedhetetlenek a szakképzésben való részvételhez. Ezáltal a szakképzés jobban koncentrálhat alaptevékenységére, javul a színvonala, és teljesítménye.

Feladatok:

- ☐ Az alapvizsga rendszerének megváltoztatásával javítani a szakképzés bemeneti minőségén

- ☐ Az alapvizsga szintjét nem teljesítők számára a felzárkózás esélyének megteremtése

Elvárt eredmények:

- ☐ Az alapvizsgálával rendelkezők ismeretei elegendőek a szakképzésben való részvételhez
- ☐ Az alapképességek hiánya miatti lemorzsolódás csökken
- ☐ A szakképzés bemeneti szintje emelkedik
- ☐ A szakképzés eredményessége, határfoka emelkedik
- ☐ Létrejön a felzárkóztatást szolgáló eszközrendszer

Eszközök:

- ☐ Alapvizsga áthelyezése a 8. évfolyam végére
- ☐ Felzárkóztató évfolyamok megszervezése, speciális módszertan kialakítása

4.4 Hiányszakmák támogatása, ösztöndíj

Az egyes hiányszakmák támogatása nem kizárólag a normatíva, hanem a tanulók számára szóló ösztöndíjakon keresztül is támogatandó cél. A stratégia feladata, hogy a központilag kialakított ösztöndíj rendszer bevezetését, alkalmazását a régióban támogassa és segítse elő a hiányszakmák képzésének érdekében.

Feladatok:

- ☐ A központilag bevezetendő ösztöndíjrendszer támogatása
- ☐ A hiányszakmák pontos meghatározása
- ☐ Saját ösztöndíjrendszer kialakítása

Elvárt eredmények:

- ☐ A hiányszakmák tanulói létszáma növekszik, a lemorzsolódás csökken
- ☐ A tanulmányi átlagok emelkednek a hiányszakmákban
- ☐ A pedagógusok elismertsége, jövedelme kiegészül az ösztöndíjjal

Eszközök:

- ☐ A központi ösztöndíj szempontrendszer megismertetése a pedagógusokkal és tanulókkal

- ☐ Felmérés készítése a leginkább keresett és legtöbb betöltetlen álláshellyel rendelkező szakmákról

5 Cél: A gazdasági kamara, a munkaadók részvétele a szakképzési feladatok megvalósításában

A szakképzési stratégia alapvetően a szakképzésben résztvevő szervezetekre, intézményekre terjedhet ki. A jelenlegi helyzetben a vállalkozások, a munkáltatók alapvetően a mennyiségi és esetenként minőségi elvárásaik közlésével vesznek részt ebben a munkában. A vállalkozások számához képest kevesen vannak, aki a tanulók gyakorlat képzésében feladatot vállalnak. Ugyancsak probléma, hogy kisvállalkozások többsége nem tudja megfogalmazni igényeit, illetve ezek elaprózva, szétszórva jelennek meg. Fontos tehát, hogy a mikro- és kisvállalkozások koordinációja és részvétele megjelenjen a szakképzésben.

Feladatok:

- ☐ A stratégia megvalósítását, a szakképzés fejlesztését szolgáló együttműködési rendszer kialakítása a foglalkoztatókkal a gazdasági kamara bázisán
- ☐ A mikro- és kisvállalkozások érdemi bevonása a szakképzési rendszer fejlesztésébe és működtetésébe

Elvárt eredmények

- ☐ A szakképzés társadalmasítása szélesebb körben valósul meg
- ☐ További források érkezhetnek a szakképzés fejlesztés területére
- ☐ A fejlesztési folyamat gyorsabb, hatékonyabb lesz

Eszközök:

- ☐ A gazdasági kamarák feladatbővítése a foglalkoztatók teljes körére vonatkozó szakképzési együttműködések koordinálására
- ☐ Új típusú részvételi módok kialakítása

5.1. A kis- és középvállalkozások együttműködésének megszervezése a szakképzésfejlesztésbe

A kis- és középvállalkozások adják a régió foglalkoztatási potenciáljának kétharmadát. Ezek a néhány főt foglalkoztató kisvállalkozások egyenként nem, vagy alig tudják megfogalmazni és eljuttatni igényeiket a szakképzés-fejlesztésre vonatkozóan, külön-külön nem rendelkeznek elegendő forrással ahhoz, hogy hathatósan képviseljék érdekeiket, ezért igényeik gyakran háttérbe szorulnak a nagyvállalatokhoz képest.

Feladatok:

- ☐ A mikro-, kis- és középvállalkozások szakképzésbe való bevonása a gazdasági kamarák bázisán
- ☐ Az igények összesítése, konkretizálása révén erősebb érdek-érvényesítés

Elvárt eredmények:

- ☐ A kkv-szektor szakképzési igényeinek erőteljesebb megjelenése
- ☐ A kkv-k tevőleges részvételi lehetőségének megteremtése a szakképzés fejlesztésében
- ☐ Az együttműködés közös fellépést tesz lehetővé a piacon megjelenő újdonságok során

Eszközök:

- ☐ A gazdasági kamarák kompetenciájának kiterjesztése a teljes vállalkozói körre a szakképzési feladatok koordinálásában
- ☐ A foglalkoztatói kör új típusú együttműködésének kialakítása
- ☐ Rendszeres konzultáció, kooperáció, tevőleges részvétel kereteinek kialakítása

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Észak-magyarországi régió számára készített Szakképzés Fejlesztési Stratégia a rendelkezésre álló adatok és információk széleskörű felhasználásán és elemzésén alapultak. A gazdasági, munkaerő-piaci, demográfiai és szakképzési adatok részletes elemzése segítséget nyújtott az elérendő eredmények és követendő célok megfogalmazásához, a szükséges lépések körének kialakításához.

Az Észak-magyarországi régió gazdaságilag az ország egyik legkevésbé fejlett területe ennek megfelelően igen magas a lemaradó kistérségek települések aránya. A

versenyképességüket elveszítő településekről elvándorol az aktív lakosság, egyre magasabb a szociális ellátásra szoruló aránya. A régió belüli és a határain átnyúló migráció, valamint az egész Európára jellemző születésszám csökkenés az oktatási és szociális ellátórendszerek átalakítását elengedhetlenné teszi.

A szakképzésnek egyszerre kell megfelelnie a szakmai elvárások változása, a csökkenő tanulói létszám és a finanszírozási hatékonyság elvárása által megteremtett helyzetnek. Ezek, valamint a közelmúltban a szakképzés területén megjelenő változások, a kompetencia alapú képzés, és a TISZK rendszer bevezetése, olyan területeket jelentenek melyekre csak egy alapos, a lehető legtöbb szempontot összegző stratégia által válnak kezelhetővé.

A szakképzés fejlesztési stratégia egyesíti magában azokat az elveket és irányokat melyek meghatározzák a régió fejlődésének irányát. Ezen túlmenően segítséget nyújt az egyes szakképzési szereplők számára is, saját céljaik és eszközeik meghatározásához.

A dokumentum tehát egyszerre hat a jelenben és a jövőben úgy, hogy közben a múlt tudására és ismereteire alapoz. A kijelölt irányok megismertetésével és az egyes szereplők tevékenységének összehangolásával hosszú, esetleg időhatályát is meghaladó távon befolyásolja a régió szakképzésének irányát. Jelentősége és hatálya miatt a stratégia nem lehet statikus. Az új információk feldolgozása, a szakképzésben megjelenő új jelenségek szükségszerűen időről időre be kell, hogy kerüljenek a dokumentumba. A rugalmasság azonban csak az alapelvek megtartása mellett, a kitűzött célok és irányok szilárd megtartásával értelmezhető.

JAVASLATOK

A javaslatok szintjén a stratégia átlépheti szűken vett határait, és a szükségszerűségek felől indulva megfogalmazhat olyan teendőket, melyre a szakképzés területén túli beavatkozásokra van szükség. Az Észak-magyarországi stratégia újító szellemében a stratégiai célok között több helyen is javasol olyan lépéseket, melyekhez a jogszabályi keretek átalakítására van szükség az ott rendszerben kezelt javaslatokat ebben a fejezetben néhány egymással összefüggő, mégsem egységes logikai rendszert alkotó javaslattal egészítjük ki.

REGIONÁLIS GAZDASÁGSTRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE

A régió szakképzésének tervezése során alapvető hiányossággént jelentkezik egy olyan, gazdaságfejlesztéssel kapcsolatos dokumentum elkészítése, mely a régió meglévő erőforrásait alapul véve kijelölné a távlati célokat a gazdaság fejlesztése területén. A beavatkozások összehangolása, a kijelölt stratégiai ágazatok masszív fejlesztése egyértelmű jelzést jelent a szakképzés számára is, hogy a maga eszközeivel milyen irányba mozdítsa el a jövő munkaerő-piacán megjelenő tanulókat. A regionális gazdaságstratégia szempontjai között a célok meghatározásakor mindenképpen szükséges figyelembe venni a régió szakképzési szerkezetét erőforrásainak helyzetét és fejlődési potenciálját is.

A SZAKKÉPZÉS TELJES TERÜLETÉNEK ELLENŐRZÉSE

A jelenleg a szakképzés területén szolgáltatást nyújtó szervezetek egymástól gyökeresen eltérő rendszerben működnek. Vannak állami és piac orientált rendszerek és vannak olyan intézmények, melyek állami tulajdonban a képzési piacról szereznek forrásokat. A fenntartók szempontjából az igazán jelentősek a városi és települési önkormányzatok, de mellettük jelen vannak az egyházi, és alapítványi intézmények is.

Tovább színesíti a képet a hazai és Uniós projektekben megvalósuló képzések száma és szerepe is.

A szakképzés megtervezésének, hatékony szervezésének elengedhetetlen feltétele, hogy legyen egyfajta világos és mindenki számára kötelező akarat. A stratégia célja, hogy tegyen a szakmai túlképzések megelőzése és feleslegesen felhasznált állami források csökkentése érdekében. Minden állami, vagy közösségi hozzájárulással szervezett szakképzés egy közös tervezési rendszer, a regionálisan működő tervezési egység (RFKB) felügyelete alatt működjön. A felügyelet határozná meg azokat a kvótákat, amelyeket a különböző képző szervezetek igényelhetnek. A vizsgák szoros nyilvántartása és felügyelete mellett csak olyan szakmákban lenne lehetőség elismert vizsgát tenni, amelyben a kvóta erre engedélyt ad.

A BEISKOLÁZÁS TERVEZÉS MÓDSZERTANI MEGALAPOZÁSA

A beiskolázás tervezésekor kiemelt szerepe van felhasznált adatbázisok és módszertanok alkalmazásának. A tervezés egyre hangsúlyosabban jelenik meg a képző intézmények számára, egy-egy szakma indításának megtiltása akár teljes intézményt, pedagógus egzisztenciák tömegét érintheti. A döntéseknél tehát kiemelt hangsúlyt kell kapnia a

tökéletes módszertan alapján a lehető legjobb információkból és az elképzelhető prognózisok közül a legvalószínűbb felhasználásával készített előrejelzésnek és javaslatoknak. A legfontosabb cél a szakképzés ésszerűsítése és a minőségének javítása, de minden egyes döntés mögött sorsok állnak, ezért csak jól védhető, mindenki számára elérhető, tiszta és világos módszertan lehet megfelelő alap a beiskolázási döntésekhez. A stratégia javaslatot tesz egy országos szintű beiskolázást segítő módszertan és adatbázis létrehozására.

A MOBILITÁS TÁMOGATÁSA

A szakképzés jelenlegi szerkezete nem képes a régió munkaerő-piacához tökéletesen illeszkedő kibocsátásra, és ez az erőfeszítések dacára feltehetőleg egy ideig még a jövőben is hasonlóan működik majd. A mobilitási programok, a szakképzett emberek országon belüli mozgását elősegítő intézkedések központi ráfordítással lehetőséget adnak a munkaerőhiány és a párhuzamosan jelen lévő munkanélküliség csökkentésére. A hazai lakosság nemzetközi összehasonlításban a legkevésbé mobilak közé tartozik, így a munkaerő-piac sem tud valódi piacként működni. A folyamatok beindításával azonban egyre többen ismerkedhetnek meg a munkahelyhez való költözés fogalmával, széles körben elterjedhetne ennek kultúrája és szokása Magyarországon.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása az Egész Életen át Tartó Tanulás európai képesítési keretrendszerének létrehozásáról
- Az Európai Parlament és a Tanács Ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról
- A Magyar Köztársaság Kormányának Stratégiája Az Egész Életen Át Tartó Tanulásról
- Az OKM középtávú közoktatás-fejlesztési stratégiája - 2004
- Szakképzés-fejlesztési stratégia 2013-ig
- A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Középtávú szakképzési stratégiája 2006-2013
- Borsod-Abaúj-Zemplén megye fejlesztési terve
- A_szakképzés_helyzete_Nógrád megyében
- Heves Megye (Eger Megyei jogú város) Közoktatás Fejlesztési és Intézkedési Terve
- Lehetőségek Eger megyei jogú város önkormányzata valamint a nem helyhatósági fenntartású nevelési és oktatási intézmények működésének szakmai önmegvalósításában
- Eger Megyei Jogú Város Önkormányzata Szakképzési Koncepciója

CD-N TALÁLHATÓ MELLÉKLETEK

- A regionális szakképzési modell kialakítása Magyarországon
- A régió szakképző intézményeinek felsorolása
- Tanulószerződéses statisztikák
- Szakmai vizsgadelegálás statisztikái
- Regionális szakmai vizsgaközpont hálózat koncepció
- Kamarai vélemény az alternatív szakképzés bevezetéséről
- Gondolatok egy regionális szakképzés-fejlesztési stratégia készítéséhez célirányos felnőttképzési program
- Dokumentumelemzés